

ב"ה

ואביטה

שיעורי תורה והתועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

לשוט באניה הרעועה | עמ' ב
נקודה מעובדת משיעור א' אייר ע"ז

הילולת רמ"מ מויטבסק | עמ' ד
פרצוף סיפורים

יום הולדת ח"ן לראובן מרנץ ע"ה | עמ' ל
פרקים נח-נט בתהלים; צדיקי יום ההולדת ויום הפטירה

רמ"ח אותיות (מז-נג) | עמ' לז
שבת קדש פרשת תזו"מ, ג' אייר ע"ז - כפ"ח

הנחת תפילין שניאור-זלמן שי' גינזבורג | עמ' מז
"היום יום" כ"ז ניסן; רמ"ח אותיות (נד)

בעקבות שבעת הרועים | עמ' הן
שבוע רביעי - משה רבינו

אל תהיה עיתונאי | עמ' סא
אוצר הפרשה - נקודה מעובדת לשלחן שבת

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ד

יוצא לאור לקראת שבת
פרשת אחרי מות-קדשים תשע"ז

לקבלת השיעורים: itiel@pnimi.org

לקבלת סרטוני הוואצאפ: 0507951105

לשוט באניה הרעועה

נקודה מעובדת משיעור א' אייר ע"ז

להמשיך את דרך צדיקי ארץ ישראל | ארץ ישראל נקנית ביסורים

בדרך, בה האניה חשבה להשבר (ותפלתו המיוחדת של רבי מענדלי, שגרמה באופן נסי להשקטת הים, היא ענין לסיפור נוסף). מדוע בחר הרבי באניה זו? הוא חש ברוח קדשו ששורה עליה רוח קדושה, ואכן התברר שבאניה זו עלה לארץ, כארבעים שנה קודם לכן, רבי אלעזר רוקח בעל ה"מעשה רוקח".

רבי אלעזר רוקח, שנה לאחר שהתמנה לרבה של קהילת אמסטרדם החשובה – בסביבות גיל חמשים – התפטר מהרבנות ועלה לארץ מתוך תודעה משיחית. בדומה לנסיון העליה של מורנו הבעל שם טוב, שראה שאם יפגוש את בעל אור החיים הקדוש יוכלו להביא את הגאולה (אך לא הצליח להגיע לארץ ישראל), כך רבי אלעזר רוקח קווה להביא את הגאולה על ידי מפגש עם אחד מצדיקי ארץ ישראל באותו זמן – רבי נחמן מהורודנקא (סבו של רבי נחמן מברסלב, הקרוי על שמו), שנקבר גם הוא בחלקת תלמידי הבעל שם טוב בטבריה (יחד עם רבי מנחם מענדל מויטבסק). בסופו של דבר (וכפי שצפה הבעל שם טוב עצמו), רבי אלעזר נפטר תוך שנה מהגעתו, ללא שפגש את רבי נחמן מהורודנקא, ששהה באותה תקופה דווקא בחו"ל. על כל פנים, רבי מנחם מענדל מויטבסק, שגם עלה לארץ בתודעה משיחית, העדיף לעלות – עם מאות הנפשות שעמו – באניה רעועה בגשמיות, אך בטוחה ברוחניות, משום ששורה עליה קדושת צדיק מיוחד מצדיקי הדור הקודם שעלה לארץ ישראל.

מכאן לימוד גדול גם לדורנו: על מי שזכה ושליחותו בחיים היא בארץ ישראל, בעיסוק

כימים^א כהם עוסקים בעצמאות עם ישראל בארצו ובמשמעותה של ציונות אמיתית עלינו לשאת עינים אל רבותינו גדולי ישראל שעמדו בראש העליות הראשונות לארץ. הדבקות בדרךכם, במסירות ובנכונות לעמוד בקשיים, תוליך את ספינתנו לגאולת העם והארץ. לימוד מסיפורי בעל "פרי הארץ", הרבי של ארץ ישראל.

בראש חדש אייר – החדש בו עוסקים באופן מודגש בעניני ישוב עם ישראל בארצו^ב – אנו מתעצמים עם דמותו של רבי מנחם מענדל מויטבסק, בעל "פרי הארץ", שעמד בראש העליה החסידית הגדולה לארץ ישראל (שהיתה העליה הגדולה הראשונה לארץ בעת החדשה). מסיפורים רבים של רבי מענדלי ניתן ללמוד על דרכם הנכונה של צדיקי האמת לכינון הישוב היהודי בארץ, ומהסיפור הבא לקמן ניתן ללמוד גם מדוע כה חשוב לעשות זאת:

להמשיך את דרך צדיקי ארץ ישראל

כשהגיעו רבי מנחם-מענדל וחסידיו לאיסטנבול הם הלכו לנמל לבחור אניה להמשך דרכם לארץ ישראל. היו בנמל אניות חדישות, חזקות ובטוחות, אך למרבה הפלא רבי מנחם-מענדל בחר אניה ישנה ורעועה שעמדה בצד הנמל. החלטתו של רבי מנחם-מענדל נאלצה לעמוד גם במבחן של סערה גדולה שהתרחשה

^א נרשם על ידי איתיאל גלעדי.

^ב ראה תיקון המדינה פרק א.

מכן היצר רבי מנחם מענדל ואמר שאם היו שומעים לעצתו ומחזיקים מעמד עוד זמן-מה היו נפטרים מהתלות בכספי חו"ל והישוב היה זוכה לעצמאות כלכלית.

זהו סיפור עמוק ורב-משמעות, שנוגע מאד לתקופה בה עסוקים בעצמאות הישוב היהודי בארץ: צדיקי הדורות הקודמים השתוקקו להגיע לעצמאות כלכלית של הישוב היהודי ירא-השמים בארץ ישראל (וראוי לציין את תשובת בעל ה"אבני נזר" לפיה מצות ישוב הארץ מתקיימת רק כאשר מתפרנסים ממנה וגם את בעל "לב העברי", רבי עקיבא יוסף שלזינגר, שגם הוא הסתלק ב-א' אייר וגם הוא חתר, בדבור ובמעשה, לעצמאות כלכלית של הישוב היהודי בארץ). "ארץ ישראל נקנית ביסורים" – כדי להגיע לעצמאות אמתית צריכים לשמור על אמונה טהורה, על מוחין דגדלות ולהיות מסוגלים למקד את הצרכים. בהמשך לסיפור הקודם ניתן לחדד ולומר כי כדי להגיע לעצמאות יהודית טהורה צריכים לוותר פעמים רבות על אפיקים נוחים, בטוחים ומרופדים בהכנסה ולדובק – תוך עמידה בנסיון והסתפקות במועט – בדרכם של צדיקי האמת השואפים לעצמאות יהודית טהורה ויראת-שמים.

בבנינה ובפיתוחה מתוך מגמה להחיש את הגאולה האמתית והשלמה (בכינון מלכות ישראל בדרך התורה בארץ ישראל, עד לקיום כל יעודי הגאולה בארץ), להזדהות עם הצדיקים שקדמו לנו במשימה זו, עד מסירות נפש. גם אם נדמה שישנן דרכים חדשות, בטוחות יותר ובעלות סיכויי הצלחה גדולים יותר מבחינה גשמית, עלינו להמשיך באנית צדיקי הדורות הקודמים – להזדהות עמם, עם אהבת ארץ ישראל שלהם שבאה עם דבקות מלאה בדרך הקדש ועם שאיפת גאולה אמתית ושלמה – ודווקא באניה הרעועה הזו נגיע ליעדנו בע"ה.

ארץ ישראל נקנית ביסורים

וסיפור יסודי נוסף שניתן לקשור לאותה נקודה:

לפני שעלה לארץ יסד רבי מנחם מענדל את כולל רייסין (והעמיד בראשו את אדמו"ר הזקן, בעל התניא) כדי לדאוג לצרכי הישוב. פעם התעכב השד"ר שהביא את הכסף מחו"ל, והקהילה הגיעה לחרפת רעב. כשהתלוננו בפני רמ"מ הוא השיב: מובן שאתם רעבים, אך למה לעסוק בכך כל היום? עשו כמוני – בבקר אני רעב כרבע שעה, משך זמן אכילת ארוחת בקר, ואחר כך חוזר לעיסוקי, וכך בזמני שאר הארוחות. כשיש אוכל אינכם אוכלים כל היום, וכשאין אוכל מספיק להיות רעבים בזמן המוקדש לארוחות... דברי הרבי נשמעו להם כבדיחה, שלא התאימה למצב רוחם, והם המשיכו להתלונן. אז אמר הרבי שהוא רואה ברוח קדשו שהשליח כבר קרוב, וניתן ללוות ולקנות אוכל על סמך הכספים שבדרך. לאחר

בדר"ח אייר, א' אייר ע"ז - טבריה הילולת רמ"מ מויטבסק

פרצוף סיפורים

א. רבי מנחם-מענדל מויטבסק והרבי המהר"ש | ב. פרצוף הסיפורים

נולד בשנת תצ"ט והסתלק בשנת תקמ"ח. משא"כ לדעת אחרים שנולד בשנת ת"צ וחי חן שנים), קשור לתקופה זו של ספירת העמר, שסופרים **מט** ימים ואז זוכים להתגלות מלמעלה של שער הנון.

רבי מענדלי חי **מט** שנים, ובזמן ההסתלקות שלו – כמו שנספר עוד – הוא הכריז לכל הנוכחים 'סורו מכאן, שה' נצב עלי', 'והנה הוי' נצב עלי'. כלומר, הוא זכה בהסתלקות שלו למעין ההתגלות שהיתה למשה רבינו בשעת ההסתלקות, גילוי שער הנון, יום ה-ג, 'תספרו חמשים יום'. גם הרבי המהר"ש חי אותו מנין של שנים, **מט** שנים. יש לפעמים שהצדיק נולד באותו יום ממש של הסתלקות צדיק קודם, כמו שאנחנו מסבירים ב-חי אלו על הסתלקות המהר"ל מפראג וכעבור **פט** שנים – שגם בזה יש סודי סודות של מנין השנים – נולד הבעל שם טוב באותו יום, וכעבור עוד **מז** שנים נולד אדמו"ר הזקן באותו יום. הכל קרה באותו יום. אבל כאן זה יום אחרי – כעבור **מה** שנים אחרי ההסתלקות של רמ"מ נולד הרבי המהר"ש.

ממש: הרמ"מ והמהר"ש

הסימן הוא **ממש**, המלה הכי חשובה בספר תניא קדישא, המלה שהרבי הכי אהב. החסידים נוהגים לומר שהרבי הכי אהב את **ממש** כי הוא ר"ת **מנחם-מענדל-שניאורסון**, אבל הוא גם **מנחם-מענדל-שמואל**. היו הרבה צדיקים בשם מנחם-מענדל, אבל במסורת נשיאי חב"ד כולם על שם רמ"מ מויטבסק, על שמו אדה"ז קרא לנכדו הצמח-צדק, כמו שקרא לבנו על שם רבו

א. רבי מנחם-מענדל מויטבסק והרבי המהר"ש

התפללו^א ערבית וספרו תפארת שבתפארת. נגנו "לכתחילה אריבער".

חיי הצדיק – במיוחד אצל רמ"מ מויטבסק

לחיים לחיים. אנחנו עכשיו יוצאים מההילולא רבא של רבי מענדלי ויטבסקר, מרא דארעא ישראל, ונכנסים ל"תפארת שבתפארת". ידוע שבאגרת הקדש שכתב אדמו"ר הזקן והוא מסביר את ענין הסתלקות הצדיקים ואיך הצדיק חי בעולם הזה גם לאחר שהסתלק מהגוף, והוא נמצא אתנו בעולם הזה אפילו יותר מאשר קודם, ושאלמלא הצדיקים בהאי עלמא שמתפללים עלינו לא היה העולם מתקיים אפילו רגע אחד – את כל זה הוא כותב בנוגע לרבי מענדלי מויטבסק. כלומר, הענין הזה של חיות הצדיק לאחר הסתלקותו שייך אליו באופן מיוחד.

מהילולת הרמ"מ להולדת המהר"ש

למחרת ההסתלקות, ההילולא (שהיתה בשנת תקמ"ח), כעבור **מה** שנים – "יודע הוי' ימי תמימים" – נולד הרבי המהר"ש (תקצ"ג). יש ביניהם קשר פשוט, גם בבחינת "יודע הוי' ימי תמימים", ששניהם חיו בדיוק אותה תקופה – **מט** שנים (לפי מסורת סלונים שרבי מענדלי

^א נרשם על ידי איתאל גלעדי. לא מוגה.

כתר: חוש הריח

ריח של משיח

ידוע שהסימן המובהק של המשיח שמובא בחז"ל, על פי הפסוק "והריחו ביראת הוי"י", הוא "מורח ודאין". כלומר, החוש של המשיח הוא חוש הריח. גם הינוקא בספר הזהר, בפרשת בלק, הריח את בגדי החכמים הצדיקים ולפי הריח הרגיש שלא קראו קריאת שמע באותו יום. הם לא קראו ק"ש כי היו עסוקים בהכנסת כלה לחופה, מצוה רמה ונשאה, "לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה". בחוש הזה, חוש הריח, הצטיין גם רבי מענדלי ויטבסקר.

הסיפור שפעם אחת כאן, בטבריה עיה"ק, שמעו קול שופר. היו בטוחים כולם שהנה שופרו של מלך המשיח "הנה זה בא". רצו מהר וספרו זאת לרבי מענדלי, הוא פתח את החלון והריח בחוץ ואמר לחסידים שלא, שאינו מריח עדיין משיח, הוא עוד לא בא. שאלו אותו למה הוא היה צריך לפתוח את החלון, ואמר שכאן בבית משיח נמצא, יש כאן ריח גן עדן, ריח של משיח, וכדי לדעת אם הגאולה הגיעה הייתי צריך לפתוח את החלון כדי לדעת מה קורה בחוץ. כמו שהמשיח עצמו הוא "מורח ודאין" – דן את המציאות, רגיש למציאות, לפי חוש הריח שלו – ככה יש צדיקים שלפי חוש הריח שלהם מריחים עד כמה משיח מתממש, ממש נמצא במציאות. ריח כנגד ריח.

החוש הזה, חוש הריח של המשיח וחוש הריח של מי שמסוגל להריח את המשיח – גם כך, בכל יהודי, יש משיח. "לא למראה עיניו לשפוט ולא למשמע אזניו יוכיח" – את המשיח בתוכך איני יכול לראות או לשמוע, אני רק יכול להריח אותו. בקבלה חוש זה שייך לתיקון "חוטמא", התיקון השביעי של ז' תקוני גלגלתא, מלכות דעתיק שמתלבש ומאיר בחוטמא דאריך – המלכות של התענוג שבתוך האף של הרצון, באותיות של קבלה וחסידות.

המגיד ממעזריטש. כך הנכד שלו, שהוא צפה ברוח הקדש שהוא עתיד להיות הממשיך, והמגלה העיקרי של התורה שבעל פה של החסידות, הוא קרא על שמו של רבו שהיה מקושר אליו, בעל ההילולא של היום. אחר כך השם הזה התגלגל הלאה, והרבי נקרא על שם הצ"צ, שנקרא על שם רמ"מ מויטבסק. והנה, אחרי האבא, הצ"צ שנקרא על שם הרמ"מ מויטבסק, נולד בנו שנקרא שמואל. לא היה ברור על שם מי הוא נקרא שמואל, יש הרבה סיפורים בזה, כי אין שמואל במשפחה.

יש כאן סמיכות של מנחם-מענדל-שמואל, ר"ת **ממש**, וזה הזמן עכשיו – שאנו בין מנחם מענדל לשמואל, ממש, עם כל הסודות של ממש. כל יהודי, כל מי שנמצא כאן, יש לו "חלק אלוך ממעל ממש", וכל שליח של הצדיק, של הרבי, הוא "שלוחו של אדם כמותו ממש", כמו שאדה"ז כותב בשו"ע שלו, בקונטרס אחרון, ועוד אין סוף "ממש". אפשר לומר שזו המלה הכי נפוצה בספר התניא, התורה שבכתב של החסידות, ובמיוחד בחסידות של הרבי. כעת אנחנו ברגע של ממש, מימוש, לממש את כל מה שהצדיקים מסרו את הנפש שלהם בקדושה ובטהרה להביא את הגאולה לעם ישראל, להביא את המשיח – ממש, למטה מעשרה טפחים, שזה יתקיים ממש. לחיים לחיים. שיתקיים ממש, ובדרך של "לכתחילה אריבער".

ג. פרצוף הסיפורים

הערב נספר סיפורים על רמ"מ מויטבסק, בעל ההילולא, כמו שמשתדלים כל פעם לסדר אותם לפי הספירות²:

² השווה לשיעור א' אייר תשס"ז, שגם בו נלמד פרצוף של סיפורים ועובדות על רמ"מ מויטבסק.

להריח את המשיח ושהמשיח יריח את המציאות.

'מבינות' באף של אדמו"ר הזקן

אפשר לקשר זאת עם עוד סיפור⁷ שמספרים על רמ"מ מויטבסק והקשר שלו לבעל התניא. שניהם היו תלמידים אצל המגיד, רבי מענדלי היה מבוגר בשה"כ בשש שנים מאדמו"ר הזקן (לפי מסורת סלונים הנ"ל), שהיה התלמיד הצעיר מבין תלמידי המגיד. היו הרבה צדיקים מתלמידי המגיד שהיו הרבה יותר מבוגרים, והיות שרבי מענדלי נחשב הבכיר בין תלמידי המגיד חידוש לדעת שיחסית היה צעיר מאד, רק שש שנים יותר מבוגר מאדה"ז, ואף על פי כן היה נחשב הבכיר. לכן אחרי הסתלקות המגיד ובנו רבי אברהם המלאך הוא התמנה על ידי שאר התלמידים להיות הממשיך. כמו שנסביר בהמשך, אפילו צדיקים שלא היו כנועים לאף אחד מהצדיקים האחרים בני דורם – רבי ברוך ממעזיבוז, נכד הבעל שם טוב – הצדיק היחיד שהיה כנוע אליו היה רק בעל ההילולא של היום, רבי מענדלי ויטבסקער. גם הגדולים, תלמידי הבעל שם טוב, בעל התולדות ורבי פינחס מקוריץ, החזיקו ממנו כמלך ישראל – כך קראו לו בפירוש.

מה הסיפור? פעם אצל המגיד אדמו"ר הזקן חלה חולי רציני מאד. בסוף התברר שהיו לו מאות תולעים בתוך הראש, משהו מוזר לחלוטין. מי שדאג לו הוא רבו-חברו רבי מענדלי ויטבסקער, בעל ההילולא של היום, שהביא רופא מומחה לטפל בו. מענין מאד, המגיד ודאי היה כמו אבא של אדמו"ר הזקן, אבל מי שטפל בו היה רבי מענדלי ויטבסקער, במסירות נפש. הוא הביא רופא מיוחד, ואותו רופא אמר שכדי לרפאות צריך להשחית את אפו – לפגום לגמרי באף שלו. צריך להוציא תולעים מתוך הראש דרך האף והדרך היחידה

זהו תיקון חוטמא ושם יש את חוש הריח, בחינת כתר. "מראה עיניו" הוא חכמה ו"משמע אזניו" בינה אבל "והריחו ביראת הוי" הוא כתר. "והריחו ביראת הוי" הוא חוש שבעל ההילולא הצטיין בו, והוא בא לו מכח היראה – "והריחו ביראת הוי". כמו שנסביר, מכל מדות הלב המדה העיקרית של רבי מענדלי ויטבסקער, בעל ההילולא, היא מדת היראה, "והריחו ביראת הוי" – מראה זוכים לריח⁸,

⁷ **יראה** = 216, **ריח** = 218. "והריחו ביראת הוי" בא בהמשך ל"ונחה עליו רוח הוי" רוח חכמה ובינה רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת הוי. "והריחו..." וכן בהמשך כתוב "וברוח שפתיו ימית רשע". **רוח** = 214. נמצא **שיראה** היא הממוצע המחבר את **רוח לריח (רוח יראה ריח** = ג"פ **יראה** = הרבוע הכפול של **חי**, רוח חיים). יש כאן סדרה לינארית פשוטה (בהפרשים של 2-2): ... 214 216 218 ... מי זוכה ל**רוח-יראה-ריח**? **רבי** = 212, אבל צ"ל **רבי** שהוא גם **חבר** (כמו רמ"מ ביחס לאדה"ז, וכן היה אצל הבעש"ט שבתקופה של "אך טוב לישראל" היו כולם חברים) = 210. והכל משרש **יצחק** = 208 שהוא ה"דבר אחד לדור", **דבר** = 206 (ו**דור** = 210, על כל אנשי **הדור** להיות **חברים**, "כל ישראל **חברים**". יש במקרא **דר** חסר = 204), והוא ה**צדיק** של ה**דור**, **צדיק** = 204. והוא גם ה**רב** של ה**דור** (הוא נשמה כללית ששייך ל"כל **רב** מבבל" וגם ל"כל **רבי** מארץ ישראל", משפיע גם לנשמות של נגלה, בהמות, וגם לנשמות של נסתר, לויטן), **רב** = 202 וכו' (בחינת "מלך רב", גם **מלך** וגם **רב**). ע"כ: **רב צדיק דבר יצחק חבר רבי רוח יראה ריח** = 1890 = **חשמל** פו"א. אך ניתן להמשיך את הסדרה בשני הכיוונים. על ה**ריח** להיות **טהור** (חוש הריח הוא סימן של טהרה בחז"ל), **טהור** = 220 וכו'. כל מספר זוגי נמצא בסדרה זו (נמצא שמש"ח הוא זה שמתקן את הזוגיות בעולם. במספר קטן, **מש"ח** = **זוג**! [היינו סוד מש"ח בן יוסף ומשיח בן דוד, דו"נ]), גם ה**רב** (גם ה**רבי**) גם ה**חבר** וגם ה**תלמיד**, וגם ה**משיח** (המריח ביראת הוי), וגם השמות הקדושים ה**וי אלהים אלוה שדי** (= 468 = **חי** פעמים הוי)...

⁷ ראה סיפור זה וביאורו גם בכינוס ילדים כ"ו טבת ס"ו.

כתוב בזהר "לבעל החוטם אני מתפלל" – התפלה היא בפה, אבל מתפללים להתלבשות, לתיקון הזה, התיקון האחרון החותם את ז' תקוני גלגלתא, תיקון חוטמא, מלכות דעתיק (שרש המלכות של מלך המשיח) שמתלבשת בחוטמא דאריך (חוש הריח של מלך המשיח). החוטם הוא סוף עצם הגלגלתא, סוף עצם הרצון (הרצון העקש של הקדושה של "אף על פי כן", "ככה ולא אחרת"), ושם מתלבשת המלכות של התענוג, שאפשר לומר שהיא התענוג של המלכות, "שעשועי המלך בעצמותו".

נסיים את הכתור: אמרנו ש"והריחו ביראת הוי", שחוש הריח תלוי ביראת ה', כך העבודה לזכות לחוש הריח, שהוא החוש המשיתי – להריח את המשיח אצל כל אחד ואחד – היא עבודת התפלה, התפלה לבעל החוטם¹. אם

¹ רב המנונא סבא, בחינת משה-משיח, הוא זה שאומר באדרא "לבעל החוטם אני מתפלל" = 841, 29 ברבוע שהוא 21 בהשאה (הנקודה האמצעית של 1681, 41 ברבוע, סוד השם של כב אותיות, שיוצא מברכת כהנים, שמכוונים לפני תקיעת שופר להמתיק את הדינים בשרשם). שם מובאים שני לשונות: "לבעל החוטם אני מתפלל, לבעל החוטם אני מתחנן", וי"ל דהיינו כנגד שני נחירי האף, שמאל וימין, וד"ל. יש ספה"ק שמוסיפים "לבעל החוטם אני מבקש" = משה-משיח (בחינת רב המנונא סבא כנ"ל), הבל (להב הלב) במשולש. הפסוק שמובא בזהר על זה הוא "למען שמי אריך אפיך ותהלתי אחטם לך" = 959 = 7 פעמים 137 (הר"ת = 37) = אברהם במספר קרמי, סוד עקדת יצחק, המתקת הדינים בחסדים. הערך הממוצע של 841 ("לבעל החוטם אני מתפלל") = 959-1 ("ותהלתי אחטם לך") הוא 900, ל ("מגדל הפורח באויר", מקור החוטמא וחוש הריח של מלך המשיח באוירא ששם שורה הדעת דעתיק, כמבואר באר"י) ברבוע, סוד הלב היהודי כנודע. כללות פרצוף אריך אנפין נקרא על שם תחלת הפסוק "למען שמי שמו בנימטריא רצון כנודע" אריך אפי", וכמבואר בלקו"ת שהארת החוטמא ארוכה ביותר ומגיעה

היא לפגום לו את האף. אומר לו רמ"מ ש'האף של זלמן מאד יקר אצל הקב"ה, איני מסכים שתוריד לו את האף'. הרופא היה טוב ומסור, הוא הסתגר שבוע שלם להתבונן איזה טיפול הוא יכול לתת לאדמו"ר הזקן בלי הסם החריף שהיה מוריד לו את האף. הרי רבי מענדלי לא הסכים, הוא היה אפטרופוס עליו. בסוף, אחרי שבוע של התבוננות, הוא אמר שהמצאתי פטנט, תרופה מיוחדת, שלא יוריד לו את האף, אלא רק יפגע במחיצה בין שני נחירי האף – זה בפנים, אבל בחיצוניות האף ישאר. בלית ברירה רבי מענדלי הסכים וכך היה, הוא עשה את הטיפול, השתמש בסמים האלה, וכך היה – המחיצה בין שני הנחירים נפגמה. הכל קשור לתיקון החוטמא, בו יש הבחנה בין שני הנחיריים. כתוב שנחיר ימין הוא מקור החיים, "חיי", ונחיר שמאל הוא מקור "חיי דחיי", חיי החיים. מה שקרה אצל אדמו"ר הזקן שהמחיצה ביניהם ירדה, ואומרים שאם מסתכלים טוב על התמונה שצייר אותו גוי כאשר ישב בכלא – התמונה היחידה של אדמו"ר הזקן – אפשר לראות איזה רושם חיצוני מהענין, איזו שקיעה שנותרה מטיפול זה (לא ניתוח, אלא טיפול בסם).

בכל אופן, הווארט שבעל ההילולא, רמ"מ מויטבסק, דאג מאד לחוטמא של אדמו"ר הזקן, שלא יתקלקל, כי 'האף של זלמן יקר מאד אצל ה' יתברך'. למה קשרנו את הסיפור הזה ל"מורח ודאין"? אמרנו שלרמ"מ מויטבסק יש חוש במשיח, חוש בריח, חוש באפים – אף הוא אופי, חוש באופי של כל אחד, הכרת פניהם היא באף – וודאי הרגיש שבאדמו"ר הזקן יש ניצוץ גדול של מלך המשיח, ביאת המשיח תלויה בו, וביאת המשיח היא חוש הריח, האף שלו. האף שלו מאד יקר, הדבר הכי יקר, אצל הקב"ה. כך קשרנו שני דברים ביחד – הסיפור שהוא הריח אם משיח פה או לא (הריח בחוץ, כי אצלו משיח נמצא), והסיפור שהוא דאג לחוטמא של אדמו"ר הזקן. כאשר מתפללים,

שאל המלך לדוד המלך – הוא שאל המלך ואני דוד המלך. אבל על רבי מענדלי ויטבסקער, מנחם מענדל הראשון, אמרו הצדיקים בני דורו שהוא משה רבינו.

כל מנהיג הוא "אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא", "מרדכי בדורו כמשה בדורו" ובכל דור יש משה, וכתוב בספר תניא קדישא שכל תלמיד חכם הוא ניצוץ משה רבינו, כל מי שהוא מ"עיני העדה", החכמים שבדור. כל חכם הוא עין מעיני העדה – עין היא חכמה, "מן המים משיתהו", מעין החכמה הוא העין של החכמה. כל מי שיש לו חכמה, "איזהו חכם הרואה את הנולד" בעין שלו, הוא בחינת משה רבינו. אם כן, מתאים ונכון לומר משה רבינו על כל חכם. עוד יותר, כתב אדמו"ר הזקן שלכל יהודי יש ניצוץ של משה רבינו. אבל, אם אמרו שהוא משה רבינו – וכך אמרו עליו – זה לא בכדי, לא משה רבינו של כל אחד מהצדיקים ואפילו לא של כל אחד מהמנהיגים-הרביים שכל אחד הוא משה רבינו. כאן יש משהו מיוחד שהוא משה רבינו.

מה היחס בין משה רבינו לדוד המלך? משה רבינו הוא בטול ודוד המלך הוא שפלות. הוא חתם עצמו "השפל באמת" והתנהג בגינוני מלכות לכל דבר, כמו שעוד נסביר. אבל בפנימיות הוא משה רבינו, "השפל, דוד] באמת [משה אמת ותורתו אמת]". כנראה הוא גם החכם שבדור. מדוד המלך היו חכמים יותר. אמנם הוא זכה "לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא", "והווי עמו" שהלכה כמותו בכל מקום", אך לא היה החכם של הדור. רבי מענדלי היה חכם הדור, הוא היה בבטול, לא רק בשפלות – "ונחננו מה", ממש גארנישט, לא רק "והייתי שפל בעיני" אלא בטול במציאות ועד לבטול במציאות ממש. כל זה, שקראו עליו משה רבינו, מקשר אותו לחכמה עילאה.¹

מתפללים לבעל החוטם והתפלה – "ואני תפלה" – היא גם מתוך יראה, כעבדא קמיה מריה שעומד באימה ויראה ופחד, כך זוכים להארה מהחוטמא, החוש של מלך המשיח. עד כאן הכתר של פרצוף הסיפורים שכעת מספרים על בעל ההילולא¹.

חכמה: בחינת משה רבינו וסוד השבת

רמ"מ מויטבסק – משה רבינו

נעבור הלאה: אמרנו שהצדיקים המבוגרים ממנו, כמו רבי פינחס מקוריץ, תלמיד מובהק של הבעל שם טוב, ובעל התולדות, תלמיד עוד יותר ותיק של הבעל שם טוב, קראו עליו מלך ישראל. הייתי יכול לחשוב שהוא בחינת דוד המלך, כמו שכתוב על הבעל שם טוב בכבודו ובעצמו שהוא הנפש של דוד המלך, "דוד מלך ישראל חי וקים". שוב, מתאים לומר על רבי מענדלי ויטבסקער שהוא דוד המלך. עוד יותר מתאים כי, כפי שנסביר, היה חותם עצמו "השפל באמת" – "והייתי שפל בעיני" של דוד המלך. לכאורה מאד קל וחלק לקשר אותו לדוד המלך.

אבל מה? הצדיקים של הדור לא אמרו ככה. על הבעל שם טוב אמרו שהוא דוד המלך. מענין שאדמו"ר הזקן בעצמו אמר פעם על עצמו "אני דוד המלך" – במחלוקת אם אותו צדיק שהזכרנו קודם, רבי ברוך ממעזיבון, שרדף את אדמו"ר הזקן. אז הוא אמר שהמחלוקת בינינו היא בעצם המחלוקת בין

עד סוף עולם העשיה (על מנת להלביש את הנשמות המלוכשות בגופים בריח טוב של מחשבה-דבור-מעשה של תורה ומצות). ומובא בספה"ק שאורך החוטמא הוא שע"ה עולמות, וד"ל.

¹ וראה גם בשיעור הנ"ל הערה ב בשייכות הכתר וחוש הריח. עוד השלמה לכתר – אליו שייכת מסירות הנפש – ראה לקמן בסוף השיעור.

¹ ובשיעור הנ"ל הערה ב בשייכות של רמ"מ למשה רבינו היא בספירת הדעת, וכמבואר בתניא שמשה רבינו הוא

ואתו כל החיים. לכל אחד יש פעם אחת חוית אלקות בחיים שלו והוא לא צריך יותר מזה, לא צריך יותר מפעם אחת^ט. לשם חוית האלקות של כל יהודי ה' נתן לנו את יום השבת. אחרי שבת כזו, תתכן עוד שבת? לכאורה הווארט הוא שלא, לא תתכן עוד כזו שבת. אם אף על פי כך יש לו עוד שבת, עם אותה תחושה ואפילו "מעלין בקדש ולא מורידין", אז ראוי לבוא מלך המשיח.

התחדשות שבתית ("לא שנית") והתחדשות של ראש חדש (שינוי)

השבת היא מוחין דאבא ואבא הוא חידוש, התחדשות. יש בזה גם דבר והיפוכו, שמצד אחד שבת היא הגילוי של "אני הוי' לא שנית" – "אלקות בפשיטות ועולמות בהתחדשות". דברנו על כך פעם באריכות, שגם ב"אלקות בפשיטות" יש התחדשות. ההתחדשות של "אלקות בפשיטות", ההתחדשות של "אני הוי' לא שנית", היא חוית השבת – הפנימיות של מוחין דאבא. על כך נאמר "פנימיות אבא פנימיות עתיק", וכתוב בפירוש בכתבי האריז"ל שזהו גילוי של משיח. פנימיות אבא פנימיות עתיק שמצד זה שרבי מענדלי הוא משה רבינו.

^ט רמז נחמד: **פעם אחת די** = **תריג**, כללות כל **תריג** מצות התורה בחוית אלקות פעם אחת בחיים. ידוע שהמילוי של די (**דלת יוד**) הוא **תמיד**, ואילו המילוי של פעם אחת (**פא עין מם אלף חית תו**) = **תריג תריג! תריג**! הנו מספר ההשראה ה-חזי. הר"ת של פעם אחת **די**, אותיות **אפד** (של הכהן הגדול, ר"ת "אלמדה פשעים דרכיך" כנודע) = 85 (**מילה**, המצוה הראשונה שנתנה לאברהם אבינו, היהודי הראשון, "הכל הולך אחר הפתיחה"), מספר ההשראה של 7 ("כל השביעין חביבין"). האוס"ת של **פעם אחת די** = 528 = **לב** במשולש (האמ"ת = 78, ג"פ **הוי'**, **זה** במשולש, הס"ת = 450, הרבוע הכפול של **יה**).

^י "למען שמי אאריך אפי" – שבת היא שמו של הקב"ה.

כל שבת חד-פעמית

עוד דבר שמקשר את רבי מענדלי של היום לחכמה עילאה הוא היחס המיוחד שהיה לו כלפי הדבור הרביעי של עשרת הדברות – "זכור את יום השבת לקדשו"^י. כתוב שכאשר הגיעה שבת, כאן בטבריה, פה איפה שאנחנו יושבים, קבלת שבת היתה בבחינה שזו השבת הראשונה של מעשה בראשית – שלא היתה עדיין שבת בעולם. השבת הזאת גם לא תהיה עוד פעם. כך הווארט שמספרים על החויה שהוא חוה והקרין כל פעם כשבאה שבת. לכל יהודי יש חויה מיוחדת בשבת, אפילו עם הארץ לא משקר בשבת, כל יהודי קשור לשבת בעצם – אבל יש משהו מיוחד שמבדיל אותו מכל הצדיקים בחוית השבת ואיך שהוא הקרין אותה לכל מי שמסביב. הווארט, איך שהסבירו, הוא מה שאמרנו עכשיו – שהיתה בשבת תחושת חידוש מופלא ביותר, שלא היה ולא יהיה עוד. יש מאמר חז"ל מפורסם שאם היינו שומרים ישראל שתי שבתות מיד היינו נגאלים. מתוך הווארט הזה אפשר להבין את החידוש של שתי שבתות. אם היתה לך פעם חויה של שבת, והחויה היתה שלא יכול להיות עוד פעם כזה דבר, לא תתכן כזו קרבה לה' עוד פעם. כמו שדברנו לא מזמן מהרמ"ח אותיות של חב"ד, שיש מה שאדם חווה פעם אחת בחיים ומחזיק

הדעת של כללות נש"י (ה"רעיא מהימנא" שרועה ומפרנס את האמונה להמשיכה בדעת – "ורעה אמונה" יודעה אמונה) ומכח הניצוץ של משה רבינו שבכל או"א אפשר להתקשר ולרעת את השי"ת. אך שרש נשמת משה רבינו, שעליו נאמר "מן המים משיתהו", מהמים העליונים של חכמה עילאה, היא החכמה דווקא, רק ש"משה זכה לבינה" בגימטריא **דעת**.

^י וראה גם בשיעור הנ"ל הערה ב בשייכות השבתות של רמ"מ לספירת החכמה. עוד סיפור-השלמה בענין שבת ראה בסוף השיעור (וכדלקמן הערה יא).

בינה: "זכה" לבונה בהסתלקות והישוב בפקיעין

"סורו מכאן כי ה' נצב עלי"

נעבור הלאה: אמרנו ש"משה זכה לבינה", שזכה לשער הנון של הבינה בשעת ההסתלקות, כשאמר 'סורו מכאן כי ה' נצב עלי'. הוא זכה להתגלות שער הנון, סוד החמשים, סוד היובל – "מחשבה ויובלא תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין". מחשבה חכמה והיובל, שער החמשים של הבינה, הם תרין ריעין דלא מתפרשין לעלמין.

נסיון הישוב בפקיעין להבאת הגאולה

מה עוד אפשר לספר עליו שקשור לבינה?²³ כשהוא הגיע לארץ עם שלש מאות החסידים, עליה רצינית ביותר, הראשונה הגדולה לארץ ישראל בתקופה החדשה, קודם כל באו לצפת עיר הקדש. היו שם קצת זמן, עד שהוא החליט שזה לא המקום – כמו שנספר בהמשך – ואז ירדו מצפת לטבריה. לא כולם יודעים שהוא אמר שאם אני אגור שנה אחת בפקיעין אביא את מלך המשיח – זה יספיק להביא את הגאולה לעם ישראל. לכן, אומר ועושה, הוא הלך לגור

²³ בשיעור הנ"ל הערה ב ספירת הבינה היא יכולתו של רמ"מ לצפות בגלגולים העתידיים של כל נשמה (כך ספר אדה"ז לרבי נחום מטשרנובל אודות בעל ההילולא של היום, ולמה הוא בחר להתקשר אליו דווקא, ומה התפעל רבי נחום מאד) – "עמק אחרית". והוא בעצמו מצד הארת שער הנון אצל בעל ההילולא גם בחיי חיותו. רבי נחמן אמר ששער הנון שלו הוא ה"איני יודע" שלאחר כל הידיעה שלו את ה' ודרכי השגחתו. ואילו אצל רמ"מ שער הנון הוא ראית העתיד לבוא (בחינת אמא עילאה, כמבואר באר"י) ממש (אמא עילאה כלולה באבא עילאה בסוד "הבן בחכמה", ההבנה והשמיעה פנימית, דערהער, של הראיה לעתיד), בחינת "העבר אין] והעתיד עדיין [וההווה כהרף עין]".

חיות השבת היא בחינת משה (על שניהם נאמר "כל השביעין חביבין")²⁴.

מהו דוד המלך? התלבטנו כעת אם הוא משה רבינו או דוד המלך. מתי אומרים "דוד מלך ישראל חי וקים"? בקידוש החדש, קידוש הלבנה, כאשר אומרים שעם ישראל עתידים להתחדש כלבנה. בקידוש לבנה מכריזים שלש פעמים – כמנהג חסידים להכריז על מלך המשיח שלש פעמים "יהי" – "דוד מלך ישראל חי וקים". ראש חדש הוא גם חידוש, חידוש של בר נפלא, אחד שנופל וקם, שמתעלם ומתגלה – חידוש של שינוי. מהי שבת? חידוש של "לא שנית", תכונה של נשיאת הפכים. אבל ראש חדש היא חידוש של שינוי ("החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה", "[לחדש] השנה" דווקא, לשון שינוי). החידוש של שינוי הוא דוד המלך אבל החידוש של "לא שנית" הוא משה רבינו.

אם כן, עכשיו גם אמרנו שני ווארטים-סיפורים על רבי מענדלי של היום שמקשרים אותו לחכמה – שקראו עליו משה רבינו וחיות השבת המיוחדת שהיתה לו. הענין של חיות השבת אצל חסידים המשיכה – גם חב"ד ממשיכה את רבי מענדלי ויטבסקער אבל גם סלונים (דרך לעכוויטש וקוברין) ממשיכים אותו, וכל מי שהריח מהי חסידות סלונים – עיקר הווארט שם הוא ירושת הבחינה הזו של השבתים, של חיות השבת. חיות השבת המיוחדת, הטעם המיוחד של שבת קדש, הטעם האלקי לטעום אלקות ממש. זו ירושה רוחנית של בעל ההילולא רמ"מ מוויטבסק.

²⁴ וראה בהמשך לגבי ים הכנרת, הים השביעי שכנגד היום השביעי, בחינת מוחין דאבא (המאירים במלכות, הספירה השביעית של הלב). וכן העיר טבריה היא לשון טוב רואי, כמבואר בחז"ל, בחינת "איזהו חכם הרואה..." (בחינת עיני העדה). נמצא שבחירתו של בעל ההילולא לגור כאן היא מצד החכמה שלו.

זההר הקדוש. מיהו רשב"י? הגלגול העיקרי של משה רבינו, וקראנו על רבי מענדלי משה רבינו, "משה זכה לבינה".

למה הוא קודם נקרא משה ואז שמעון? כל זמן שהוא בחכמה הוא משה רבינו וברגע שזכה לבינה הוא כבר שמעון. לכן רבי מענדלי ויטבסקער אומר שאם אזכה לגור שנה תמימה בפקיעין אביא משיח. איזה משיח? משיח בן יוסף⁷⁷. כתוב בפירוש ב"הרכבת אנוש לראשו" – כתוב בזהר, ברעיא מהימנא, ומבואר באריכות בחסידות – ששרש משיח בן יוסף הוא אמא עילאה, שבעצם נולד במערת רשב"י. אבל מי שיש לו שבת, הבטול של משה רבינו, זוכה למשיח בן דוד. הכלל הוא שמשיח בן יוסף בא מאמא ומשיח בן דוד בא מאבא. אחר כך יש עוד בחינה, רעיא מהימנא, הבחינה השלישית, שבאה מהכתר (מצד שרש הדעת בפנימיות הכתר⁷⁸) – זו הבחינה של "מורה ודאין". כדי להבין צריך ללמוד את המאמר "הרכבת אנוש לראשו".

מה נסיק מזה? מאמר מוסגר: כל בקר כשאני קם ולובש (בלשון התניא) תפילין של רש"י, בעצם אני ממשיך התנוצצות של משיח בן יוסף. זו כוונה פשוטה שכדאי שכל אחד ואחד יכוון מחר בבקר. תפילין של רש"י הם מוחין דאמא, משם משיח בן יוסף. לכן קודם מניחים תפילין של רש"י, קודם בא משיח בן יוסף שעושה את התיקון הראשון, מוחה את עמלק. אחר כך מניחים תפילין דר"ת. יש נוהגים להניח יחד, שניהם באים יחד – קצת בלאגן. יותר טוב שכל אחד יבוא בזה אחר זה. קודם בא משיח בן יוסף, תפילין של רש"י, ואחר כך מניחים תפילין דר"ת, שהם כבר משיח בן דוד. בכל אופן, בהיות ש"מינה דינין מתעריין" באו הזאבים וגרשו אותו משם.

בפקיעין. במאמר מוסגר, גם בדור שלנו, הרבה זמן אחרי רבי מענדלי ויטבסקער יש חברה, כולל אותנו, שגם היתה הו"א וגם מעשה מסוים לרכוש בית בפקיעין כדי לגור בפקיעין ולקיים מה שאמר רבי מענדלי ויטבסקער ששנה אחת בפקיעין היא מה שיביא את מלך המשיח. כולם מוזמנים לקיים זאת בפועל ממש, זה כמוכן להיות מקושר. [יותר קל מתל אביב...]

מה קרה בפקיעין? כנראה גם עלול להיות היום. כנראה הבעל דבר הרגיש שמסוכן לו, שזה משיח בטוח אם יחזיק שם מעמד שנה שלמה. אז מה עשה הבעל-דבר? הביא שם מכת זאבים שהתחילו להסתובב ולהזיק, סכנת נפשות. מי גר בפקיעין? ערבים. אמרו שהזקן שבא לגור כאן הוא בעל עבירות גדול ובגלל העבירות שלו הגיעו כל הזאבים, ואז קמו וגרשו אותו משם. בגלל זה לא בא משיח, עדיין, עד עצם היום הזה.

פקיעין – מוחין דאמא (משיח בן יוסף)

למה אנו משייכים את הסיפור על פקיעין והמשיח למוחין דאמא⁷⁹? בפקיעין היא המערה של רשב"י. ידוע שהמערה של רשב"י היא סוד אמא עילאה. רשב"י זכה למה שזכה בזכות המערה. הבעל שם טוב אמר שזכה בזכות המקוה – מקוה הוא יסוד תבונה ומערת רשב"י היא סוד אמא עילאה. האריז"ל, שבאמצע, זכה בזכות שמחה של מצוה – גם בחינת אמא. עוד פעם, כתוב שרשב"י זכה בזכות המערה, בזכות פקיעין, האריז"ל שמחה והבעל שם טוב מקוה. הכל בחינת אמא ויסוד אמא. רשב"י בעצמו, למה זכה שם? לזיהרא דאמא עילאה, לספר

⁷⁷ ובשיעור הנ"ל הערה ב סודה של פקיעין שייך לספירת היסוד (וכדלקמן הערה כז). והיינו בסוד מה שיוסף – וכן משיח בן יוסף – הוא יתום (יפה תאר ויפה מראה) מאמו (יפת תאר ויפת מראה), מצד שרש היסוד בבניה, סוד "שאל מרחובות הנהר", וד"ל.

⁷⁷ ראה הערה קודמת.

⁷⁸ ראה לעיל הערה ו.

הוא ממשיך את האור החדש בפועל, וצריך מישוהו להקריא לו.

בשביל מה בכלל צריך מקריא? מה התפקיד שלו? קודם כל, מה ההבדל בין איך שעושים זאת בכל העולם לבין חב"ד? בכל העולם המקריא מקריא ממש, 'תקיעה, שברים, תרועה, תקיעה'. בחב"ד כבר אָן-התפעלות של הקראה בקול ממש, לא להתפעל מהכרות 'תקיעה' – אם כבר להתפעל מהתקיעה עצמה, ולא מכך שמישהו צועק 'תקיעה'. גם בחב"ד יש מקריא – אפשר לחשוב שאין, לא נכון – אבל הוא מצביע באצבע (סוד הדעת, כמבואר באר"י **שאצבע** בגימטריא שם **אהוה**, שם הדעת, במילוי יודין). מן הסתם אצל הבעש"ט והמגיד הוא היה מקריא כמו שנהוג אצל כולם, והמקריא היה רבי מענדלי ויטבסקער בעל ההילולא.

שוב, כשמספרים את הסיפור הזה מדגישים שהוא היה אברך צעיר, אבל הוא בכיר התלמידים. לפחות בכיר התלמידים כלפי התלמידים, כלפי כולם – מי שנבחר עוד בחיי המגיד להנהיג את כולם. יתכן שזה אפילו לפני שהגיע אדמו"ר הזקן – הוא הגיע רק בשמונה השנים האחרונות של חיי המגיד, לא כתוב מתי היה הסיפור הזה אבל יתכן שהיה לפני כן. פעם אחת הוא לא היה, או שהיה חולה, אז המגיד מינה במקומו את רבי לוי יצחק מברדיטשוב להיות המקריא, מילוי מקום. כשהוא רק אמר 'תקיעה' פעם ראשונה רבי לוי יצחק התעלף על המקום. המגיד היה צריך להעיר אותו. מי שמתעלף מחוויות רוחניות – יש בכך בעיה? אולי זה טוב. אם זו בעיה – אם מישהו כאן יתעלף פתאום – כי זו אי-החזקת ראש גם בהתפעלות רוחנית עצומה. צריך מח שליט על הלב, יסוד היסודות של חב"ד, גם כשהלב בוער לה'. מה המגיד אמר אחרי הסיפור הזה? גער קצת ברבי לוי יצחק מברדיטשוב, שאתה לא כמו החבר שלך – הוא כל פעם שאומר 'תקיעה' רואה את אברהם אבינו לפניו ולא מתפעל,

דעת: החזקת ראש בהתפעלות

הגענו לדעת¹⁰, שהיא גם מח האחור. חכמה ובינה הם מח ימין מצד פנים ומח שמאל מצד פנים ודעת היא מח האחור. כמו שנסביר, מכח הדעת לקיים את הכלל הגדול בחסידות חב"ד לעבוד את ה' ולהתייחס לכל מה שקורה בעולם אָן-התפעלות. להחזיק ראש ולא להגיע למצב שההתפעלות – גם ההתפעלות של הנפש האלקית, של התפרצות הרגש של אהבת ה' ויראת ה' – תקלקל את המוחין, שהם עצם תחושת האלקות, זהו תפקיד ספירת הדעת.

החזקת ראש של רמ"מ כמקריא בתקיעות הרב המגיד

נספר סיפור: אמרנו שרבי מענדלי הסתלק בשנת תקמ"ח בגיל **מט** שנים. המגיד הסתלק בתקל"ג, חמש עשרה שנים קודם, כרבי מענדלי היה בן **לד** שנים בסה"כ. אדמו"ר הזקן היה אז בן עשרים ושמונה, שני אברכים צעירים. הסיפור שנספר כעת בתקופה אצל המגיד, שיתכן שהיה גם עשר שנים קודם, כשהוא היה בן 24, ממש אברך צעיר.

מה הסיפור? מכל תלמידי המגיד ממעזריטש המגיד בחר ברבי מענדל להיות המקריא אצלו בסדר התקיעות, שבמדה מסוימת זהו שיא עבודת ה' כל השנה – להמשיך אור חדש לעולם. כתוב שמליל ראש השנה עד התקיעות יש הסתלקות של האור שהאיר בעולם בשנה החולפת וכשתוקעים בשופר יורד האור החדש בשביל השנה הבאה. קשור גם לארץ ישראל, ש"תמיד עיני הוי' אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה". ראשית השנה היא תקיעת שופר. שוב, הוא בחר ברבי מענדלי להיות כל שנה בעל המקריא. הרבי בעצמו הוא הבעל תוקע,

¹⁰ ראה גם לעיל הערה ז.

איך אני יודע שזה עיקר הענין שאדמו"ר הזקן לקח, לקח מהמגיד ומרבי מענדלי ויטבסקער? אחרי הסתלקות המגיד עשו אסיפה של תלמידי המגיד ומינו את אדמו"ר הזקן (לא לראש אלא) למזכיר, ובתור המזכיר היתה לו אפשרות לדבר בפני כולם – הוא פנה לכולם, הגדולים ממנו בגיל, ואמר שכעת הגיע הזמן שעל כולנו למעט אורות ולהרבות כלים. זה קשור לעוד סיפור שנספר על רבי מענדלי ויטבסקער. שוב, מי שיכול לשמוע שיש זמן שצריך למעט אורות כדי להרבות כלים – עולם התיקון – ואחר כך הכלים האלו יכילו את האורות המרובים דתהו ועוד יותר גבוה, יכילו גם אורות ד-עב דא"ק בלשון הקבלה.

אם כן, רבי מענדלי הוא בר דעת. אחרי הדעת שלו, בתור 'מקריא' של התקיעות אצל המגיד, נתחיל עם הלב שלו, עם המדות שלו:

חסד: האחריות לישוב ואהבת צדיקים

זן ומפרנס את הישוב

המדה הראשונה, ה"יומא דאזיל עם כולהו יומין", ספירת החסד, "יומם יצוה הוי' חסדו": הוא בא לכאן עם העליה הגדולה – לבוא אז עם שלש מאות יהודים זה כמו לבוא היום עם מליונים, עליה רצינית ביותר – והוא דאג לכולם בגשמיות. כמה שלא היתה פת לאכול, בכל אופן הוא היה האבא במובן של הזן ומפרנס את כולם. ברמה האישית, הוא בזבז את כל רכושו (המלכותי) לטובת הישוב ונפרט כעני מרוד¹⁷ (ובכך נהג בפועל באופן המתואר באגרת הקדש טז בתניא). וכמובן, הוא שלח את השלוחים לחוץ לארץ להתרים, לעשות את הקופה של כולל רייסין, הקופה העיקרית של החזקת עניי ארץ ישראל.

ואתה אמרת פעם אחת והופיע אברהם אבינו אז אתה מתעלף! קוראים לך 'בטלן'. אסור לגור בעיר שאין בה עשרה בטלנים.

מי עוד היה 'בטלן' אצל הרב המגיד? החוזה מלובלין בסיפור של ה"אין כאלהינו". המגיד היה מתפלל את כל התפלה ביחידות. רק כשהגיעו ל"אין כאלהינו" – כל יום, כל בקר – הוא קרא למנין מצומצם שיבוא לתוך החדר ויאמרו עמו "אין כאלהינו". החוזה בא למגיד ממש בסוף ימיו. פעם אחת הוא נכנס להשלים את המנין, לומר "אין כאלהינו" יחד עם המגיד, אבל כשרק התחילו לומר הוא התעלף מהגילויים שהיו שם. גם קראו לו 'בטלן', שלא יכול להחזיק ראש – הוא רואה דברים, 'חיות מיסטיות' לעילא ולעילא, אבל אין לו מספיק דעת להחזיק את עצמו.

הכלת אורות דתהו בכלים דתיקון

שוב, דעת היא מח האחור, כח לרסן את מה שאתה רואה או חווה בפנים. ה"מח שליט על הלב" הוא מח הדעת. כתוב בתניא שזהו הרצון שבחכמה, אבל בעצם בין המוחין זהו הכח של האחור. הווארט הזה היה ווארט שרבי מענדלי גם בתור אברך צעיר, יש לו הרבה דעת שהוא יכול לומר 'תקיעה' ומופיע אברהם אבינו, 'שברים' ומופיע יצחק אבינו, 'תרועה' ומופיע יעקב אבינו – כמו בכוונות הפשוטות של התקיעות, ואצל צדיקים הם באים ממש – ואתה לא מתעלף. זה כח מיוחד, מראה על הדעת החזקה, וממילא אפשר להבין למה אדמו"ר הזקן בחר בו להיות הרבי שלו – כי יש לו דעת. שאר התלמידים, הגדולים, כמו רבי לוי יצחק מברדיטשוב, הם בעיקר מדות – רגש קדוש. [למה לרסן?] כי שרש הכלים גבוה משרש האורות, כדי שאת האורות דתהו יהיה אפשר להמשיך וליישב בכלים דתיקון צריך לרסן¹⁸.

¹⁷ כמפורט באגרות ששלחו ר"א מקאליסק ובנו רבי משה לאחר הסתלקותו.

¹⁸ בדרך הלצה, זה הענין של כולל רייסין.

אהבת כל הצדיקים

כל זה אהבת ישראל וחסד^ט. כמו שהוא אוהב ישראל מאד-מאד, מוסר את הנפש לזון ולפרנס את היהודים – בפרט היהודים כאן בארץ, שבכך תלויה ביאת משיח – רואים זאת גם באהבת צדיקים מאד גדולה שלו. לפני שהוא עלה לארץ הוא טרח לבקר את כל תלמידי הבעש"ט שעוד היו בחיים – בעל התולדות, רבי פינחס מקוריץ ועוד. הם כבדו אותו מאד, הוא מאס בכיבודים שנתנו לו הזקנים ממנו, אבל בכל אופן הוא כתת רגלים כדי להפרד, מתוך אהבה רבה, מכל אחד מהצדיקים.

אם חושבים על זה, מתבוננים בזה, זה לא פשוט – לא מה בכך. היום שאיזה צדיק ילך לכל צדיקי הדור – כבר סתם שיבקר מישהו אחר זה חידוש... ללכת לבקר את כולם מתוך אהבה וחבה, זו התקשרות לכל הצדיקים והבעת רצון מפורש שהוא עצמו יהיה שליח של כולם. אנחנו במוסדות החינוך שלנו מדברים על התקשרות לכל הצדיקים², "הוי אוהב צדיקים". כשמתבוננים על הסיפור שהוא נסע לארץ, הלך לבקר את כולם, זו דוגמה מאד יפה בפועל של אהבת צדיקים. [כתוב שחוץ מ"השפל באמת" הוא רצה לחתום "אוהב ישראל" אבל מהשמים לא הרשו לו.] אוהב ישראל מתחיל מכך שפרנס את היהודים, וכעת דברנו על "אוהב צדיקים". יש כאן שתי נקודות, של מסירות נפש לפרנס את הישוב ומתחיל במעשה בפועל של אהבת צדיקים.

ידוע הסיפור הקצת-עגום בזה: כל שנותיו של רבי מענדלי ויטבסקער הוא מינה כאחראי על קופת החסד את אדמו"ר הזקן – הם היו שותפים בקופת החסד של ארץ ישראל. חסד כדי להביא את המשיח, הכל כדי להביא את המשיח – לשם כך הוא עלה לכאן. "גדולה צדקה שמקרכת את הגאולה", ודווקא צדקה ארץ ישראל, כמו שאדה"ז כותב בהדגשה הכי גדולה באגרת הקדש בתניא. אחרי הסתלקות רבי מענדלי, כעבור כעשר שנים, אינשי דלא מעלי עשו סכסוך בין הקאליסקער לאדמו"ר הזקן. הקאליסקער, שירש את הבעל-בתישיקייט על הקופה, העביר אותה רשמית לרבי מרדכי מלעכוויטש, הגם שלמעשה עיקר איסוף הכסף היה אצל אדמו"ר הזקן, אף שלא היה ממונה באופן רשמי. נציין לשבח שרבי מרדכי מלעכוויטש ורבי נח בנו ורבי משה מקוברין שירש זאת ממנו היו מסורים במסירות נפש ממש להחזיק קופה זו בכל רוסיה ופולין וכל אירופה. בינתיים גם קמו עוד כוללים, אבל הכולל המקורי הוא כולל רייסין.

לווי השד"ר

נספר עוד סיפור: כל שליח שהמשלח משלח, אם המשלח הוא בעל שיעור קומה, "צדיק יסוד עולם" – הוא שולח שליח ש"שלוחו של אדם כמותו ממש", כנ"ל, כדי להחזיק את הישוב כאן, אז הוא נמצא עם השליח ממש. כל שליח אמתי של הרבי – הרבי נמצא איתו ממש. "במקום מחשבתו של אדם שם הוא נמצא ממש", ביטוי של הבעל שם טוב, אותו "ממש" שדברנו בהתחלה. לכן יש הרבה סיפורים שרבי מענדלי עצמו, אף שהוא יושב בטבריה, ידו שלוחה רחוק מאד – השליח הוא היד שלו – והוא מלווה את השליח ממש בכל ההרפתקאות שהוא עובר. הוא רואה אותו, משגיח על כל מה שקורה איתו. יש על זה סיפורים מפורשים.

^ט וראה גם בשיעור הנ"ל הערה ב שדאגתו לזון ולפרנס את הישוב היהודי בארץ שייכת לספירת החסד.

² כמובן ופשוט שעיקר ההתקשרות הוא לרבי שלך, אבל באהבתך הרבה לכל הצדיקים אתה מתקשר למעלה המיוחדת של כל אחד מהם ומקשר את הכל לרבי שלך...

"אשרי העם שככה לו". אומרים שלש פעמים ביום ב"אשרי", מה הפירוש? "אשרי העם הזה שככה לו", שלא אכפת לו, "ככה לו", מה שקורה. הוא ירד מהמרכבה, הכל בסדר. אחר כך רבי מענדלי שלח מכתב לבעל התולדות – בקשת איזה דבר תורה איך לתקן את מדת הקפידא, אז הנה שלחתי לך את אליהו הנביא והוא אמר לך בשמי, צריך להיות "שככה לו".

תקון המלכות באי-הקפדה

הבעל שם טוב אהב את המלה "ככה", כמו שאדמו"ר הזקן והרבי אוהבים את "ממש" הבעש"ט הכי אהב את המלה "ככה", אמר שככה הוא ר"ת "כתור כל הכתרים". "שככה" שוה משה, ו"העם שככה לו" שוה בדיוק מלכות. משה הוא חכמה, מה הקשר למלכות? יש פרשיה בתורה שמתחילה עם משה ועוד מלה ושוה מלכות, רמז מפורסם – "ויקהל משה". המלה "ויקהל" שוה "העם... לו". "שככה" שוה משה ו"העם... לו" שוה ויקהל, נמצא ש"העם שככה לו" שוה "ויקהל משה", ששוה מלכות. משה הוא חכמה אבל "אבא יסד ברתא". מה הוא מלמד את העם כשהוא מקהיל אותו? שהכל "ככה". איך אומרים "שככה לו"? דברנו הרבה פעמים – 'זה מה יש', 'הכל בסדר'. בשביל לתקן את המלכות אסור להקפיד, מי שמקפיד מיד פוגם בספירת המלכות. יש מה ש"אבא יסד ברתא" ויש מה ששרש המלכות ברדל"א, ככה, "כתור כל הכתרים"²².

איך עוד קוראים למדה הזו? השתוות. זה גם יסוד היסודות בחסידות חב"ד, קשור לאן-התפעלות. הווארט הזה היה כדי לבטל את הקפידא, שלא יקפיד, כמו שקוראים ב"היום

גבורה: עצה נגד הקפדה - "אשרי העם שככה לו"

העצה לבעל התולדות

כשהוא הלך לבקר את בעל התולדות – יתכן שהסיפור הזה לא היה בבקור לפני היציאה לארץ, כנראה הוא בקר אותו כמה וכמה פעמים – הוא היה אברך צעיר ובעל התולדות זקן מופלג. ידוע שלבעל התולדות היתה בעיה. מה היתה הבעיה שלו? שהיה מקפיד, היה בעל קפידא בבית שלו, עד כדי כך שהבעל שם טוב אמר לו שביום שאתה מקפיד אל תחדש דברי תורה, שאין לך סיעתא דשמיא כי הקדושה מסתלקת כל אותו יום. עם כל הצדקות שלו, עם כל הגדולה שלו, היה לו תיקון – לכל אחד יש את התיקונים שלו – של קפידא, של דינים. יש גם צדיקים שיש להם דינים.

שוב, יש כאן סיפור פלא, שבא אברך צעיר והוא זקן תלמידי הבעל שם טוב, זקן צדיקי הדור. הוא מבקש מהאברך הצעיר הזה, רבי מענדלי ויטבסקער, שיאמר לו משהו לגבי תיקון מדת הקפידא, איזה דרוש – שידרוש לו משהו מה עושים עם קפידא. רבי מענדלי שתק, "מלה בסלע משתוקא בתרין", "עשר ספירות בלימה", "תלה ארץ על בלימה", על מי שכולם פיו בשעת מריבה, למי שמבקש עצה לקפידא במריבה. כתוב בספר יצירה "בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר". "משתוקא בתרין", יש להשתיק את הפה מלדבר ויש להשתיק את הלב מלהרהר²³. בכל אופן, הוא לא הגיב, הוא שתק, הוא נסע. כעבור זמן מה בעל התולדות נוסע במרכבה שלו ורואה איזה עני שהולך רגלי – מדובר בעני הגון – אז הוא הזמין אותו שיעלה ויסע איתו יחד. יפה, אותו אחד עלה, ותוך כדי שנוסעים אותו אחד אומר לבעל התולדות – אני רוצה לומר לך דבר תורה. מה הדבר תורה?

²² בנוסחים אחרים מיוחס הסיפור כולו למורנו הבעל שם טוב ששלח את אליהו הנביא לבעל התולדות – ראה הסיפור וכיאוורו באורך באור ישראל ח"ג עמ' לד ואילך.

²³ ראה בכל זה בשיעור ל' ניסן ש"ז.

אותו, אבל אתה לא יכול לרמות אותי – אני רואה שאתה מחביא את הענוה שלך בגאות. הוא אמר על זה משל, משל מפורסם על רבי מענדלי מויטבסק: היתה למלך אבן יקרה והוא לא ידע איפה להחביא אותה, עד שעלה על דעתו שהמקום הכי טוב להחביא את האבן היקרה, שהגנב לא יעלה על דעתו שהיא שם, הוא בתוך האשפה. זה משל איפה לשים את הענוה – בתוך הגאות.

ענינו של ספירת התפארת¹² הוא "לכבוד ולתפארת". כבוד ותפארת – כל מי שרודף אחר הכבוד הכבוד בורח ממנו וכל מי שבורח מהכבוד הכבוד רודף אחריו. בהתנהגות בעל ההילולא של היום כאילו הוא מחביא את ה"בורח מן הכבוד" שלו בתוך מה שנראה כ"רודף אחר הכבוד" – ממש דבר והיפוכו¹³.

איך עובדים את ה' יתברך במדת התפארת? מה אומר הבעל שם טוב? לעבוד את ה' במדת האהבה היינו אהבת ה', לעבוד את ה' במדת הגבורה היינו יראת ה', אבל מה היא התפארת? אומר הבעל שם טוב לכוון בכל מה שאתה עושה שה' יתפאר בך, "ישראל אשר בך אתפאר". "מה שמו ומה שם בנו" היינו חכמה ותפארת, התפארת היא הבן שמתאפה כדי שהאבא יתפאר בו. כל הכבוד שלך הוא בעצם כדי לתת כבוד לה'. מה שאתה כאילו רודף כבוד – אתה בורח מהכבוד העצמי, "ממעט

יום". תיקון הקפידא הוא תיקון ספירת הגבורה¹², דינים, כמו שאמרנו קודם שיש אחד שיש לו 'דינים', גבורות על המציאות. איך זה אצלנו? יש פה חבר'ה שכל מי שבא לפנות אותך מהבית שלך, להרוס את הבית שלך, מקפידים – טבע של בן אדם – ואפילו מגיבים. אבל "אשרי העם שככה לו", 'זה מה יש' (הכל בהשגחה פרטית מאת הבורא ב"ה, שהוא עצם הטוב, בחינת האמונה של דוד מלכא משיחא, כידוע פירוש הבעש"ט ל"ובקשו... ואת דויד מלכם", היינו שרש המלכות ברדל"א כנ"ל), זה תיקון המלכות הנבנית מהגבורות (כאשר הדינא קשיא של הגבורה הופכת להיות דינא רפיא במלכות ואח"כ מתמתקת לגמרי ב"חסדי דוד הנאמנים").

אנחנו רוצים לתקן את המלכות, אז "אשרי העם שככה לו". זה מה שרבי מענדלי שלח את אליהו הנביא לומר לבעל התולדות ווארט איך לתקן את הגבורות שלו. [למה הוא לא אמר בעצמו?] אברך צעיר, יש לו דרך ארץ, לצדיקים היתה דרך ארץ אחד בפני השני. גם יכול להיות שהווארט הזה לא עלה אז על דעתו, כנראה שייך לאליהו הנביא (כלומר לקשר של רמ"מ עם אליהו הנביא, בהתקשרותו למורנו הבעש"ט שאליהו הנביא לא זז מד' אמותיו כנודע¹³).

תפארת: הטמנת הענוה בגאווה והעלאת כל הפאר לה'

הטמנת הענוה בגאווה

מכאן אפשר להגיע לתפארת: כשהוא הגיע לבעל התולדות הוא גם התלבש בצורה שלא היה מקובל, ובכלל נהג בהרבה גינוני מלכות וכבוד. בעל התולדות מיד אמר שעל סתם אדם שמתנהג כך לא הייתי מסתכל, הייתי מסלק

¹² וראה לקמן הערה לב.

¹³ וכך אפשר לקשר בפנימיות בין שתי הגרסאות של הסיפור האם הוא מסופר על הבעש"ט או על רמ"מ.

¹² ובשיעור הנ"ל הערה ב ספירת התפארת היתה הנהגתו והדרכתו לעסוק ב-**תריג** מצוות תמיד. כל מצוה היא לבוש של הנפש, כמבואר בתניא – "לכבוד ולתפארת". יעקב, מדת התפארת, אמר "עם לבן גרתי" ופירשו חז"ל "ותריג מצוות שמרתי". לבן היינו סוד הלוברן העליון, החוויה החד פעמית של אלקות ששקולה כנגד קיום כל **תריג** מצוות התורה כנ"ל. והיינו מה שהתפארת היא הכריח התיכון המבריא מן הקצה אל הקצה ועולה עד לפנימיות הכתר-עליון ומשם יורד עד למלכות, "סופא דכל דרגין", לשם **בנין המלכות** בגימטריא **תריג**.

¹³ וראה עוד בסיום השיעור.

רבי ברוך קנה כלי כסף מאד יקר ושלח אותו כשי לרבי מענדלי, יחד עם הכסף של ארץ ישראל. כשהביאו את המתנה הזו לרבי מענדלי ויטבסקער הוא ישב בשלחן עם חסידים מסביב. הביאו מתנה, הוא לקח את הכלי הזה, שם אותו על השלחן ואמר לכל החסידים שמסביב – בואו נרים ונתן את הכלי לה'. אז הוא שם את הידים שלו על השלחן שעליו הכלי, ופתאום השלחן כולו התרומם באויר. לא שהכלי באמת נעלם משם, אבל היה ברור שמגישים, מרימים, את הכלי הזה לה' יתברך.

הסיפור הזה הוא המחשה של עבודת ה' במדת התפארת. שמצד אחד אתה קבלת כלי כסף, לעשות לך יקר וכבוד ותפארת, אבל אתה יכול לשים את הכלי על השלחן, לשים את הידים הקדושות שלך על השלחן, והשלחן עם הכלי – הכל מתרומם, הכל חוזר לה' יתברך. ככה כל אחד צריך לצייר את הסיפור הזה, לספר אותו לילדים, לנסות להמחיש אותו – שהכל יעלה לשמים, "ויקחו לי תרומה", תרומה לשמי.

נצח והוד: רצים לפני המרכבה (הלבשת ה'אין'); הנצחת החסידות; צפת וטבריה; עצמאות כלכלית

רצים לפני מרכבת רמ"מ

נצח והוד¹² הם הרגליים. שם יש ראשית בנין המלכות. בנין המלכות בפועל מתחיל מנצח והוד, שהופכים להיות העינים של המלכות. בז"א נצח והוד הם הרגליים. מבין כל גינוני המלכות – המשך של הספירה הקודמת, התפארת – אחד המנהגים של רבי מענדלי ויטבסקער היה דרישה שהחבר'ה הצעירים ירוצו לפני המרכבה שלו, כמו שרצים לפני

בכבוד עצמך" בלשון רבי נחמן. אצל רבי נחמן זה פשט, מוסר, "למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד שמים", אבל זה לא קונץ. אדמו"ר הזקן אמר שעובד את ה' בדרך 'קונץ'. ממי קבל זאת? מרבי מענדלי ויטבסקער. הוא מקור הקונץ, קונץ להתלבש בכבוד ולנהוג בגינוני מלכות והכל בורח מן הכבוד, הכל למעט בכבוד עצמך ולהרבות בכבוד שמים, הכל במדת התפארת כמו שלמד מורנו הבעל שם טוב.

נעשה גימטריא: הביטוי שאמרו עליו שהוא מחביא את הענוה שלו בגאות. למי יש כזה חוש? כמה שוה ענוה ועוד גאות? "הוי' מלך גאות לבש", "לכבוד ולתפארת", שוה ישראל. זהו הסוד של ישראל, מי ש"בשם ישראל יכונה", שראוי להקרא בשם ישראל, צריך לדעת איך מחביאים את הענוה בגאות. הרבה פעמים מדברים על גאות יחידה, בצבא, כל החסידים והשלוחים במיוחד הם עם איזו גאות יחידה (אותו גי' שבו קבור משה רבינו) – בתוך הגאות הזו צריך להחביא את הענוה, את הגארנישט, את האין.

העלאת היקר והתפארת כ"תרומה להוי"

יש בזה סיפור יפה: בחסד אמרנו שהוא מסר את הנפש על תרומות, להחזיק את הישוב בארץ ישראל. בתפארת יש סיפור מאד יפה איך שכל היקר, התפארת והיקר שהוא קבל, הוא התרים לה'. יש להתרים לעניים, לתת לעניים לאכול, ויש "ויקחו לי תרומה", לתרום לה'. דברנו קודם על פרשת "ויקהל משה", שמקבילה לפרשת תרומה הפותחת "ויקחו לי תרומה". רש"י אומר "ל"י לשמיי", צריך להרים את כל הכסף והזהב לה', להתרים לה'.

מה הסיפור? כבר הזכרנו שרבי ברוך ממעזיבזו דרש שכל צדיקי הדור יהיו כנועים אליו – גם רדף את מי שלא נכנע לו – חוץ מאחד, רבי מענדלי ויטבסקער, שהוא היה כנוע לפניו. כשרבי מענדלי הגיע כאן לארץ ישראל

¹² ובשיעור הנ"ל הערה ב הישיבה בצפת-טבריה-פקיעין היתה מכוונת כנגד נצח-הוד-יסוד.

לפני רוצים לראיין אותי. סליחה, קודם צריך לראיין מישהו אחר – אחד מהחבר'ה. אחר כך, אם תעברו אותו, אולי תגיעו אלי. צריך רצים קודם, שהם הנצח וההוד.

איך אומרים זאת בלשון הקבלה? ווארט מפורסם שיש לנו מאמר שלם עליו במלכות ישראל – "כד אתתקן רישא דעמא אתתקן כולא עמא". כאשר מתתקן-מתלבש, יש מי שמלביש את המנהיג, מתקן אותו, ואז כולם מתוקנים. אבל אם המלך ערום, שהוא לא מתתקן, כל העם לא מתוקן. כל הדברים האלה, כל המשרתים למיניהם וכל הרצים, גינוני המלכות הם בעצם תיקוני מלכות – הכל סוג של לבושים שמלבישים את המנהיג, שהוא עצמו, בינו לבין עצמו, אחד שהוא גארנישט. מנהיג אמתי הוא גארנישט, וכדי שיהיה פלא שאותו גארנישט אחד, אותו אפס, יצליח לעשות משהו במציאות – צריך לתקן אותו, להלביש אותו.

רמ"מ לא נמנה בנשיאים כי ממשיך ה'אין' של המגיד

לפי זה נסביר עוד משהו עמוק^כ: למה לא מונים את רבי מענדלי ויטבסקער בסדר נשיאי חב"ד? זו קושיא של הרבי עצמו. הרי הוא היה רב של אדמו"ר הזקן, הוא היה רב חבר ואדמו"ר הזקן קבל אותו לנשיאות (אדמו"ר הזקן כתב לו כתב התקשרות). מי גזר על אדמו"ר הזקן שלא יבוא יחד איתו לארץ ישראל? הוא עצמו. אתה צריך להשאר כנציג שלי – הוא מינה אותו שליח שלו להנהיג את היהודים בחוץ לארץ. לכן בתניא הוא קורא לו "רבותינו שבארץ הקדש". אז למה לא מונים אותו כאחד הנשיאים? כך הרבי שואל, ויש על זה תירוץ. אבל אנחנו נאמר לפי דרכנו:

ידוע ששושלת הרביים מהבעש"ט והלאה – נאמר בקיצור, בתקוה שכולם זוכרים – הם

מלך. היום כשנוסעים ברכב על 150 קמ"ש קצת קשה שהבחורים ירוצו לפני, אבל בשביל לקיים זאת אפשר לומר לנהג שפשוט יסע קצת יותר לאט – כדי שהחבר'ה יוכלו לרוץ לפני האוטו... מסופר שפעם אחת לא היו שם חבר'ה בשביל לרוץ לפניו, לפני המרכבה שלו. אחד מזקני החסידים שלו הבין שהרבי בעגמת נפש, אין לו מי שירוץ לפניו, אז במסירות נפש – יהודי זקן, מבוגר, אמר שטוב, אם אין כאן בחורים אני צריך לרוץ לפניו. הוא התחיל לרוץ, נפל והסתכן – ממש סכן את חייו, ה' עזר שהוא לא הלך לעולמו. בכל אופן, היתה לו מסירות נפש בפועל ממש לעשות נחת רוח לרבי, שיהיה לו מי שרץ לפניו.

הלבשת המלך – כח לפעול במציאות

זה שיש רצים לפניו קשור לנצח והוד, רגלים. מה זה עושה? נצח והוד הם כחות המעשה. בשביל מה זה טוב? למה הוא רצה שירוצו לפניו? זה סימן ונתינת כח לרבי שהרבי יוכל ליזום ולהצליח ליישם משימות במציאות. נצח והוד הם היכולת לעשות דברים במציאות. לא רק לחשוב מחשבות ולדבר דברי תורה יפהפיים, אלא לחולל שינוי למטה בארץ. בשביל לתת לו את הכח הזה, את העוז ליזום וליישם מבצעים במציאות – מי שנותן לו הם אותם בחורים שרצים לפני האוטו, לפני העגלה שלו. אותם חבר'ה נוסכים בלב של הצדיק את היכולת לפעול במציאות, הם הנצח וההוד שלו. איך אומרים את הדבר הזה בלשון הקבלה, שהרצים לפני המרכבה נותנים כח לפעול בתוך המציאות? הוא היה כל כך מופשט. יש אנשים שכולם מציאות, כולם ארציים. בשבילפ הרצים לפני המרכבה זה סתם גאווה. אבל אחד שכולו בשמים, והוא רוצה לעשות משהו כאן – מבין שה' ברא אותי בארץ אז אני צריך לעשות פה משהו במציאות – צריך לטכס עצה (עצה היא נצח והוד, כליות יועצות), והעצה שיהיו לי רצים לפני. מהם רצים לפני? רצים לתקשורת

^כ וראה ביאור נוסף (וקשור) בענין זה בהתוועדות אדר"ח אייר ס"ו.

שאחרי השלישי הוא גארנישט. יהיה חותם המתהפך, אין-יש-יש-אין. מה הם לפי מה שאמרנו קודם? דחילו ורחימו ורחימו ודחילו, כמו שכתוב, עיקר החותם המתהפך בקבלה. לפי זה, אם רבי מענדלי הוא אין, כמו שאמרנו קודם הוא צריך הרבה "כד אתתקן רישא דעמא", הרבה גינוני מלכות. דווקא מי שהוא אין, הוא גארנישט, אם לא ילבישו אותו בהרבה לבושי מלכות למראית עין הוא ישאר גארנישט. הוא מלך ישראל, הוא משה רבינו. מי שהוא יש אמתי, עם אהבה, לא צריך כל כך הרבה תיקונים שיתקנו אותו. דווקא מי שהוא אין צריך תיקונים שיתקנו אותו.

"משה משה" ורמ"מ "לא פסיק טעמא"

ביניהם

יש כאן ווארט מאד משמעותי. נספר עוד סיפור שקשור אליו בספירת הנצח – על תלמיד שנקרא משה. דרך אגב, איך רואים שרבי מנחם מענדל מויטבסק קשור לשם משה – איך קראו לאביו? משה. איך קראו לבנו? משה. מה הוא כותב על הבן שלו בצוואה בשלו? שלא יקבל שום כבוד, לא יהיה רבי, לא יתמנה, יהיה גארנישט. זו הצוואה שלו לבן שלו. עוד פעם, אבא שלו הוא משה ובנו משה – הוא לא יכול להיות משה, יש לו אבא משה ובן משה – אבל "משה משה" לא פסיק טעמא בגווייהו", הוא כזה גארנישט שהוא מה ש"לא פסיק טעמא בגווייהו". הוא עצמו משה.

הדאגה מהתאינונות החסידות

מה הסיפור? סיפור אופייני למי ששייך לאין: היה לו תלמיד בשם משה – לא בנו אלא אחד התלמידים. פעם אחת אותו משה שמע שהרבי בוכה, וכשהוא התקרב – כנראה היה מאד מקורב לרבי – הוא שאל אותו למה הוא בוכה. הוא אמר לו – אני בוכה כי אני רואה (ברוח הקדש) שמכל העבודה שלנו, של צדיקי הדור הזה, כל הדבקות, כל חוית השבת שהזכרנו

לסירוגין יש האמתי ואין האמתי. קודם יש יש, אחר כך אין, אחר כך שוב יש ושוב אין וכך הלאה לפי הסדר – רבי אחד הוא יש והרבי שאחריו הוא אין. הכל אמתי, יש האמתי ואין האמתי, עד כדי כך שלא ברור מי יותר גבוה ממי. הכל מתחיל מהבעל שם טוב, שהוא יש האמתי. מי שהוא בבחינת יש האמתי מדתו העיקרית בלב היא מדת האהבה ומי שהוא אין האמתי מדתו העיקרית בלב היא מדת היראה. הבעש"ט – יש, המגיד – אין, אדה"ז – יש, אדהאמ"צ – אין, הצ"צ – יש, המהר"ש – אין, הרש"ב – יש, הריי"צ – אין, הרבי – יש. מה שנשאר הוא גארנישט, אין אמתי אמתי...

למה לא נכניס את רבי מענדלי בין המגיד לאדמו"ר הזקן? כי אם נכניס אותו נקלקל את כל הסדר. בסדר הזה רבי מענדלי הוא סניף של האין של המגיד, כמו שרואה מיד מי שפותח את ספרו "פרי הארץ". [גם רבי אברהם המלאך]. נכון, עד רבי מענדלי ועד בכלל הכל בחינת האין שבין הסבא, הבעש"ט, לאדמו"ר הזקן. גם הרבי המהר"ש הוא אין, אז הסמיכות הנ"ל של "ממש", מנחם-מענדל-שמואל, רבי מנחם מענדל מויטבסק והרבי המהר"ש, א' אייר ו-ב' אייר, היא יפה מאד, מאין לאין. כמה שוה מנחם-מענדל-שמואל? 709, "אין מזל לישראל" (ה"מזל עליון"), "נצר חסד", מאיר בשעת הלידה, "עת ללדת", וה"מזל תחתון", "ונקה", מאיר בשעת ההסתלקות, "ועת למות" – שתי בחינות של "אין מזל לישראל"). אכן, אם מדובר במנחם-מענדל הצמח צדק ובנו שמואל, המהר"ש, זה מיש לאין (גם יכולנו לעשות רמז של ממש ממנחם מענדל, בעל ההילולא של היום, לשינאור, אדה"ז, והיינו מאין לישי).

כעת נתבונן בהשתלשלות של מנחם-מענדל. מנחם-מענדל הראשון הוא אין, בעל פרי הארץ. מנחם מענדל השני הוא יש ומנחם מענדל השלישי הוא גם יש. אם עכשיו נולד עוד איזה מנחם מענדל הוא יהיה שוב אין, כי כל מה

בנגלה. ידוע גם שרבי מענדלי מויטבסק ואדמו"ר הזקן הלכו להתווכח עם הגר"א אך לא הצליחו להכנס אליו. אחר כך אמרו שהתחרטו שלא שברו את הדלת. שני אלה שהיו יכולים להתמודד עם הגר"א בטריטוריה שלו, הנגלה – גם היה גדול בקבלה, בזה ודאי יכלו להתמודד, אבל גם בנגלה – הם היו גדולים כמוהו (או יותר). רבי מענדלי היה מאד גדול בנגלה וגם הקאליסקער היה מאד גדול. כל זה רק כדי להביין את הסיפור.

אומר אותו תלמיד, רבי משה, שיש לו עצה שכל הדבר הזה, כל גילוי החסידות, לא ישתכח, לא יחזור לאין ואפס ממש, כמו לפני ששת ימי בראשית. מה העצה? שאתה והקאליסקער, החבר שלך, תקבעו שיעור בגמרא, בנגלה. אם אתם שניכם, שני הגדולים, תעשו ביניכם חברותא בנגלה – זו העצה שלי שתורת החסידות לא תשתכח. עצה מופלאה, ודאי שייכת לכליות יועצות שהן נצח והוד. ממש עצה הפלא ופלא. עצה כל כך טובה שהיא גם התקבלה.

עוורון ר' משה ורפיו

לא רק שהעצה התקבלה על דעת הויטבסקער, אלא שהוא אמר לרבי משה שנתן את העצה – אני גם מרשה לך לשבת אתנו בזמן מימוש העצה, רק בתנאי שתסתכל למטה על הארץ וח"ו אם תרים פעם את עיניך להסתכל עלינו. בסדר, כבוד גדול, אם אתה יכול לשבת יחד עם שני צדיקי הדור שלומדים דף גמרא – ככה התחיל השיעור הזה. כנראה שבזכות השיעור הזה אנחנו עדיין יושבים פה. הם ישבו ללמוד יחד, התחילו ללמוד דף גמרא, אבל כעבור כמה פעמים אותו חסיד לא יכול היה להתאפק – בכוונה או שלא בכוונה הוא הרים את ראשו והסתכל על פני רבי מענדלי ויטבסקער והוא התעורר, הסתנוור מרוב האור.

זו תורה וזו שכרה?! הוא התחיל לבכות לרבי, כנראה גם היה בחור צעיר – זה העונש

קודם, הכל הכל, בדור הבא לא יסאר מזה שום דבר, חוץ מ'א טרוינק ברונפן'. אני רואה שמכל מה שאנחנו עושים עכשיו לא יסאר שום דבר חוץ מלגימת משקה. לחיים לחיים. כך הוא אמר.

החסיד זה זכה לשמוע כזה דיבור אמת, משהו מזעזע – מכל החסידות, כל הבעל שם טוב, כל מסירות הנפש, כל הדבקות, לא יסאר כלום. למה לא יסאר מהחסידות כלום? כי הכל אין בעצם (כמו משה רבינו, שמדתו נצח, בפרשת "ואתה תצוה" שלא מוזכר בשמו, שעלה לדרגת אין, לקיים "ואם אין מחני נא מספרך וגו'", כלומר שלא יסאר ממני, מכל העבודה שלי, כלום). אין באמת יכול להסאר מאין משהו? הרי זה אין. לא יתכן שישאר מזה איזה יש. אם זה היה יש...

קודם כל, איך אני יודע שאהבה היא יש? כתוב 'יש מי שאוהב'. מי שאוהב הוא בחינת יש, עד יש האמתי שהוא אהבה בתענוגים, "מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים". [כתוב גם 'יש מי שירא']. רק בשם המושאל. כתוב בפירוש שההוה-אמינא היא שאין מי שירא, אבל במדות הלב יש איזה יש – יש לגריעותא, אבל כעת מדברים על יש למעליותא, למעליותא 'יש מי שאוהב'.

העצה להנצחת החסידות

אותו ר' משה, תלמיד רבי מענדלי, שומע כזה דבר. הוא אומר לרבי – אפשר להביין מהו חסיד של פעם, היום אי אפשר לצייר כזה דבר – שיש לו עצה איך יסאר משהו מכל החסידות. כל מה שאנחנו יושבים כאן. היה שם בטבריה עוד צדיק – לכל אחד היה מנין נפרד, אבל היו חברים מאד טובים, רבי מענדלי מויטבסק ורבי אברהם מקאליסק. ידוע שרבי אברהם מקאליסק קודם שהתקרב לחסידות היה מגדולי תלמידי הגאון מוילנא, וכשהתקרב לחסידות הוא קרב הרבה מגדולי החסידות. למה מציינים זאת? הוא היה מגדולי תלמידי הגר"א אז היה גדול

הוא הנצחה. מי ששייך לאין מתאיין, אין "ברא כרעא דאבוה", אין המשך. אפשר להסביר כך את צוואתו לבנו, אין לי המשך – אתה בן שלי אבל אתה לא ממשיך אותי, אני גארנישט מלובש ביש ואתה גארנישט שלא יכול להתלבש כמוני. אבל צריך להנציח את החסידות, את החוויה. מה העצה? שאם הצדיקים ילמדו יחד דף גמרא, כמו שהם יודעים ללמוד דף גמרא^ט, לא כמו שאנחנו יודעים סתם. רבי מענדלי בפרשת שבוע אומר שמי שלא תקן את הדיבור כל מה שהוא מוציא מהפה הוא כצפצוף העופות. כשאנחנו לומדים גמרא זה כצפצוף העופות. אבל כששני הצדיקים לומדים זה משהו אחר לגמרי, ויש בו כח להנציח את החסידות (לעשות כלים להנצחת אורות החסידות). זו עצה אמיתית ששייכת לנצח.

אמרנו קודם שבקבלה נצח הוא שרש העינים, לכן היה אסור לנותן העצה להסתכל עליהם וכאשר הוא הסתכל בטעות הוא התעוור, אבד את הראיה שלו. זה ההסבר שלנו לסיפור הזה, ששייך לנצח. [מה ההסבר?!] בסדר, לא נשאר שום דבר חוץ מלחיים.

בטחון פעיל ובטחון סביל (והמתנה להכתרה מלמעלה)

ספירת ההוד היא מה שאנחנו יושבים כאן בטבריה^ל. אמרנו שקודם היה בצפת, רצה להיות שנה אחת בפקיעין ולא עלה בידו. הוא ירד לעיר הקדש טבריה וכאן מקום כבודו. הרבה שואלים, גם בדורו וגם אחר כך, למה הוא לא

על שהרמתי את הראש והסתכלתי עליך לשניה, יתכן שבלי כוונה בכלל? רבי מענדלי אמר לו – טוב, יותר לא תבוא לכאן, ואחזיר לך את הראיה, אבל היות שעשית משהו לא בסדר חמש שנים לפני שתפטר מהעולם הזה תהיה עוור. תדע לך שאתה עתיד עוד פעם להתעוור. כעת אקח את זה ממך, אבל כשעוד פעם תאבד את הראיה תדע לך שיש לך עוד חמש שנים לחיות. טוב, לפחות עכשיו הוא התרפא. עברו שנים, רבי מענדלי נפטר, ובאיזה שלב הוא אבד את הראיה. אז אותו ר' משה הבין שיש לו חמש שנים לחיות, כמו שהרבי אמר, אבל עדיין היה אברך צעיר. הוא מאד הצטער שהוא צריך למות – גם להתעוור למות וגם בגלל הסיפור הזה?!

היו חסידים של רבי מענדלי שאחר כך התקשרו ואפילו נסעו לאדמו"ר הזקן. אבל, כמו שספרנו קודם, רבי מענדלי היה קשור לאדמו"ר הזקן, אבל אחריו – בגלל לשון הרע שהיתה שם, קשור לפרשת שבוע שנגעים באים עבור לשון הרע – רבי אברהם מקאליסק העביר את הסמכות של כולל רייסין לרבי מרדכי ללעכוויטש, לכן הרבה חסידים היו קשורים אליו, ומשם השתלשלה סלונים עד היום. אותו ר' משה כתב פ"נ לרבי מרדכי מלעכוויטש בחוץ לארץ, ספר לו באריכות את כל הסיפור שהיה, ובקש רחמים – הוא עדיין צעיר ולפי הסימן שרבי מענדלי נתן לו יש לו עוד חמש שנים לחיות. כתב לו בחזרה רבי מרדכי שהוא לא יכול לקחת ממנו את העוורון, הוא ישאר עוור, אבל בטח – כך הוא כותב בכתב – רבי מענדל לא התכוון שהוא יכול לחיות רק חמש שנים, לכן אני מברך אותך שתחיה עוד הרבה שנים עוור, וכך היה.

עצת הנצח (וסוד העינים)

סיפור משונה מאד הסיפור הזה. מצד אחד, אותו ר' משה השכיל משהו מופלא ביותר, לתת עצה להנצחת החסידות. למה מספרים זאת כאן? שייך לספירת הנצח, שאחד מפירושיה

^ט דף גמרא = חשך ("במחשכים הושיבני" זה תלמוד בבלי), ואצל צדיקים נאמר "אור צדיקים ישמח", והיינו כאשר לומדים יחד דף גמרא וזוכים ל"יתרון האור מן החשך" דווקא.

^ל וראה גם בשיעור הנ"ל הערה ב שהישיבה בטבריה שייכת לספירת ההוד (כנ"ל הערה כז).

לירושלים, מלכות). אבל לעלות לירושלים צריך כבר עם איתות מפורש מלמעלה, כמו הכתרה מלמעלה.

בין צפת (כולם רשעים) לטבריה (כולם צדיקים)

כשהוא ירד לטבריה, התיישב בטבריה, היו כל מיני סיבות חיצוניות למה לא הסתדר בצפת. אבל, כמו כל הצדיקים, כל מה שנראה סבה גשמית הוא לא הסבה האמתית. הוא אמר שהסבה האמתית שלא יכולתי להיות בצפת יותר כי יש שם אויר מאד צח, והוא כל כך צח שכל הזמן שומעים בת קול – מרוב בת-הקול שאני שומע שם כל הזמן אני לא יכול לישון ולא לעשות שום דבר. אי אפשר לסבול את זה, אז יורדים לטבריה.

יחד עם זה הוא אמר משהו שנשמע מוזר ביותר – שבטבריה כולם צדיקים ובצפת כולם רשעים. זה קשור גם לסבה הפשוטה למה הוא נאלץ לעזוב את צפת ולרדת לטבריה. כך הוא אמר בפירושו, כאן בטבריה כולם צדיקים ובצפת כולם רשעים. צריך להתבונן מה אפשר ללמוד מזה היום. בפשטות אפשר לומר שצפת הוא מקום טוב לעשות בעלי תשובה ואילו טבריה הוא מקום טוב לספר סיפורי צדיקים (כמו שאנחנו עושים כעת) וללמוד ספרי צדיקים. ועוד אפשר לומר שבצפת המשיח מחזיר את הרשעים בתשובה אך בטבריה הוא מחזיר את הצדיקים בתשובה – עיקר יעדו וחידושו של מלך המשיח "לאתבא צדיקא בתיובתא" (היינו העבודה הפנימית של ספירת ההוד, לתת תודה, להודות שעוד לא התחיל לעבוד את ה' באמת ובתמים).

איך הסברנו כעת את צפת שהיא נצח? צפת היא נצח וטבריה היא הוד. נצח הוא בטחון פעיל, כמו עצם היזמה לעליה לארץ, הסוכנות היהודית. זה משהו פעיל, אבל איך נופל מי שעם בטחון פעיל? מה הסכנה שלו? "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה". הוא שוכח

הלך לירושלים עיר הקדש? למה הסתפק בצפת וטבריה? גם על זה יש הרבה פירושים. הפירוש שהתקבל על דעת רוב הצדיקים, למשל הצדיקים בסלונים, שקדושת ירושלים היתה גדולה מדי.

נאמר קרוב לזה, אבל קצת יותר: נצח הוא בטחון פעיל, "בידי מי מפתח הגאולה?", בידים שלנו. הוד הוא בטחון סביל, "חשוב טוב יהיה טוב". זה ההבדל בין "ארדוף אויבי ואשיגם" של דוד להליכה לישון של חזקיהו, כידוע. שואלים למה הרבי מליובאוויטש לא בא לארץ. גם עונים על זה הרבה תשובות. התשובה הכי אמתית היא שמי שבאמת בבחינת גואל עושה הרבה לבד, אבל יש איזה שלב שהוא גם אומר "אני את שלי עשיתי וכעת אתם תעשו", ויש – לא יעזור שום דבר – איזו נקודה מלמעלה, כמו שהרבי אמר שאני צריך הכתרה מלמטה וגם הכתרה מלמעלה. "מלכותו ברצון קבלו עליהם" מלמטה, אך מלך המשיח צריך גם לקבל כתר מלמעלה. כמו ששואלים למה הרבי לא בא לארץ כך שואלים על רבי מענדלי – שנקרא מנחם מענדל, שם של מלך המשיח – למה לא בא לירושלים. התשובה היא אותו דבר, שמשהו צריך להשאיר לקב"ה. צריך לעשות מקסימום, אבל המכה בפטיש – בסוף צריך להיות מכה בפטיש – של ה'. הרבי צפה שה' יאמר לו לבוא לארץ.

בשביל רבי מענדלי ויטבסקער, לגור בצפת שייך לנצח^ל, "עמק רום" (כך כתוב ב"חסד לאברהם"), בטחון פעיל, וטבריה היא "עמק תחת", הוד. הוא מתחיל מנצח – הוא יזם את העליה לארץ, המקום הכי מתאים ליזמת העליה הוא צפת – אבל אחר כך הוא הגיע לטבריה. בטבריה צריך לצמוח המשיח, כך כתוב בפירושו, ואז עולים לירושלים (מלכות), ובסוד "איהי בהוד", "הוד מלכות" – מטבריה, הוד,

^ל וראה גם בשיעור הנ"ל הערה ב שהשיבה בצפת שייכת לספירת הנצח (כנ"ל הערה כז).

לפני שאוכלים. אני, כשבא זמן האוכל, אני רעב, אבל כשהוא עובר אני כבר לא רעב. מותר לכם להיות רעבים חצי שעה ביום, שלשת רבעי שעה – סעודה אחת, שתיים, שלש – אבל אחר כך אין טעם להיות רעבים, כי כבר לא זמן של אוכל. רק בזמן האוכל מותר להיות רעבים, לא אחר כך. כך זה אצלי. זה לא עבד...

זו עצה כנראה מספירת החרד, נצח והוד הם עצות והוא נתן להם עצה מצד ההוד (עצה מובנת היא מצד הנצח משא"כ עצה בלתי מובנת, שלמעלה מטעם ודעת, היא מצד ההוד, צריך להודות בה אף על פי שלא מבינים אותה ואינה מתישבת על הלב כלל. זהו מה שהמשיח הוא "פלא יועץ" בגימטריא רופא, כמבואר במ"א). היא לא עבדה, עדיין בוכים ומתלוננים כמו היהודים במדבר שאין לנו מה לאכול. אז הוא נאנח קשה, הסתכל ואמר שאני כבר רואה שהשליח על ההר מול טבריה, עוד מעט יגיע לאחר כמה שנים, עוד מעט ה' יושע.

הוא אמר שבגלל שכל כך התלוננתם, היה כאן נסיון שלא עמדתם בו. אם הייתם נשארים במוחין דגדלות, מקבלים את המצב באמונה הייתי פועל עצמאות כלכלית לישוב. היה כאן נסיון שלא עמדתם בו, עמידה בנסיון היא גם מכח הרגלים, נצח והוד, אבל אם הייתם עומדים בנסיון (וכך מלבישים-מתקנים אותי מצד ההוד) הייתי פועל – עצמאות. כל הישוב היה עצמאי לעולם ועד, בלי תמיכה מחו"ל – היתה פרנסה מארץ ישראל, בלי הסתמכות על חסדי חו"ל.

פלאי פלאים. אנחנו כעת בתקופה של עצמאות. מה הוא אמר כאן? ווארט מפורש של העולה הראשון בציבור רב, שרש כל העליה. מי אחריו דבר על עצמאות כלכלית בארץ? אחד מגדולי ישראל, האבני נור²⁷. אכן, הראשון

שזה לא אתה, ה' "הוא הנתן לך כח לעשות חיל", זה זכרון ארץ ישראל. הסכנה של הנצח, היזמה בבטחון הפעיל לעלות לארץ – זו הציונות, בזה כולם רשעים. אבל בטבריה אפשר להיות גארנישט בכיף, אז כאן כולם צדיקים.

העצה לעצמאות כלכלית

נאמר עוד משהו לגבי הוד בטבריה: ספירת ההוד אצל רבי מענדלי היא מה שהוא בחר להיות כאן. טבריה היא ספירת ההוד, "פה אשב כי אריתיה", במקום ה"מודה אני לפניך". יש על זה עוד סיפור, שאולי הוא הכי חשוב מכל הסיפורים שספרנו הערב²⁸, הכי נוגע לעם ישראל, איך מביאים משיח:

כמו שספרנו בחסד, הוא דאג לכלכלה של המתיישבים פה. מי שזוכר את הפרצוף של המכללה התורנית, כלכלה היא בהוד. פעם אחת השליח אחר לבוא, היה רעב כפשוטו – כמעט גוועו ברעב. הרי השליח היה שנה-שנתיים בחו"ל, תקופה ארוכה מאד שמחכים בכליון עינים לכספים שהוא יביא, שאפשר להתקיים. פעם אחת השליח – שכמו שאמרנו קודם, העינים והלב של רבי מענדלי, המשלח, יחד איתו, כל הכלכלה עומדת עליו – התאחר. באו החסידים, כל היהודים כאן בטבריה, ובכו והתלוננו בפני רבי מענדלי שהשליח לא בא ואנחנו מתים ברעב. כמו מה נשמע? כמו היהודים במדבר, כמו התלונות למשה רבינו – עוד סימן שהוא משה רבינו. באו וצעקו לו, כמו למשה רבינו, שהנה אנחנו הולכים למות. איך הוא כאילו נחם אותם? זה לא עבד... הוא אמר להם, ווארט שצריך להתבונן בו הרבה: כמה סעודות אתה אוכל ביום? שתיים? שלש? כמה זמן לוקחת כל סעודה? רבע שעה. מתי רעבים?

²⁷ וראה באורך ובעומק ביאור סיפור זה גם בשיעור הנ"ל הערה ב, ושם הוא בשייכות לספירת הגבורה ממנה מסתעפת ספירת ההוד.

²⁸ וגם ה"לב העברי", שהיא רציית שלו הוא א' איר, כמו בעל פרי הארץ!

לעלות לארץ בכלל ואחר כך ההוד הוא ההתמדה להחזיק פה מעמד גם במצבים הקשים המתרחשים, לקנות את ארץ ישראל ביסורים. מי שזוכר, בתיקון המדינה עלית היהודים לארץ היא בנצח (והגירת הזרים היא הוד, היינו גם בזכות העמידה בנסינות ישוב הארץ לגבולותיה).

יסוד: הצדיק החי לדורות

מכאן ליסוד^{לד}: בעזרת ה', מי שמעונין, מי שעוד לא היה בציון הקדוש של רבי מענדלי, אחרי שנברך ברכת המזון נלך לשם. הדבר הזה שעכשיו נאמר מתקשר גם למה שאמרנו בהתחלה, שאדמו"ר הזקן כתב את אגרת התנחומים והסביר שהצדיק חי וקים, אחרי מאה ועשרים שלו הוא עוד יותר חי וקים – הוא אמר זאת על רבי מענדלי מויטבסק.

חסידים בכלל, לא חב"ד, אמרו שמכל הצדיקים, מכל הציונים הקדושים – אצל רבי מענדלי, כאן בטבריה, מרגישים כשעומדים לפני הציון שלו שמדברים עם צדיק חי. כמו שהיום החב"דניקים אומרים, אצל רבי מענדלי מדברים עם צדיק חי בגוף גשמי. אומרים שאין את התחושה הזו בשום ציון – לא צריך אפילו לנסוע לאוקראינה, שום ציון של שום צדיק. יש צדיק אחד שמרגישים אצלו שהוא חי ממש, ואני מדבר איתו כמו שאני מדבר עם אדם חי – הציון של רבי מענדלי כאן, זמין, שאפשר לשפוך שיח נכח פני צדיק חי.

זה שהצדיק חי שייך לספירת היסוד. יש משהו מיוחד אצל רבי מענדלי ויטבסקר של "צדיק חי עלמין", גם במובן של חי לעולם. שוב, בעלמא דין הוא חי מט שנים (לפי מסורת סלונים הנ"ל), אבל מרגישים עליו שהוא עדיין חי (היינו ההתנוצצות של שער הנון, סוד היובל שבתורה נקרא "לעולם"). זה ווארט לא של

שאמר בפירוש שפה צריכים להיות סוף כל סוף עצמאיים, כעת תלויים בחסדי חו"ל אבל הגאולה היא להיות עצמאיים זה הוא.

קנין הארץ ביסורים

צריך לעמוד לשם כך באיזה נסיון, והנסיון הוא על דרך מאמר חז"ל ששלשה דברים נקנים ביסורים – תורה, עולם הבא וארץ ישראל. כעת היה נסיון. פשיטא שהעולים הראשונים היה להם יסורים כפשוטו, וכעת היה נסיון של יסורי ארץ ישראל – אם הייתם מחזיקים ראש, לא מתלוננים, הייתם נותנים לי כח לפעול עצמאות כלכלית לעולם ועד. אבל לא עמדתם בנסיון...

גם העצה וגם הווארט, כל ההקשר של הסיפור הזה, הם תיקון ספירת ההוד. מי שמתלונן ולא מקבל את היסורים של ארץ ישראל באהבה. קודם דברנו על איך לא להקפיד על מי שבא להרוס את הבית שלך, בגבורה, וכעת אנו בענף הגבורה, הוד – אלה יסורי ההתנחלות. אם מקבלים בשקט – ובנחישות, שאנחנו פה, יש מסירות נפש, אנחנו פה ויהי מה – אז יש לצדיק כח בקדושה, כח של רבים, לפעול עצמאות אמיתית, לפעול דידן נצח בכח ספירת ההוד. התלונה היא "הודי נהפך עלי למשחית", אלה התלונות של היהודים במדבר, התלונות של אי-יכולת לקבל את יסורי ארץ ישראל, שנקנית אך ורק ביסורים. אם כן, כמו שאמרנו, אולי זה הסיפור הכי חשוב מכל הסיפורים – סיפור של ספירת ההוד.

סדר הנצח וההוד

[לכאורה זה הוד שקודם לנצח]. יתכן שההוד קודם לנצח כמו שהרבה פעמים הגבורה קודמת לחסד, השמאל קודם לימין. והוא סוד "הולך בתם ילך נצח", הצעדה ברגלים של 'שמאל ימין שמאל ימין' כנודע (הכל שייך לשם צבאות, השם של אנשי הצבא, אלהים צבאות בהוד והוי' צבאות בנצח). אך על פי פשט יש כאן נצח קודם להוד – הנצח הוא הכח והנחישות

^{לד} ראה לעיל הערה יג.

משיח. במלכות הוא חותם עצמו "השפל באמת", שפלות היינו פנימיות מדת המלכות כנודע. כמו משיח, שבפנימיות הוא משה רבינו, "מה" ובטול, אבל בגוף הוא בשפלות של דוד המלך (היינו הפנימיות של דוד המלך ביחס למה שבחיצוניות הוא מתנשא על עם).

לכן בעל ההילולא בחר לגור בטבריה, "איהי [מלכות] בהוד". "השפל באמת", חבור השפלות למדת אמת, הוא במיוחד ביסוד שבמלכות, שנקרא "נקודת ציון"¹⁷ בקבלה. הוא מקבל את כל שפע שלו בנקודת ה"שפל באמת" שלו, הנקודת-ציון שלו. באמת הוא-הוא הציוני האמתי, אין ציוני יותר ממנו. הציוני האמתי נקרא "השפל באמת"¹⁷.

עד כאן פרצוף הסיפורים.

פרי הארץ תזריע: יראת הדבור

[מה עם היראה שלו?] טוב, נאמר ווארט שהוא אומר בפרשה. הוא אומר שעיקר היראה הוא כאשר הצדיק מדבר, היראה נמצאת בתוך דבורו שלו. מי שדבורו לא מתוקן דבורו כצפצוף העופות, אבל הצדיק שלא שקוע בעולם הזה הדבור שלו הוא המדרגה התחתונה של העליון שיוורת לתחתון. כשיצא ספרו הוא לא מש משולחנו של דער הייליגע רוז'ינער. הרבה צדיקים חבבו את ספרו, אבל הוא הצדיק שהכי חבב אותו, לא זז משולחנו, ואמר שמי שקורא בספר זה ומבין מה שכתוב שם יש לו כח לחבר עליונים ותחתונים.

חב"ד, אבל מתקשר באופן הכי טוב עם מה שאדמו"ר הזקן כותב עליו בתניא¹⁸.

מלכות: "השפל באמת"

אחרון אחרון חביב: הכתר הוא סיפור מפורסם וכן המלכות. הכתר הוא שהריח משיח, סיפור ידוע עליו – הוא הריח שעדיין לא בא משיח, כאשר בתוך הבית שלו כל הזמן נמצא

¹⁸ מעניין שבעקבות האגרת הזו הרבה מן החסידים שבטבריה התקשרו לאדמו"ר הזקן (מסתמא כך גם היתה כוונתו בכתיבת האגרת תוך כדי שהוא מביע את התקשרותו לרבי מענדלי, ע"ד הבעת ההתקשות של הרבי לרבי הקודם [עד כדי נשמתו בין] – בכך שהוא תלמיד וחסיד הקשור לרבי יש לו יתרון לגבי הקאליסקער, החבר, ודוק). מפאת המחלוקת שנוצרה עברו הקבוצה של חסידי חב"ד מטבריה לייסד את הישוב בחברון עיה"ק. היינו צעד חשוב לקראת העליה של משיח לירושלים (בחינת ההכתרה מלמעלה כנ"ל), שהרי נצח-הוד-יסוד הם צפת-טבריה-חברון (ואח"כ עולים לירושלים, מלכות). [ראה ספר טבור הארץ של רבי משה קליערס זצ"ל לגבי הכתיב של טבריה, עם ה או עם א – טבריא. **טבריא** = 222 = 6 פעמים 37, ו צירופי **הבל** וכו'. **צפת טבריא חברון** = 1058 = הרבוע הכפול של **חיה-חרה, תענוג תענוג** (עיקר גילוי התענוג, הכפול, הוא בספירת היסוד, חברון, לשון חיבור וזיווג). **צפת טבריא חברון ירושלים** = 1644 = "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך" = 4 פעמים **תהו**, הערך הממוצע, כאשר כל **תהו** עולה ג"פ 137, הערך הממוצע של כל אות, ודוק. בערי הקדש שבארץ ישראל יש כח מיוחד להתעצם עם האורות המרובים דתהו ולהמשיך אותם בכלים רחבים של תיקון – "לא תהו בראה לשבת יצרה" היינו ישוב הארץ בכלל וישוב הערים הקדושות, במיוחד אלו שכנגד נהי"מ, בפרט].

סימן שלשת הצדיקים: **אברהם מנחם מענדל שניאור זלמן ר"ת אמ"ש** ("שלוש אמות אמ"ש") = 1274 = 49, 7 ברבוע, פעמים שם הוי' ב"ה.

¹⁷ "נקודת ציון" = **משיח משיח** – יחוד משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.

¹⁸ וראה גם בשיעור הנ"ל הערה ב בשייכות שפלותו הפנימית (והתפארותו החיצונית) של רמ"מ לספירת המלכות. והנה, כתר מלכות יוצא מאחורי תפארת ז"א בסוד "לעולם הוי' דברך נצב בשמים", לפי פירוש האריז"ל, ודוק.

בכל אופן, זה היה לגבי היראה של בעל ההילולא. יש יראה עילאה בחכמה, אבל הוא תמיד מקשר יראה לדבור – עיקר כח האדם בהיותו מדבר. התורה הזו היא על צרעת, על מה שמכריז רבי ינאי "מאן בעי סמא דחיי?" מי רוצה סם החיים? "נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה", שמירת הלשון. אבל, כמו שאמרנו קודם, מלת הלשון ומילת המעור הא בהא תליא, "ברית יחיד מכוון באמצע".

מה שאמרנו בסוף הוא בקיצור נמרץ התורה של פרי הארץ לפרשת שבוע^ל. עיקר מה שעשינו הערב הוא הפרצוף של הסיפורים וההנהגות של בעל ההילולא. לחיים לחיים, זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן, שתבוא הגאולה תיכף ומיד ממש. נגנו ניגון געגועים לרמ"מ.

גינוני המלכות של צדיקי האינ

זה שלכל האינ'ים יש גינוני מלכות, שהם ה"אתתקן רישא דעמא" שלהם, רואים גם אצל אדמו"ר האמצעי בניגון הקאפליא שלו, היו לו גם פרשים. אצל רמ"מ היו רצים לפניו ואצלו היו פרשים. לאדמו"ר הזקן לא היתה קאפליא ולא פרשים. הקאפליא שלו היה כל כך מלכותי עד שהמלכות התקנאה בו ולכן הפסיקו. לכן שכחו את ניגון ברכת כהנים, כי היה מניגוני הקאפליא. מפחד המלכות, שהתחרה במלך, היה צריך לבטל. מי אחר כך נהג בגינוני מלכות? הרבי המהר"ש. שלשה 'אינ' אחד אחרי השני, ממש מחזק את הווארט שלנו. הבא בתור הוא הרבי הקודם, הוא היה בזמן השואה ובזמן הרדיפות, ומהרגע הראשון שהיה רבי הוא היה חולה על סף המות, אז לא היו בדיוק תנאים מתאימים לנהוג בגינוני מלכות. גם אנחנו, הגארנישט שבגארנישט, גארנישט

אם רוצים להבין מתוך הספר מה פירוש לחבר עליונים ותחתונים, הווארט של הריז'ינער, צריך ללמוד פרשת תזריע. שם הוא אומר שכמו שהפה הוא התחתית של הראש כך הדבור הוא הכח התחתון של העליון שמחבר את העליון לתחתון. מתי? מתי שתוך כדי שאדם מדבר הוא ירא מכח המדבר שבו, כי הכח המדבר הוא הקב"ה. בלשון הבעש"ט קוראים לכך יחוד יראה-נורא. אם הוא ירא מכח המדבר, המלכות, הוא ראוי להיות "דבר אחד לדור", דבור מלשון הנהגה.

בקיצור נמרץ, הוא אומר שהם היינו הך – דבור, יראה, הנהגה. אלה המלים שלו, תסתכלו בתורה. דבור שהוא מלכות, רוח ממלא, נפש חיה, "מלת הלשון" בספר יצירה, שמכוונת כנגד "מילת המעור" – **לשון-מעור** שוה **שבת**, סוד השבת שלו, תיקון הברית גם למעלה וגם למטה, **למ** (לשון-מעור) של ה"צלם" של הצדיק יסוד עולם. ה-צ הוא האור הפנימי, ה-ל היא תיקון ה"נפש חיה", "רוח ממלא", וה-ם היא תיקון ה"לסרבה המשרה ולשלום אין קץ", היחידה שלו. הדבור הוא תיקון היראה והוא כח הנהגה שלו כ"דבר אחד לדור". כמה שוה הנהגה-דבור-יראה? הלשון שהוא משתמש בה. שוה **מלכות**. כעת נראה אם אתה באמת ער: תעשה סדרה, מה המספר החיובי הבא? יש רק עוד מספר חיובי אחד בסדרה – 80, בגימטריא **יסוד**. שלשת הדברים שוים **מלכות** והמספר הבא הוא **יסוד** – **ממלכות** עולים **ליסוד**, בסוד "בכל דרכיך דעהו", חבור ה-ה (מלכות) ל-ו (יסוד), ואז הכל שוה שלמות של **כד** (ד בעצרת) ברבוע. בשביל להבין צריך לדעת איך עושים סדרה רבועית, על ידי הפרשי המספרים מחשבים את המספר הבא – כאן יש רק עוד מספר אחד חיובי, 80. שוב, **ממלכות** עולים **ליסוד**, זו שלמות, ובעבודת ה' זהו סוד "בכל דרכיך דעהו", הכלל הגדול, "פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה".

^ל וראה באורך ביאור תורה זו גם בהתוודעויות ההילולא מהשנים ס"ו וס"ז (בהשלמות).

עצמו – הצדיק הזקן – לקח מטאטא וטאטא את מדרגות הבית שלו 'לכבוד מלך ישראל', אברך צעיר שעתיד להגיע^{לט}. הדבר הזה גם נודע לרבי מענדלי, שרבי פינחס מקוריץ בכבודו ובעצמו טאטא את מדרגות הבית שלו לכבוד מלך ישראל.

אחר כך, כשהוא הגיע לאיסטנבול לשכור אניה בשביל לעלות לארץ, הוא הסתכל על כל האניות שהיו שם – היו אניות חזקות וחדשות וטובות. הוא היה יחד עם כל האנשים שלו, פמליא של מאות אנשים שחיי כולם תלויים בו. הוא בחר באניה הכי ישנה, הכי טרנטה שיש בנמל, ואף אחד לא הבין למה הוא בחר באניה זו. בימים ההם גם היתה סכנה גדולה בנסיעה לארץ, כמו "ארבעה צריכים להודות" – הודיה בטבריה, בהוד. אם פורשים בים צריך להודות בטבריה.

באמת עלו לאניה ובנסיעה לארץ היתה רוח סערה, האניה חשבה להשבר והיה מסוכן ביותר. אז רבי מענדלי צעק לקב"ה בתפלה – כמו שאמרנו קודם בכתר, "לבעל החוטם [בזמן של אף בעולם] אני מתפלל" – ומה הוא צעק? זכור לי עתה איך שמעי התהפכו עלי מרוב

באמת, צריך להתבונן מה צריך להיות... בכל אופן, לחיים לחיים.

אמרנו שיש קשר גם לאדמו"ר האמצעי. התחלנו את ההתוועדות בלכתחילה אריבער של הרבי המהר"ש, אבל מי שמחבר אותם (בעל ההילולא והרבי המהר"ש) הוא אדמו"ר האמצעי – כדאי לנגן את הקאפליא שלו, מגינוני (גם מלשון ניגונים) המלכות שלו. אם יש דמיון במנגינות, לכתחילה אריבער של הרבי המהר"ש קצת דומה לקאפליא של אדמו"ר האמצעי. נגנו הקאפליא וניע זשורצי.

[אין תמונה של המגיד, הויטבסקער והרבי המהר"ש]. ווארט יפה, לאלה שהם בחינת אין לא נשארה תמונה (לבעש"ט ישנה איזו תמונה שמיוחסת אליו אבל באמת אינה שלו, ובכל זאת זה שרוצים לצייר אותו, אפילו בדמיון, אומר שהוא שייך ליש האמת). אין תמונה של המגיד ולא של הויטבסקער ולא של הרבי המהר"ש. [יש ולא מפרסמים]. כלומר שלא רוצים לצייר אותו, היות שהוא שייך לאין. התמונה הכי יפה של ההרבי ריי"צ היא "צחוק אחד גדול", בחינת אין (יצחק הוא בחינת אין ויראה בעוד אברהם בחינת יש ואהבה), אין מי שצוחק כל כך יפה (ממש כמו יצחק אבינו) כמו הרבי ריי"צ.

הצלה מהסערה בזכות בריחת רמ"מ מהכבוד

שאלו אם אין עוד סיפור, אז נזכרתי שיש עוד סיפור, ששייך לספירת התפארת: בחסד אמרנו שמרוב אהבת הצדיקים, אהבת כל הצדיקים תלמידי הבעל שם טוב, לפני שהוא נסע לארץ הוא נסע להפרד מכל אחד ואחד ולקבל את ברכת הדרך. אחד מהם היה רבי פינחס מקוריץ, מגדולי תלמידי הבעש"ט. הוא שלח אליו מכתב שהוא עומד לבקר אותו וכתב שהוא מקוה לשהות אצלו שבועיים, שתי שבתות – נקשר זאת עם שתי השבתות שאם שומרים אותן מיד נגאלים. רבי פינחס ידע שהוא מגיע אז הוא החריד את כל בני ביתו לנקות את הבית, והוא

^{לט} הסיפור מזכיר גם את המסופר אודות הרה"ח פרץ חן, מחסידי אדמו"ר הזקן שהאריך ימים עד ראשית נשיאות הרבי המהר"ש, שכאשר התעתד לבקר הרבי המהר"ש (שהיה אברך צעיר) הוא עמל בעצמו לקרצף את קירות החדר. הרבי המהר"ש הגיע וראה אותו מסיים את מלאכתו ותמה על כך שרב זקן מקרצף בעצמו את קירות הבית, וענה לו ר' פרץ חן – 'תפלין אני גם מניח בעצמי'. מכאן נלמד שההתקשרות וההתמסרות לרבי היא בשעבוד המח והלב, מעין הנחת תפלין. קשר הסיפורים ממחיש גם את הקשר של ממש בין הרמ"מ מויטבסק לרבי המהר"ש, כמבואר בפנים, ובפרט בדמיון ביניהם ששניהם בבחינת 'אין' הזקוק שילבישו אותו בכבוד מלכות (ויש לרמז גם לקשר בין רבי פינחס מקוריץ ור' פרץ).

כשהיה כבן חמשים, לא מבוגר מדי – שהוא מתפטר, עוזב את הרבנות, ועולה לארץ. מספרים שעלה לארץ, כמו שהבעש"ט רצה לפגוש את אור החיים ויחד להביא את הגאולה, כך מספרים שגם לו היה צדיק אחד בארץ (רבי נחמן מהורודנקה, סבו של רבי נחמן מברסלב) שידע ברוח הקדש שאם יפגשו יזכו יחד להביא את הגאולה. לכן הוא הודיע לקהילה שלו הוא עוזב, בקושי קבלו זאת אבל כך היה, והוא עלה לאניה הזו. כמה שבגשמיות היא היתה מסוכנת, רבי מענדלי בחר לעלות בה בגלל הקדושה.

מה אנחנו יכולים ללמוד מסיפור זה? שכל מי שעולה לארץ, במיוחד כדי להחיש את הגאולה, צריך עד כדי מסירות נפש וסיכון להזדהות עם הצדיקים הגדולים שקדמו לו במשימה הזאת. לכן בעצם כל כך חשוב שאנחנו יושבים כאן עכשיו, לכבוד רבי מענדלי ויטבסקער, שאם אנחנו רוצים להצליח כאן בשליחות שלנו. אנחנו פה בארץ ישראל, יש הרבה חסידים טובים שאינם בארץ ויש לכל אחד שליחות במקום שלו, אבל אנחנו פה – הולכים בעקבות הצדיקים שעלו לארץ. כמו שאמרנו, הציוני האמתי ביותר הוא רבי מענדלי ויטבסקער, ומי שעולה לארץ צריך עד כדי מסירות נפש, קודם כל להריח את קדושת האניה של מי שעלה לארץ כך וכך שנים קודם באותה מגמה, להזדהות אתו לגמרי, אפילו בלי לספר לאף אחד, כמו שהוא ודאי לא ספר. הוא ידע שתהיה סכנה בדרך, וצריך לומר שכמו שקודם הלך לכבד את תלמידי הבעש"ט כך כשעלה לאניה היה בהתקשרות נפשית לאותו צדיק גדול שקדם לו, הצליח להגיע לארץ – לא הצליח להביא את המשיח, וכעת הוא עושה עוד נסיון. גם אנחנו, ביחס לרמ"מ אנחנו גארנישט שבגאנישט, אבל בכל אופן צריך להביא את הגאולה – באים להמשיך את הענין שלו. צריך בצורה לא רציונאלית להמשיך את הקודמים, להכנס לאותה אניה שלו ('איהו אני איהו אניה', היינו להכנס ל'אני' הנקבי, המקבל, שלו, איך

בושה כששמעתי שאותו צדיק, רבי פינחס מקוריץ, מטאטא את הבית שלו לכבודי באמרו שהוא מטאטא את הבית לכבוד מלך ישראל. זכור לי, ה', איך הקישקעס שלי, המעים שלי, התהפכו מרוב בושה. ה' שמע את התפלה שלו והציל אותו ואת כולם והצליחו להגיע לארץ. זה קשור לתפארת – החבאת הענוה בגאות – ובעיקר למלכות, עצם השפלות שלו (והבושה מהכבוד שנותנים לו) דווקא בזמן שהוא צריך להתפלל על חייו ועל חיי האנשים אשר אתו. אם כן, ספרנו עוד סיפור. איפה מי שבקש? מסתובב, כמו אליהו הנביא, פעם פה ופעם שם. נשיר את הניגון של הפרק החדש של הרבי – "כוס ישועות".

דבקות בצדיק שעלה לארץ עד מסירות נפש

לחיים לחיים. נשלים את הסיפור האחרון²: למה הוא בחר באניה הטרנטה הזו? יש הסבר. הוא הרגיש ששורה רוח קדושה באניה זו. יכול להיות שכמה שזו היתה אניה ישנה, הרי הבעל שם טוב לא הצליח לבוא לארץ, ודאי גם עליו היה קטרוג, במיוחד שהוא בא עם עליה שלמה – הראשון שהעז לזנום כזה דבר. בכל אופן, למה הוא בחר באניה הזו? הוא הרגיש באניה הזו קדושה. מה? כמה עשרות שנים קודם, כארבעים שנה קודם, באניה הזו עלה לארץ רבי אלעזר רוקח, בעל מעשה רוקח, ראש שושלת משפחת רוקח של חסידות בעלז, השר שלום מבעלז, ועוד משפחות חשובות מאד בעם ישראל.

אותו צדיק, מהצדיקים הגדולים ביותר, מזמן קצת לפני הבעל שם טוב, היה רב גדול בערי פולין ואחר כך מינו אותו – היות שהיה כל כך חשוב, הפירושים שלו מודפסים בכל רמב"ם – להיות הרב של אמסטרדם, שאז היתה קהילה מאד מכובדת. פתאום, אחרי שהיה שם שנה בכבוד מלכים, הוא הודיע לקהילה שלו –

² הבא לקמן יצא גם בתור נקודה-מעובדת מתוך השיעור.

דג לכבוד שבת – מאד קרוב – והיה קופץ אליו דג שמן וטוב לכבוד שבת קדש. כעת מי שהולך לים – הולך לציון קרוב לים – נראה אם אנחנו צדיקים או לא. אם אנחנו מספיק מקושרים לבעל ההילולא כנראה יקפוץ איזה דג גדול. מהו היום דג גדול שקופץ לכבוד שבת? אם אתה הולך ברחוב וקופץ איזה מישהו, רוצה שתאכל אותו, תחזיר אותו בתשובה – זה היום שקופץ דג גדול. פעם אחת קפץ דג, ותוך כדי שקפץ לשליח הוא השפריץ מים בפנים שלו. הוא ספר לרבי מענדלי, איזה דג חוצפן – קופץ ומשפריץ לי מים בפנים. הוא אמר שזה אחד מצדיקי חו"ל שהיה קפדן. מי שבארץ ישראל צריך להיות נעם ("מקל נעם" אלו ת"ח של א"י), פה יש דגים נוחים. אם יש דג משפריץ עליך מים כנראה הוא אחד מצדיקי חו"ל הקפדנים (ת"ח שבחו"ל הם "מקל חובלים"). זה גם איזה דג שמן, איזה בעל תשובה שמשפריץ עליך משהו.

הסיפור של מסירות הנפש, בחירת האניה, הוא בכתר. הסיפור של הדג הוא בחכמה, שייך לשבת. [אחרי שיר המעלות:] היום ערב שבת קדש, אז באמת מגיע לנו איזה דג שמן וטוב לכבוד שבת קדש. אפשר להשפריץ גם משקה... "אשרי העם שככה לו, אשרי העם שהווי' אלהיו".

שהוא, הקודם לי, קבל אף הוא מהקודם לו, וכך למעלה בקדש עד לאברהם אבינו הראשון שה' אמר לו "לך לך... אל הארץ אשר אראך", כמה שהיא רעועה בגשמיות – אבל אנחנו נוסעים באותה אניה. לחיים לחיים.

אחד מארבעה דברים אשר "לא ידעתים", רדל"א, הוא "דרך אניה בלב ים". בשביל לבחור באניה צריך להיות ברדל"א. לחיים לחיים. נגנו "מעין עולם הבא".

דג שמן לשבת

יש עוד סבה שרבי מענדלי בחר להיות כאן בטבריה, שדומה למה שמסופר למה מורנו הבעל שם טוב בחר לגור במעזיבו. כתוב שהבעש"ט בחר לגור במעזיבו כי היו שם שני נהרות עם דגים טובים וטריים לכבוד שבת קדש, לכן צריך לבחור בשבת בעיר שיש בה דגים טובים לכבוד שבת. לכן בעל ההילולא של היום בחר לגור ליד הכנרת. גם היום יש דגים בכנרת, אבל כנראה אז היו דגים עוד יותר טובים ומיוחדים. ידוע בפרקי דרבי אליעזר שיש שבעה ימים – כנגד שבעת ימי השבוע – שמקיפים את ארץ ישראל, והים השביעי שכנגד יום השביעי, ים השבת שכנגד יום השבת, הוא ים כנרת^א.

מסופר על בעל ההילולא, עוד סיפור, שהיה שולח שליח מיוחד כל ערב שבת לכנרת להביא

^א "ים כנרת" (פעמיים בתנ"ך) = 6,720 בעצרת (מספר הצירופים של 6 אותיות **בראשית**), כאשר הערך הממוצע של כל אות = 5,120 בעצרת (מספר הצירופים של 5 אותיות **אלהים**). במילוי, **ים כנרת** = 1222 = הוי' פעמים **הוי' אהיה** = **תורה תורה** (שבכתב ושבעל פה). חלק המילוי = 502 = **אמונה פשוטה** = "שכינה ביניהם" וכו' = **עיר טבריא**. 'איהו כנור איהו כנרת', "הללוהו בנבל וכנור" (**נבל כנור** = **משיח**. הללוהו = נבל, "הללוהו בנבל וכנור" = **חש מל מל = מלך משיח**).

אור ל־א' אייר ע"ז - כפר חב"ד יום הולדת ח"ן לראובן מרנץ ע"ה

פרקים נח-נט בתהלים; צדיקי יום ההולדת ויום הפטירה

א. פרקים נח-נט בתהלים | ב. צדיקים צעירים

בפרק ס' "למנצח על שושן עדות מכתם לדוד ללמד". ברור כאן שסדרו את התהלים שזו תהיה יחידה – חמשה פרקים שהם יחידה של "מכתם". המלה "מכתם" מופיעה רק עוד פעם אחת בספר (ובכל התנ"ך), קודם, בתחלת פרק ט"ז, "מכתם לדוד וגו'" – קשור להיום, יום טז לעומר.

מה פירוש "מכתם"? לשון "ראשו כתם פז", כתר, זהב טהור. המפרשים מסבירים שכל הפרקים האלה, "מכתם", הם כי דוד כל כך אהב את הפרק ששם אותו כמו כתר על הראש שלו. יש פרק אחד ואחר כך ברצף חמשה. אם מקביל לחיי האדם, שכך מנהג החסידות, שכל פרק הוא לפי הגיל שלך, כל השנים האלה – מ-נו עד ס, עד "בן ששים לזקנה" – הם פרקי מכתם. חז"ל מפרשים מלה מענינת זו כ"מכתו תם", "מכתו" היינו ברית מילה. כשה' אמר לאברהם אבינו למול את עצמו הוא אמר "התהלך לפני והיה תמים". כשעושים ברית המכה הזו, הברית, עושה את האדם תם, שלם, משלימה אותו, וכעת הוא "אשרי תמימי דרך ההלכים בתורת הוי", הולך בתמימות עם ה'. בכל אופן, כך דורשים חז"ל, "מכתו תם". בקבלה אומרים שהיות שגם כתר וגם ברית זו המשכה מספירת הכתר בנפש, העל-מודע, התענוג של הנפש, ליסוד, לכה ההתקשרות במעשה, שהיא ספירת היסוד של הנפש. בכל אופן, מלה מאד מיוחדת.

כמה שוה **מכתם** בגימטריא? בדיוק 500, מספר עגול, שוה "פרו ורבו", המצוה

א. פרקים נח-נט בתהלים

לחיים^א לחיים, בשורות טובות, שכולם יעשו נחת רוח לאבא. היום המזל של אבא גובר ולכל בני המשפחה יש מזל גובר. חשבנו לדבר כמה מילים על פרק נ"ח, שהוא גומר היום – גומר אותו ומתחיל את הפרק הבא, נ"ט. נאמר משהו על התחלת נ"ח ועל סוף נ"ט, נקיף את שניהם יחד. פרק נ"ח הוא "למנצח אל תשחת לדוד מכתם". הפסוק הבא הוא "האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם". סוף פרק נ"ט הוא "עזי אליך אזמרה כי אלהים משגבי אלהי חסדי".

פרקי "מכתם"

קודם נשים לב לתופעה מיוחדת: יש פה חמשה פרקים רצופים שבפסוק הכותרת שלהם כתובה המלה "מכתם", החל מפרק נ"ו, "למנצח על יונת אלם רחוקים לדוד מכתם באחוזו אותו פלשתים בגת". פרק נ"ז, "למנצח אל תשחת לדוד מכתם בברחו מפני שאול במערה". אחר כך פרק נ"ח, "למנצח אל תשחת לדוד מכתם", ונ"ט, "למנצח אל תשחת לדוד מכתם בשלוח שאול וגו'". כל הפרקים האלה הם קשורים למאורעות קשים בחיי דוד, שעל כל צרה הוא חבר פרק תהלים, ובכל צרה יש "מכתם", מה שאין בכל הספר, רק פעם אחת.

^א נרשם על ידי איתאל גלעדי. לא מוגה.

תדרף", תדברון. סתם ככה תשתוק, אבל בדברי תורה לדבר. אחר כך כתוב "יכול יגיס דעתו?", אולי כשהוא מדבר דברי תורה הוא מתגאה, משויץ, שיש לי כזה חידוש נחמד לספר לכולם? על זה בא המשך הפסוק "מישרים תשפטו בני אדם", להיות ישר וגם שוה עם כולם, לא להתגאות. כשאתה מדבר דברי תורה יש סכנה, ודווקא אז אדם צריך לשמור עצמו שלא יגיס דעתו. זה פירוש של חז"ל, בלי הבעל שם טוב – יסוד היסודות בתיקון הנפש.

דרשת הבעש"ט: "יכול..." בניחותא

בא הבעל שם טוב ומגלה פנים עוד יותר עמוקות בדרוש הזה: הוא אומר שכל פעם שכתוב בחז"ל "יכול" אפשר לקרוא בניחותא, כלומר שיש מצב – כמו שאומרים היום את הביטוי 'יש מצב', המלה 'יכול' היא כמו 'יש מצב' – יש מצב שאפילו בדברי תורה צריך לשתוק ואפילו יש מצב שצריך להתגאות, כמו שכתוב שתלמיד חכם צריך שמיניית שבשמינית גאווה.

על הדבר האחרון הוא מביא משל של רופא מומחה, שרק הוא יכול כדי לרפא חולה לתת סם המות במינון הנכון. אם הרופא הנכון יודע שסם המות במינון הנכון יכול לרפא – יש לו רשות. למי שלא מומחה לגמרי אסור להתקרב לסם המות, אבל רופא מומחה יכול להשתמש בו. מהו סם המות אצל האדם? גאווה, גסות רוח. יש כזה רופא מומחה, צדיק גדול, שלפעמים יודע אפילו להשתמש בקצת גבהות, או התנשאות, כמו מלך שחייב התנשאות על עם כדי לשפוט במישרים.

שוב, ככה מסביר הבעל שם טוב: "האמנם אלם", באמת נכון שראשית העבודה היא "חש". יש כאן סדר של חש-מל, "עתים חשות עתים ממללות", "עת לחשות ועת לדבר". אמנות היא גם לשון אמונה – מי שהוא בעל אמונה בקי במלאכת השתיקה. במקום שלשה שלבים יש כאן חמשה: אחרי אמנות השתיקה

הראשונה של התורה. אם קשור לברית מילה – הקשר מובן. בפסח, שאנו יוצאים ממנו, שוה "קרבן פסח", נמצא שיש ב"מכתם" סוד של "קרבן פסח" (יסוד ושרש כל עבודת הקרבנות, לשון התקרבות לאלקות, עמוד העבודה בכלל). היום דברנו על עוד מלה חשובה לגבי ביאת משיח ששוה 500, "אם יתמהמה חכה לו כי בא יבא לא יאחר", כמו שכתוב בחבקוק. מלה מיוחדת זו גם שוה 500, "מכתם" (כאשר האותיות **תמם**, שרש התמימות, משותפות לשתי המלים).

שוב, יש חמשה "מכתם" רצוף ועוד אחד בהתחלת הספר.

דרשת חז"ל "האמנם אלם צדק תדברון"

אבא משלים היום את פרק נ"ח – מסתמא גם למעלה הוא עושה התוועדות, כתוב שהצדיקים שמשלימים פרק דורשים אותו במתיבתא דרקייע, יתכן שהוא דורש אותו עכשיו, גם את הפרק שהוא גומר וגם את הפרק שהוא מתחיל. יש מהבעל שם טוב דרוש מיוחד על התחלת פרק נ"ח בתחלת כתר שם טוב.

קודם כל, איך חז"ל דורשים? "האמנם אלם", "מה אומנתו של האדם בעולם הזה? יעשה את עצמו אלם". כמו שכתוב **"תלה ארץ על בלימה"** (בגימטריא **בראשית**, ראשית עבודת האדם בעולם הזה) ודרז"ל שה' תולה את הארץ על מי שבולם את פיו בשעת מריבה. יש מריבה, מישהו מקניט אותו או מתקוטט איתו (הכל מתוך קטנות מוחין), והוא שותק (גדלות מוחין). על אדם כזה ה' מייסד את הארץ, כלומר שכל העולם קיים בזכות מי שבולם פיו, "תלה ארץ על בלימה".

כאן אותו דבר, "מה אומנתו של אדם בעולם הזה? יעשה את עצמו אלם", ישתוק. אחר כך שואלים "יכול אף לדברי תורה?", אולי גם בדברי תורה צריך לשתוק? אם יש לך חידוש שחדשת, צריך לספר או לשמור לעצמך? "צדק תדברון!", אם אלה דברי תורה, "צדק צדק

שתיקה-בפועל לפני ה"תלמוד לומר 'צדק (תדברון)".³

כשעוברים מ"אלם" ל"צדק תדברון" ה-צ של צדק (האות צדיק) מחליפה את ה-א של "אלם" (בסוד הציור, ש-א ו-צ הן זוג ומתחלפות) והופך את האלם לבעל "צלם אלהים" – "צלם אלהים" עולה מדבר⁴.

רמזי הפסוק האחרון בפרק נט

נתבונן במיוחד בפסוק האחרון של הפרק החדש, חוץ מזה שהוא פסוק מאד יפה עם הרבה דברים חשובים – "עזי אליך אזמרה כי אלהים משגבי אלהי חסדי". קודם כל, יש בו "ברוב שירה וזמרה", מתאים לכל המשפחה הזו שמוזמרים, זמרים, צריך לזמר בעז, מתוך תודעה ש"אלהים משגבי" וש"אלהי חסדי". יש כאן עזי-משגבי-חסדי, הכל ה'. קודם מרגישים שה' הוא העז שלי, הכח שלי. אחר כך משגבי,

³ מתאים לפירוש "מלה בסלע משתוקא בתרין" שדבור יפה רק לת"ח אך שתיקה יפה לע"ה וגם לת"ח, היינו "מלה בסלע [דבור הת"ח, 'צדק תדברון'] משתוקא בתרין [השתיקה בעניני העולם, 'האמנם אלם', והשתיקה של 'יכול בדברי תורה']".

⁴ ועוד כמה רמזים בזה: "צלם אלהים" הוא בסוד "אך בצלם יתהלך איש". "בצלם אלהים" עולה אברהם, 248, רמח פקודין שהם רמח אברין דמלאכ; "אך בצלם יתהלך איש" עולה אברהם במספר קדמי, 959 שעולה 7 פעמים 137. בשעת ברית מילה קבל אברהם את ה-ה בשמו והפך מאלם למדבר – אלם מדבר עולה אברהם אבינו. מאלם למדבר עולה אברהם באכביי. "יונת אלם" "האמנם אלם" עולה אברהם אברהם אברהם. הניקוד של "אלם" (היינו התנועה, כח המדבר, שבו) הוא צירה סגול. רק בשני הפסוקים הנ"ל – "יונת אלם" "האמנם אלם" – יש ניקוד זה. עם הניקוד (התנועה, רוח החיים כנ"ל), "אלם" = 121 = 11 ברבוע (יש ס"ה 11 "אלם" בתנ"ך, בניקוד שונה אחד מהשני), רמז ל-יא הזוגות של כב אותיות לשון הקדש, סוד יא הכפתורים של המנורה הטהורה.

יש מצב, יכול, שלפעמים גם בדברי תורה צריך לשתוק – לא תמיד צריך לומר. למשל, דברים שלא נשמעים לא צריך לומר, אפילו שהם דברי תורה (בספר דרך מצותיך מספר הצ"צ על רבי מנחם מענדל מבאר שסרב לדרוש ברבים אלא אם כן נתנו לו תמורה עבור זה, כך הוא הבין שמן השמים מסכימים שהוא ישא דברים במקום הזה). צריך לאמוד את המציאות, את הקהל, ולהחליט – או שאתה מדבר או שלא מדבר, אפילו דברי תורה. אחר כך יש מצב שבהחלט צריך לדבר, ככלל לא צריך לשתוק בדברי תורה. אחר כך אומרים שיש פעמים שצריך להשתמש בסם המות, גסות רוח, אבל בדרך כלל "מישרים תשפוט", בענוה ללא שום שמץ של גסות רוח ח"ו.

אם כן, יש כאן חמשה שלבים: שתיקה בעניני דעלמא (בפרט בשעת מריבה וכיוצא בזה), שתיקה בדברי תורה (כאשר אין דברים נשמעים), אמירת דברי תורה (ה' נתן ונתן את התורה על מנת לגלותה, ועל כן הכלל הוא "פתח פיך ויאירו דבריך"), שימוש בגבהות (במינון הנכון כדי לרפא את החולה), מישרים תשפוט (להשמר מאד מ"ואתה תשופנו עקב", כמו שמסביר הבעש"ט בכש"ט).

מ"אלם" ל"צלם" (השלמה)

חז"ל אומרים "מלה בסלע, משתוקא בתרין"². המלה "אלם" חוזרת פעמיים בסמיכות-יחסית – "יונת אלם" (בתחלת פרק נ"ו) "האמנם אלם" (בתחלת פרק נ"ח) – ואז כתוב "צדק תדברון". יש כאן "משתוקא בתרין" לפני "מלה בסלע" (היינו מה שחש-מל-מל הוא באמת חש-חש-מל, כמבואר בשיעור הקודם²); ובפרט לפי פירוש הבעש"ט, שגם "יכול לדברי תורה" הוא

² וראה באורך בשיעור ל' ניסן ש"ז.

שרש שגב בפרק

כאשר נתבונן עוד נראה שהפרק פותח עם השרש **שגב** – "הצילני מאיבי אלהי ממתקוממי תשגבני". נמצא שהשרש **שגב**, שרש נדיר יחסית, חוזר ארבע פעמים בפרק! ידוע ש**משגב** עולה **משה**. והנה, ארבעת הלשונות: "תשגבני... משגבני... משגב... **משגבני**" עולים 1820, **סוד** פעמים הוי' ("סוד הוי' ליראיו")⁷, מספר ההופעות של שם הוי' ב"ה בכל התורה כולה!

כל הפסוק האחרון, "**עזי אליך אזמרה כי אלהים משגבי אלהי חסדי**" עולה 1000, כנ"ל, סוד אלף האורות שנתנו למשה רבינו במתן תורה, כאשר רק "**אלהים משגבי**" עולה **אמת** (**אהיה פעמים אהיה**, סוד "**אהיה** אשר **אהיה**"), השם שנתגלה למשה רבינו ביציאת מצרים) – "משה אמת ותורתו אמת". שאר תבות הפסוק עולות 559 (13 פעמים 43, חצי הוי' פעמים חצי **אלהים**), חצי "**שמע ישראל הוי' אלהינו הוי' אחד**" (1118, המספר הראשון שהוא כפולה גם של הוי' וגם של **אלהים** – "הוי' הוא האלהים"). "תן לחכם ויחכם עוד".

הגבה שלי. אחר כך חסדי, הוא החסד שלי, מעניק חסד.

לפסוק הזה יש גימטריא מיוחדת – "**עזי אליך אזמרה כי אלהים משגבי אלהי חסדי**" שוה בדיוק 1000, מספר שלם, "האלף לך שלמה", שלמה לשון שלמות. יש פה ביטוי מיוחד, "**אלהים משגבי**", שרק הוא שוה **אמת**, גם אמת וגם מספר שלם, 21 ברבוע, **אהיה פעמים אהיה**, "**אהיה אשר אהיה**".

עז, חסד ומשגב

ב"פרק שירה", בו יש לכל נברא פסוק מהתנ"ך אותו הוא שר לה', הפסוק הקודם בפרק נ"ט – "ואני אשיר עזך וארנן לבקר חסדך כי היית משגב לי ומנוס ביום צר לי" – הוא שירת הצבי (ויש עליו ניגון בדיסק "פרק שירה" לילדים). ידוע ש**צבי** הוא **משה** באתב"ש (ועל כן נהוג לצרף את שני השמות – משה-צבי). אחר כך בא הפסוק האחרון, "**עזי אליך אזמרה כי אלהים משגבי אלהי חסדי**".

בשני הפסוקים השי"ת הוא מקור העז והחסד והמשגב שלי (המכוונים בסדר של חסד-עז-משגב כנגד חג"ת, בסוד "יד הגולה" יד החזקה "יד רמה"). אכן, בפסוק הראשון עדיין מדובר ב"עזך" "חסדך" ו"משגב [שלך, שהוא] לי", ואילו בפסוק הבא, החותם את הפרק, ה' הוא "עזי... משגבי... חסדי" ממש.

גם קודם בפרק נאמר "עזו אליך אשמרה כי אלהים משגבי. אלהי חסדי יקדמני...". יש כאן "משגבי... חסדי" כמו בפסוק האחרון של הפרק רק שהפתיחה היא ב"עזו" ולא "עזי" ("עזו" הוא יותר רחוק ממני מאשר "עזך". "עזו" "עזך" "עזי" הם שלש בחינות של עז, בהיות העז בבחינת מקיף הרחוק של הנפש, סוד ה-ם של הצלם, בהיות העז בבחינת מקיף הקרוב של הנפש, סוד ה-ל של הצלם, וכאשר העז של השי"ת נכנס בפנימיות עצמי ממש, סוד ה-צ של הצלם) וכן לגבי "חסדי" הכתיב הוא "חסדו" (על דרך "עזו").

⁷ הערך הממוצע של כל תבה הוא 455 (5 פעמים 7 פעמים 13. 455 הוא המשולש של 13 בשלשה ממדים ואילו 1820 הוא המשולש של 13 בארבעה ממדים. 455 עולה משה במילוי עב ו-סג, מילוי המוחין של משה: **מם שין הי** – "ימין משה") והערך הממוצע של כל אות הוא 91 (7 פעמים 13, המשולש של 13 בשני ממדים). הר"ת עולים 520, 10 (5 ועוד 5) פעמים **בן** ("הוי' הוי'") ואילו האוס"ת עולים 1300, 25 (5 פעמים 5) פעמים **בן**.

אחר כך יש עוד צדיק, שמקביל לרבי הקודם בחב"ד – הרבי מסלונים. במדה מסוימת סלונים ממשכים את רבי מענדלי מויטבסק, כי זו חסידות של טבריה, החסידות העיקרית של ארץ ישראל היא סלונים והמרכז עד לדור האחרון היה בטבריה, כעת כמעט כולם עזבו שם. המקביל לרבי הרש"ב נקרא המהר"ש מסלונים, אבל הבן שלו – שמקביל לרבי הקודם בשנים – הוא רבי אברהם מסלונים שכתב ספר בשם "בית אברהם", וגם היארצייט שלו היום. הספר של הרבי ר' שמעלקא נקרא "דברי שמואל". של רבי מנחם מענדל מויטבסק, כולם מכירים, נקרא "פרי הארץ".¹

צדיקי א' אייר נפטרו צעירים

מה שמענין – לכן אני אומר זאת כי קשור לאבא, שלפי המושגים של היום, נפטר בגיל צעיר – שכולם נפטרו צעירים ממנו: רבי מענדל מויטבסק חי רק **מט** שנים (כך לפי מסורת סלונים, שכלל היא מסורת מדויקת. ברוב המקומות כתוב שהוא חי **חן** שנים, בדיוק כמו אבא!¹), שייך לספירת העומר. גם הבית אברהם חי **מט** שנים, והרבי ר' שמעלקא חי **נב** שנים. שמואל הנביא בתנ"ך גם חי 52 שנה.

רבי שמואל שמעלקא לפני שהוא הסתלק – אחד הסיפורים המופלאים בחסידות – ישב על הכסא שלו ודבר עם התלמידים ואמר שכעת הולך לעזוב את העולם, וכך היה. לפני שהוא עזב את העולם, יושב על כסא המלכות שלו, הוא אמר להם – דעו לכם שאני גלגול של שמואל הנביא, לכן קוראים לי גם שמואל, שמואל היה לוי וגם אני לוי, שמואל חי **נב**

ב. צדיקים צעירים

א' אייר – הילולת שלשה צדיקים

אחרי שתי הנקודות האלה נאמר עוד משהו מיוחד שאנחנו אוהבים ביום הזה: אנחנו ב-א' אייר ומחר כבר ב' אייר, תפארת שבתפארת, יום ההולדת של הרבי המהר"ש. כל שנה ביום הזה אבא היה מקבל החלטות מה ללמוד. הוא היה שואל אותי מה ללמוד בשנה הזו. הילדים יכולים להמשיך במסורת לקבל החלטה טובה איזו חסידות ללמוד. בדרך כלל, היות שיום ההולדת שלו סמוך ליום ההולדת של הרבי המהר"ש, המלצתי לו ללמוד מאמרים של הרבי המהר"ש במשך השנה – אחד מהמשכים שלו, יש הרבה המשכים שלו.

בכל אופן, תפארת שבתפארת לא יום ההולדת של אבא ממש אלא היום שאחריו. אבל היום הזה, יום ההולדת, א' אייר, הוא הילולא של שלשה צדיקים גדולים בחסידות הכללית – אחד שייך במיוחד לחב"ד ועוד שנים:

הצדיק שהכי שייך לחב"ד, שהשם מנחם מענדל של הרבי הוא על שמו, הוא רבי מנחם מענדל מויטבסק, מהורודוק, שעלה לארץ עם שלש מאות חסידים, העליה הראשונה הגדולה של יהדות אשכנז לארץ. הוא קבור בטבריה – מחר אנחנו נוסעים לשם, כולם מוזמנים – ואדה"ז קבל אותו כרבי אחרי הסתלקות המגיד, לכן הרבי שואל למה לא מונים אותו בין נשיאי חב"ד, יש כזאת הוה-אמינא. הוא בעל הילולא אחד של היום. אצל אבא יום הולדת, אבל מדברים כעת על ימי הילולא.

יש תלמיד אפילו יותר מבוגר מתלמידי המגיד, הרבי ר' שמואל שמעלקא מניקלשבורג, שגם יום ההילולא שלו היום. הוא נפטר עשר שנים לפני רמ"מ מויטבסק. רמ"מ הסתלק בתקמ"ח, המגיד בתקל"ג והרבי ר' שמעלקא בתקל"ח, חמש שנים אחרי רבו.

¹ שלשת הספרים של היום: דברי שמואל, פרי הארץ, בית אברהם = 1839 = 3 פעמים 613 (הערך הממוצע של שלשת הספרים) = תורה תפלה תשובה = "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך"!

¹ וראה עוד בשיעור שבת תז"מ ש"ז ביחס לשתי המסורות.

מלעכוויטש – אותה שושלת שמגיעה לסלונים ולאותו "בית אברהם" הנ"ל.

בחב"ד, גם כן לא כולם יודעים, מי הסבא של הצמח צדק? את אמא של הצמח צדק כולנו מכירים, דבורה-לאה שמסרה את נפשה על אבא שלה – הסתלקה מאד צעירה מתוך מסירות נפש כדי שאבא שלה, אדמו"ר הזקן, ימשיך לחיות ולהנהיג את העדה. איך קראו לבעלה? שלום-שכנא. ומי אבא שלו? רבי נח מלעכוויטש, אבל לא אותו רבי נח מלעכוויטש אלא נח מלעכוויטש אחר. הסיפור שכאשר אדמו"ר הזקן רצה לחתן את בתו, דבורה-לאה, הוא נסע באופן מיוחד לעירה לעכוויטש, לפני שהיתה שם חסידות לעכוויטש, וחפש את אותו רבי נח שהיה חסיד של רבי מנחם-מענדל מויטבסק, בעל ההילולא של היום (כבר קשר שמצדיק לספר את הסיפור). הוא הציע לו את השידוך וגמר את השידוך. שאלו אותו, אתה רבי גדול – היית יכול לעשות שידוך עם איזה בן של אדמו"ר מפורסם. רבי נח הוא הרי, יחסית, יהודי פשוט, ס"ה חסיד של רמ"מ מויטבסק. הוא אמר ברוסית – ר' נח הוא טוב לתולדות. כמו שאחד בקי בעצים, מה לשתול, כך אמר שבקי בו שהוא טוב לתולדות – ואכן הוא הסבא של הצמח-צדק.

מספרים עליו שבסוף ימיו רצה לעלות לארץ אחרי רבו – הוא מכר כל מה שהיה לו ועלה לאניה לעלות לארץ. באמצע הנסיעה, בים, הוא חלה והרגיש שבא קצו. אז היה נהוג שאם מישהו נפטר בים, לא משנה אם יהודי או להבדיל גוי, היו זורקים לים את הגופה. כך היה מקובל. הוא הרגיש שהוא כבר הולך לעזוב את העולם הזה והוא קרא לרב החובל, אמר שנתן לו כל מה שיש לו, ובקש שיקשור את גופתו לקרש גדול – הוא יכתוב פתק וישים בכיסו, עם שמו ויחוסו, ויתפלל לה' שיגיע למקום עם יהודים ויזכה לקבר ישראל. כך היה, רב החובל היה גוי אבל הוא נתן לו הכל והוא קיים את התנאי. הוא נפטר על האניה, רב החובל קשר

שנים וגם אני נב שנים. אז הוא הוסיף – משהו מענין מאד, חזר על משהו שהרבי שלו, המגיד ממעזריטש אמר עליו – שאם היו קוראים לי בשמי בלשון הקדש, שמואל, ולא שמעלקא (כפי שקראו לו, בכינוי באידיש), הייתי ממש נביא כמו שמואל הנביא. בגלל שקוראים לי בכינוי עממי כזה הורידו אותי במקצת מדרגת שמואל הרמתי. כאן אפשר להבין כמה חשוב לקרוא בשם היהודי-העברי המקורי. בכל אופן, זה הרבי ר' שמואל שמעלקא מניקלשבורג (גם בכינוי שמעלקא יש משהו חשוב ומיוחד מאד – **שמעלקא** בגימטריא **ישראל**).

אנחנו יודעים שישנם הרבה צדיקים גדולים שחיו מעט שנים בעלמא דין – האריז"ל לו, רבי נחמן **לח** שנים וכו' – ובחיים הקצרים שלהם הספיקו המון". זה נקרא "מועט המחזיק את המרובה", כל צדיק עם הימים שלו ("ימים יוצרו ולא [ולו קרי] אחד בהם"). לכן, יש פה ודאי ענין וסוד שאבא חי את מספר השנים שלו, שהוא סיים בהצלחה את העבודה שלו פה בתוך שנת ה-**חן** שלו – כעת הוא משלים את שנת ה-**חן** – הוא מצא ומוצא חן בעיני אלקים ואדם. באמת זהו סימן שזו נשמה גדולה, שהספיק במעט זמן הרבה מאד.

שני רבי נח מלעכוויטש

אם כבר נקשר את זה לעוד צדיק, שהיום לא היארציית שלו, אבל הוא צדיק שגם הסתלק בשנת ה-**חן** שלו והיארציית שלו הוא בעצם כמעט אותו יום כמו אבא, יום קודם, ח' תשרי. הוא הסתלק ב-**ח** תשרי בשנת ה-**חן** שלו, ועוד יותר מענין שקוראים לו **נח** – "ונח מצא חן בעיני הוי'", **נח** אותיות **חן**. הצדיק הזה הוא רבי נח מלעכוויטש, הבן של רבי מרדכי

¹¹ וראה עוד בשיעור שבת תז"מ ש"ז (הנ"ל בהערה הקודמת) בסוד הצדיקים הצעירים.

אותו לקרש, זרק אותו לים, והוא הגיע לחוף חיפה. היה כתוב מי הוא והוא זכה לקבר ישראל. זה רבי נח מלעכוויטש הראשון, הסבא של הצמח-צדק.

אחר כך היה עוד רבי נח מלעכוויטש, עליו אנחנו מספרים כעת, בן של רבי מרדכי מלעכוויטש שהיה רבי. הוא הסתלק בעשרת ימי תשובה, יום אחד לפני אבא, ב-ח' תשרי, והוא היה בשנת ה-ח'ן שלו, שנת ה-נח שלו. ממש קשר – חבל שלא יודעים את יום ההולדת שלו, אולי היה היום – אבל הוא היה בשנת ה-ח'ן והסתלק ב-ח' תשרי. אפשר לקרוא עליו סיפורים. יש כאן שני נח, אבא היה מאד נח, נח לבריות, נח למעלה ונח למטה. שעכשיו שתהיה לו נחת רוח, שיעשה נחת רוח למעלה לצדיקים וגם למטה, ושיהיה נח ונחת לכל בני המשפחה. לחיים לחיים.

נספר סיפור אחד על רבי נח מלעכוויטש: היה לו חסיד אחד שהיה חיט. הוא היה חיט מפורסם וטוב, והמושל המקומי, הפריץ, הזמין אותו לתפור בגדים לכל בני המשפחה לאיזו שמחה. הוא עשה זאת, אבל לאשתו של הפריץ הוא עשה טעות בגזירת הבד והבגד יצא לה צר מדי – היא היתה שמנה, והבגד לא עלה עליה. הוא מאד נבהל, כי יכול להפסיד את כל המוניטין שלו וכל הפרנסה שלו. כדרך חסיד הוא רץ מהר לרבי שלו שיושיע אותו, שיעשה משהו. הוא ספר מה היה, והרבי שאל – מה אתה רוצה, שהבגד יתרחב או שהפריצה תתכווץ? הוא אמר שלא רוצה לפגוע בבגד שלו, שהיא תתכווץ, וכך היה.⁵

לחיים לחיים, שיהיו בשורות טובות.

⁵ ראה ביאור סיפור זה בשיעור ח' תשרי ע"ו (פ"ג).

שבת קדש פרשת תזו"מ, ג' אייר ע"ז - כפ"ח רמ"ח אותיות (מז-נג)

א. הדרכה בלי הקפדה (אות מז) | ב. שעשועי ה' מתפלת אדמו"ר הזקן (אות מח) | ג. הלבשת המלך בדחטיפות (אות מח) | ד. עבודת הבינוני – נאמנות האשה העגונה (אות נ) | ה. המשרת שלא הזיז את נעלי הבעש"ט (אות נא) | ו. נר הקרח (אות נב) | ז. החסידות נשמת הקבלה (אות נג)

הברכה של אותו חסיד. מכאן נשכיל את שווי הפאנטאפל!^[2]

[אחרי מוסף]
ניגנו ניגון לפני יחידות.

קירוב בדרך של אש

הספור כאן קצת תמוה, שהרי רבי אהרן הגדול מקארלין היה בחינת אהרן הכהן הגדול, שפעל ב"ימין מקרבת" לעשות בעלי תשובה, עד כדי כך שמקובל שבחייו הקצרים עשה שמונים אלף בעלי תשובה! הוא היה המשולח העיקרי של המגיד לעשות נפשות לחסידות במדינת ליטא. רבי אהרן נפטר חצי שנה לפני רבו הרב המגיד (הוא הסתלק ב"ט ניסן והמגיד ב"ט כסלו), שכונה אותו 'יד ימין שלי', וכשהסתלק התבטא ש'כעת אבדתי את יד ימין שלי...' (וכך רמז שבקרוב גם הוא יסתלק). אם כן, איך מתאים דווקא לרבי אהרן הגדול מקארלין להיות בעל קפידה, הרי כל עבודתו היתה בקירוב ובחסדים?!

צריך לומר שיש כאן התכללות של גבורה שבחסד: דווקא אהרן הכהן, ש"אוהב את הבריות ומקרבת לתורה", נמצא בספירת ההוד שבצד שמאל. יש כאן בחינה של "שכל את ידיו" בה יד ימין, החסד, הולכת לרגל שמאל, ההוד. כיצד רבי אהרן עשה בעלי תשובה?

א. הדרכה בלי הקפדה (אות מז)

מז. פעם אחת הלשינו אנשי קארלין [חסיד רבי אהרן הגדול התלוננו אצל המגיד ממעזריטש]. על רבי אהרן, באומרם שהוא מקפיד מאוד [במובן של 'דורש' מהם]. ואמר לו המגיד: [לרבי אהרן]. "גליבט מיר ר' אהרן, איך און איהר זיינען ניט ווערט א פאנטאפל פון קלענסטן איד". [האמינו לי ר' אהרן, אני ואתה לא שווים נעל-בית של היהודי הקטן ביותר [בהמשך נפגוש את הפאנטאפל של הבעל שם טוב... כנראה שעבור יהודי פאנטאפל זה משהו חשוב מאד, משהו שאי אפשר להסתדר בלעדיו... אצל הבעל שם טוב החסידים רקדו בשמחת תורה עם פאנטאפל. פעם נקרע לחסיד אחד הפאנטאפל שלו והוא היה בצער גדול שנאלץ להפסיק לרקוד. נגשה אליו אדל בת הבעל שם טוב, שעדיין לא נפקדה, ואמרה לו שאם הוא יבטיח לה בן זכר היא תלך הביתה ותביא לו פאנטאפל, והוא הבטיח לה שנים (כנראה כנגד זוג הפאנטאפל) – הבעל שם טוב קרא לראשון שנולד באותה שנה ברוך מפני שנולד בזכות

² שבחי הבעש"ט (ירושלים תש"נ) סיפור קפג (ובנוסה אחר ראה רשימות דברים – תשס"ט – ב"מדור הצדיקים" (ב).

⁸ נרשם (מהזכרון) על ידי גלעד דוד שי' הרמן. לא מוגה.

שהיא אהבה כאש (כמו שכותב הבעל שם טוב באגרת הקדש שלו שהמשל לשמחת היחוד העליון, יחוד קובה"ו, הוא שמחת חתן וכלה). אש-קדש מתאימה לעבודה של צעירים כמו רבי אהרן – כמו בספור המפורסם על הרב המגיד ששלח פעם לרבי אהרן שיפסיק לומר שיר השירים כי מרוב הרעש שזה עושה בשמים הוא לא יכול לישון... דווקא בגיל צעיר, הגיל שאצל רוב העולם בוערת אש התאוה, אצל צדיקים שעובדים את ה' בדבקות ובאש של קדושה³

כשהיה מגיע לאיזו עיירה הוא היה נוהג ללכת לשוק ולעמוד במרכז השוק ולהתפלל בהתלהבות אש-קדש. כל מי שראה אותו מתפלל לא יכול היה לא להרהר בתשובה. יש כאן דוגמא של קירוב בדרך של אש. בכלל החסידות היא עבודה של אש-קדש והתלהבות. הדבר אופייני בפרט לצדיקים שהסתלקו צעירים, שהיו בבחינה של דין ודרשו מכולם להיות כמותם. בדרך כלל צדיקים שנפטרו מבוגרים, כבר יותר מבינים שלא כולם יכולים להיות במדרגה שלהם.

דרישות של צדיקים צעירים

איפה יש עוד דוגמאות לצדיקים שדורשים ומקפידים מהחסידים שלא לפי ערכם? דוגמא מובהקת לכך בחב"ד יש בספור על אדמו"ר האמצעי: בצעירותו מינה אותו אביו, אדמו"ר הזקן, להדריך את האברכים. למרות שחסידי אדמו"ר הזקן היו כולם בעלי שיעור קומה, הדרישות של אדמו"ר האמצעי היו גבוהות גם עבורם. הדברים הגיעו לכך שאחד מהאברכים אמר לאדמו"ר האמצעי: 'מה אתה חושב שכולנו בנים של אבא שלך?!' – אבא שלך הוא אדמו"ר הזקן, הוא המשיך לך נשמה גבוהה מאד עם לבושים עדינים מאד, לא כולם זכו לזה... כשאדמו"ר הזקן שמע על כך הוא אמר לאותו חסיד: 'ישר כח שהפכת את בערל'ה שלי לחסיד!'

וראים שאצל הצעירים יש דרישה מכולם להגיע לדרגת העבודה שלהם וזאת מתוך אמונה ביכולות של המושפעים. כדי להבין שלא כולם מסוגלים ושהדרישות צריכות להיות בהתאם צריך קצת להתבגר... יש כמה דוגמאות לצדיקים שנפטרו צעירים ודרשו מכולם להיות כמוהם, ביניהם גם רבי נחמן שאמר שכולם יכולים להגיע למדרגות שלי.

תלמיד חכם צעיר נקרא "צורבא מרבנן", כולו "ריתחא דאורייתא", לבו בוער בקרבו באש-קדש, ליחד קובה"ו, על דרך אהבת חתן וכלה,

³ ביטוי מובהק לעבודת רבי אהרן הגדול מקארלין בדבקות ואש קדש (העבודה של שבת קדש, זמן עונת ת"ח, אותה עשה שקרא ר"א את שה"ש בלחש שוכב על הספסל בבית המדרש, בקדושת צניעות הזווג העליון) הוא פיטוי "יה אכסוף נועם שבת...". בארבעת הבתים של הפיוט, אותיות שמו **אהרן** רשומות בין אותיות שם הוי"ו ב"ה לאותיות **נשמה**, לרמזו על כך שאהרן הוא בדרגת "יחידה ליחדך" שמיחד את הנשמה האלוקית להשי"ת (החלק להכל). הוי"ו **אהרן נשמה** = **אור מים רקיע**, סוד המשכת טפת הזרע בזווג העליון כנודע בכתיב האריז"ל. "יה אכסוף נועם שבת" = יה פעמים יה במספר קדמי (1050 = 15 פעמים 70). הרוא"ת ("יה אכסוף נועם שבת") = 525 = הס"ת ("יה אכסוף נועם שבת") = יה פעמים מילוי יה: יוד הי אותיות יהודי כנודע (יש פה שני יהודים, איש [בחינת רוא"ת] ואשה [בחינת ס"ת]), המתיחדים בסוד שם יה, כמו שיתבאר! "יה אכסוף נועם שבת" = **תשמיש**. סוד הזווג העליון. השם הקדוש "יה" הוא סוד "שכינה ביניהם" כנודע **שכינה היינו שכן יה**, וביחד עם יה עולה שלמות של 400, ת, תכלית האלף-בית, שהוא כ ברבוע, **ומספר את רבע ישראל** – הערך הממוצע של כל תבה (= 400), יחוד ה-י של א"ש וה-ה של אשה. השם יה הוא השם של החכמה, אבא (מוחין דאבא), הכולל את שני הפרצופים של אבא ואמא עילאין (סוד אברהם אבינו ושרה אמנו, הזוג היהודי הראשון, שמהם נולד יצחק, "צחק עשה לי אלהים", המצחק את רבקה אשתו) ולכן הוא רשום כ-י של שם ההוי"ו הכולל שבר"ת בתי הפיוט, ודוק (ארבע התבות הפותחות את

שוה לכל נפש. כמו שכתוב על משה רבינו – הענו מכל אדם – שזכה לענוה שלו מכך שהסתכל על הדור האחרון של עקבתא דעקבתא דמשיחא [קשור גם לפאנטאפל...] וראה שהנסיונות שהיהודי הכי פשוט עומד בהם הם לאין ערוך מהעבודה שלו... אנחנו לא שווים את הפאנטאפל של היהודים שמסתובבים בתל-אביב (שהרבה מהם גם בחוץ הולכים עם פאנטאפל, כמו חסידים של פעם. יש מי שחובש כפה ויש מי שהולך עם פאנטאפל – נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן), מי שתחלתו פאנטאפל סופו יארמולקע)...

ב. שעשועי ה' מתפלת אדמו"ר הזקן (אות

(מח)

שנת הולדתו של רמ"מ מויטבסק

בהשגחה פרטית האות הבאה עוסקת בסיפור של אדמו"ר הזקן עם רבי מנחם מענדל מויטבסק, בעל ההילולא של השבוע. אדמו"ר הזקן היה תלמיד-חבר של רבי מנחם מענדל מויטבסק והיו קשורים מאד. לגבי שנת הלידה של רמ"מ – וממילא לגבי הפרש הגילאים בינו לבין אדמו"ר הזקן – יש מחלוקת שקשה להכריע בה. לפי מסורת סלונים, שככלל נחשבת מוסמכת (ואותה הזכרנו גם בשיעור בטבריה), הוא נולד בשנת תצ"ט, וממילא הסתלק בגיל 49 (בשנת תקמ"ח), אך בכל שאר הספרים כתוב שנולד בשנת ת"צ, וממילא הסתלק בגיל 58. זו נפקא מינה גדולה אם הוא היה גדול מאדמו"ר הזקן ב-6 שנים או ב-15 שנים, וגם נפקא מינה גדולה אם היה מנהיג שאחראי גם בגשמיות ל-300 יהודים – כשעלה לארץ, 11 שנה לפני הסתלקותו – בגיל 38 או בגיל 47.

כתוב שהאבא של רמ"מ שהיה חסיד הביא אותו פעם אחת לבעל-שם-טוב בגיל 9, אבל

(בבחינת "תאות צדיקים אך טוב") עבודתם פועלת את היחוד הכי עליון. צדיקים כאלו דרשו מהחסידים שיעבדו את ה' באופן דומה.

המשכת אורות נדב ואביהוא בכלים דתיקון

צדיקים אלו הם גלגולים מובהקים של נדב ואביהוא בני אהרן, עליהם כתוב שהביאו אש זרה – וכאן לא מדובר באש זרה, חלילה – אבל ידוע שהאור-החיים דורש שהסתלקותם היתה מתוך נעימות-עריבות-לידות-מתיתות של קדושה והם חוזרים בכל דור ודור. אפילו באותו דור כתוב שהם התעברו בתוך פינחס במעשה הקנאות שלו. גם קנאות זו היתה מעשה נערות, בבחינת "כי נער ישראל ואהבהו" – כפי שמגדיר זאת האיז'ביצער – ואם פינחס היה קצת יותר 'מבוגר' הוא לא היה עושה זאת.

ההתבוננות ש"אני ואתה לא שווים לנעלי-בית של היהודי הכי פשוט" ממשיכה את האורות הגבוהים לתוך כלים. בביטוי של המגיד, על נעלי הבית, יש גם רמז שצריך להכנס לנעליים של השני. מצד אחד, הנעליים מרימות את האדם מהקרקע (בלעדיהן האדם עשוי להפצע ברגליו), אבל מצד שני הן גם המאפשרות לו לדרוך בתוך הארציות, הן המגע שלו עם הקרקע⁷. הנעליים בכלל שייכות לעולם העשיה, כתוב שהן התחתית של לבוש החשמל (בעוה"ז הן חשות אבל לע"ל הן ממללות).

בכל אופן, המגיד אומר שאם אתה רוצה לקרב יהודי באמת אתה חייב להכנס לתוך הנעליים שלו ולקרב אותו במקומו, ולא לדרוש ממנו שיהיה כמוך. אי אפשר לדרוש מיהודי ברחוב לחשוב כמו יצהרניק, הדרישה הזו לא

ארבעת בתי הפיוט הן: "יה... היה... ויהיו... השבת..." ר"ת הו"י ב"ה ועוד **אברהם שרה**.

⁷ סוד הוויזו של היהודי (המורה בה' אחד יחיד ומיוחד וכופר בע"ז) עם המציאות (בחינת אשה קרקע עולם) לעשות לו יתברך דירה בתחתונים.

הפצת החסידות של רמ"מ ואדמו"ר הזקן יחד

רמ"מ ואדה"ז היו מאוד קרובים ופעלו יחד להפיץ את החסידות ולכבות את ההתנגדות. יש מי שסובר שאחת הסיבות שרמ"מ עלה לארץ היא בריחה מהמלחמה הכבדה שהיתה בין המתנגדים לחסידים, שבזמנו הגיעה לכדי סכנת נפשות ורציחה של חסידים ר"ל. מסופר שבשנת תקל"ז (אותה שנה של העליה לארץ) רמ"מ ואדה"ז ניסו לפגוש את הגר"א על מנת להוכיח לו את צדקת דרך החסידות ובכך להמתיק את הדינים, אבל הוא לא הסכים לראותם. לפי גירסא אחת הוא לא פתח להם את הדלת – ולפי גירסא זו אדה"ז אמר אחרי שנים שחבל שלא שבר את הדלת – ולפי גירסא אחרת הוא פשוט ברח מהעיר. יש אומרים שסירובו לקבל את שני הצדיקים היה לפי בקשת אמו, שכנראה היתה מתנגדת גדולה וגזרה עליו בגזרת כיבוד אם שלא לקבל אותם. רואים שלאמא כאן היה משקל מכריע (מוחין דאמא נגד מוחין דאבא, ורד"ל)...

אדמו"ר הזקן גם התכונן לעלות ארצה יחד עם רמ"מ אך הוא כידוע מנע זאת ממנו בפקודה שעליו להשאר בחו"ל ולהנהיג את יהודי רוסיה וליטא.

הם גם היו נוסעים יחד לעשות נפשות לחסידות והיו מציגים את עצמם שרמ"מ הוא דרשן ואדה"ז המשרת שלו. מסופר שפעם אחת הם הגיעו לעיר בראדי, שם היה קלויז גדול שבו ישבו 300 גאוני עולם ושקדו על התורה, שם לא הסכימו להרשות לכל אחד לדרוש בפניהם ואם משהו אכן דרש שלא לפי כבודם ורמתם היו משפילים אותו, מגרשים אותו ואף מכים אותו (ממש סכנת נפשות...). הם הגיעו ובקשו לדרוש לפני הגאונים. רמ"מ עלה ודרש לפניהם ובסוף הדרשה אמרו לו שהדרשה אמנם יפה, אך בכל זאת הדברים אינם לפי רמתם וכבודם. קם אדמו"ר הזקן ואמר להם: 'כנראה אתם לא הבנת את כוונת הדרשן – לא ירדתם לעומק

אחר כך היה מקושר למגיד. לפי זה, אם הוא נולד בת"צ, יוצא שהגרסה של סלונים לפיה נולד בתצ"ט מתייחסת בעצם ליום ההולדת החסידי שלו – כשהוא הגיע לבעל שם טוב הוא נולד מחדש... באמת בצירור הדברים נראה יותר סביר שההפרש היה גדול יותר (15 שנים) אבל אז קשה קצת מה הוא עשה עשרים שנה, עד הסתלקות הבעל שם טוב? למה הוא לא הסתופף בצלו? יש קושיות מכל הכוונים, וקשה להכריע.

הנהגת רמ"מ מויטבסק אחרי הסתלקות

המגיד

בכל אופן, ידוע שאת רמ"מ הרב המגיד יעד להיות ממשיך ראש תנועת החסידות. למרות שאדמו"ר הזקן היה חביב התלמידים הרמ"מ היה מבוגר ממנו ואותו הרב המגיד ייעד להנהגת התלמידים. אחרי הסתלקות המגיד גדולי התלמידים (אדמו"ר הזקן יחד עם הרבי ר' זושא והמהרי"ל מאנפולי) כתבו "כתב התקשרות" לבנו, רבי אברהם המלאך. זהו למעשה הכתב התקשרות הראשון הידוע לנו ובו הם כתבו שהם מוסרים לו את הנרנח"י שלהם ובכך מבקשים ממנו לקבל על עצמו את ההנהגה. אחר כך היו עוד כתבי התקשרות (כמו לרבי הקודם שהיו חסידים שמיד ביום הסתלקות הרבי הרשב"ב כתבו לו כבר כתב התקשרות, וגם לרבי, שהסכים לקבל את הנשיאות רק שנה אחרי הסתלקות הריי"צ).

רבי אברהם המלאך חי בעלמא דין רק עוד כמה שנים (נסתלק ב"ב תשרי תקל"ז) – גם הוא הסתלק בגיל צעיר מאוד (בן ל"ז). גם בזמן שרבי אברהם היה רבי מי שהנהיג בפועל היה הוויטעבסקר, כי רבי אברהם המלאך היה מופשט לגמרי מעניני עולם הזה. אדה"ז כתב לרמ"מ כתב התקשרות, ויש שיחה שבה מעלה הרבי הוה-אמינא חזקה לכלול את רמ"מ בשושלת נשיאי חב"ד.

ער פרייט זיך מיטן אויבערשטען.
לאמיר עסען ווארמעס" [הקב"ה שמח
(משתעשע) איתו והוא שמח
(משתעשע) עם הקב"ה. בא נאכל
חמין]. וציוה, שבעת שיבוא לא יתנו לו
כבוד.

מבואר בתניא שמצות העבודה היא כעבודת
עבד בקבלת עול מלכות שמים. יסוד זה של
עבודה ה', עמידה לפני ה' בתפלה "כעבדא
קמיה מריה", חייב להיות אצל כל אחד ואחד.
אך למעלה מדרגת עבד ("אם כעבדים") יש
דרגת בן ("אם כבנים"). לדעת רבי מאיר, וכן
הלכה, "בין כך ובין כך קרויים בנים". רבי מאיר
מאיר עיני חכמים בהלכה, מוחין דאבא, ואילו
"אם כבנים אם כעבדים" הוא מצד מוחין
דאמא, "אם לבניה תקרא". מצד אמא יש תנאי
וספק לגבי קיום התנאי משא"כ מצד אבא,
"הודאי שמו כן תהלתו", אך למעלה משניהם
יש "בן שנעשה עבד". וי"ל שזו היתה מדרגתו
של רמ"מ בעבודת אותה ראש השנה. אך על
משיח ("בני אתה אני היום ילדתיך", בראש
השנה – "זה היום תחלת מעשיך") נאמר שהוא
בן שנעשה עבד שנעשה בן (כמבואר אצלנו
באריכות במ"א) ומי שזוכה למדרגה זו ה' שמח
ומשתעשע אתו ("בן חכם ישמח אב") והוא
שמח ומשתעשע עם ה' (בדרך ממילא). אותו
צדיק המתפלל בדבקות ובהתפשטות הגשמיות
חוזה ממש (ברובד היחידה שבנפש, "יחידה
ליחדך", שאינו במודע של הנרנ"ח של הנפש)
איך שה' משתעשע אתו ואיך שהוא משתעשע
עם ה'. היינו שעשועי המלך בעצמותו ממש,
גילוי של עצמות אור אין סוף שלפני הצמצום
הראשון.

[למה שלא יתנו לו כבוד?] כדי שלא תהיה
יניקה מהתפלה שלו. עבודה אמיתית שבה
מתגלה היחידה שבנפש, באה בדרך ממילא,
באופן ספונטני. בפרט תפלה שהיא שעשוע עם
הקב"ה – במצב כזה אין מודעות עצמית וככה
גם אין יניקה. באמת יש קושיא בחסידות, איך

דעתו. הם הסכימו לתת לו עוד סיכוי ורמ"מ
חזר והסביר את הדברים. בסיום הדרשה השניה
הם עדיין היו בדעתם שהדברים אינם לפי רמתם
וכבודם, אז אדמו"ר הזקן קם ואמר 'אני רואה
שאתם עדיין לא ירדתם לעומק דעתו של
הדרשן... אני רק המשרת, ואתם תקשו כל אחד
כל קושיא שיש לכם ואני אתרן את כל
הקושיות בשיטה אחת'. הם הסכימו וכל אחד
מ-300 הגאונים הקשה בתורו קושיא. בסיום
הקושיות אדמו"ר הזקן קודם כל חזר על כל
הקושיות לפי הסדר, ובכך כבר מאד הרשים
אותם, ואחר כך תרן את כל הקושיות בשיטה
אחת. כולם היו אחוזה התפעלות למשך כמה
ימים.

אחרי כמה ימים הם שמו לב שכמה מהגאונים
פשוט נעלמו מהקלויז... נעשה מזה רעש גדול
ונחשו שהדרשן והמשרת הם מסתמא מה'כת'
ועשו נגדם חרם ואסרו עליהם להתקרב לקלויז.
אחרי שנים אחד הגאונים התקרב לחסידות
ואמר לאדמו"ר הזקן: 'כעת אני יודע מי היה
ה'משרת' אך מי היה הדרשן?' ואדמו"ר הזקן
ענה לו שזה היה רבי מנחם מענדל מויטבסק.
בכל זה הארכנו רק כדי שנבין את הקשר הקרוב
שהיה בין אדה"ז ורמ"מ.

שמירה מהכשת הנחש בסיום התפלה

בדבקות

כעת נקרא את האות:

מח. פעם אחת שהה אדמו"ר הזקן
אצל רבי מענדל מהאראדאק בראש
השנה. בבוקר אחר התפלה, כשבא
רבי מענדל מבית המדרש לסעודת יום
טוב, ראה שאדמו"ר הזקן עדיין לא
בא ושלח לראות באיזה מקום אוהו
בתפילה, ובא ואמר שאוהו בדביקות
בתפלה. ור' מ"מ עצמו הלך והביט
עליו מעט ואמר לכל המסובים: "דער
אויבערשטער פרייט זיך מיט עם, און

יש כאן תיאור מעניין שצריך להתבונן בו. בשביל מה הרבי צריך שחסידי ידחפו? מסופר שכשהרבי מגור, ה"אמרי אמת", הגיע לארץ אחרי השואה החסידים היו בטוחים שזהו-זה, 'נגמרה' החסידות, שכן נשארנו בחיים רק חסידים בודדים... היה חסיד אחד חכם (גיסו של הרבי, ר' איצ'ה-מאיר לויץ) שהעמיד את הבחורים ב'שורה' (מושג שמקובל בגור) ואמר שכשהרבי מגיע צריך שכולם ידחפו! לא משנה כמה חסידים יש, אפילו 5-6 חסידים, העיקר שהיה דחיפות וזה עושה רבי. כך היה, ובאמת הדחיפות הם מאפיין מאוד מרכזי בגור עד היום...

בפנימיות הדחיפות מלבישות את המלך. כתוב בזהר "כד אתתקן רישא דעמא אתתקן כולא עמא" – צריך להלביש את המלך. בשיעור בטבריה דיברנו על הרצים לפני המלך כמו שהיה אצל רמ"מ ועל הקאפליא והפרשים של אדמו"ר האמצעי, גם הדחיפות מסביב לרבי "מלבישות" אותו ועושות אותו רבי. כדי שאותו בונה-תנורים (שהוא באמת היה צדיק נסתר) ירצה לבוא לצ"צ הוא צריך לחכות שבועיים ולקבל כמה דחיפות, ובאמת היות שהוא יהודי חשוב מאד (כמו שגלוי כלפי שמיא) ביטולו לרבי וההשתדלות שלו במסירות נפש להגיע לרבי "מלבישים" את הרבי מאד (בשמים מסתכלים על הנעשה ומתפעלים מכך שצדיק נסתר זה כל כך מסור לרבי ואומרים שכנראה זה רבי גדול מאד מאד ומגיע לו כבוד מלמעלה וכוחות לפעול למטה ככל העולה על רוחו)...

ד. עבודת הבינוני – נאמנות האשה

העגונה (אות נ)

סיפור עגונה עם סוף יוצא דופן

ג. רש"ג [ר' שמואל גרונם, המשפיע הראשי בתות"ל. את ה"רמ"ח אותיות" רשמו תלמידיו מפיו]. שמע מלוויק [אצלי בגירסא כתוב

מתפללים ומבקשים על צרכים גשמיים במצב בו אין שום מודעות לגוף? התשובה היא שבתפלה בדרגה כזאת כל הבקשות הן על השכינה. בכל אופן, אם יש סיפוק או גאווה בסיום התפלה או המעשה הטוב זו, לפי הבעל שם טוב, 'נשיכת הנחש בעקב [בסוף]'. על הנחש כתוב "והוא ישופך עקב" – הנשיכה של הנחש, המחדירה ארס של סיפוק והגאווה, באה בעקב-בסוף המעשה, ובכך הוא יכול לקחת את המצוה הגדולה או התפלה בדבקות ולהפיל הכל לקליפות.

ג. הלבשת המלך בדחיפות (אות מח)

ממ. מורנו הרב יהודה ליב [כ"ק אדמו"ר המהרי"ל, אביו של בעל ה"מגן אבות" מקאפוסט] תבע מהצמח צדק [אביו] מפני מה אין עושים סדר בחסידות [נראה מהמשך הכוונה שאין סדר בין החסידים כשמחכים ליחידות. יש גירסה עם הוספה שהוא רצה סדר בזמן שאומרים חסידות, אך אין נשמע כך מהמשך], כי אנשים רבים באים ודוחקים זה את זה. וענהו: "ישנו אדם אחד בעל מלאכת תנורים [יהודי פשוט], שמכוון בכל יום כוונות האריז"ל [כלומר שבאמת הוא צדיק נסתר. הצ"צ פעם אמר שנוסעים אליו כמה מהל"ו הצדיקים הנסתרים שבדור], און איך דארף עם מער ווי ער מיר [=ואני צריך לו [בתור חסיד] יותר ממה שהוא צריך לי], וכשדוחק את עצמו [משך] שני שבועות [דוחק עצמו להכנס ליחידות (ויש גרסאות שדוחק עצמו במסע לליובאוויטש, פחות משמע כך)]. עד שמגיע לדלתי, והמשרת היים בער גיט עם א שטופ אז ער פאלט פון מיר ביז צום וואנט – און צוליב עם דארף איך מען זאל זאך שטופן" [=דוחפו], והוא נופל מהדלת עד הקיר, ובשבילו אני צריך שידחפו].

אליו הגיעו הרבה אורחים, והמטבח היה צריך לתפקד 24 שעות ביממה כדי להגיש אוכל לאורחים. הרבנית היתה אחראית על המטבח והיו לה עוזרות, ושם חכתה העגונה]. והרבנית, בהכירה אותה לאשה כשירה השתדלה עבורה, וסיפרה להבעל שם טוב שנתעגנה ויש לה בן קטן מבעלה. והגיה ראשו הקדוש על ידיו [בזמן הזה הוא חיפש את בעלה בכל העולמות]. ואחר כך הרים ראשו ואמר לה: "איני יכול לעורך ני"ל שה'מזל' של הבעל שם טוב ראה זאת מראש ולכן הוא לא רצה להכניס אותה, לולא הפצרת אשתך, שבעלך מת וליכא עדים, ותוכרח [להשאר עגונה] כל ימי חייה". ואמר לה: "בתי כשתבטיחני להיות אשה כשירה כל ימך – אברכך שתראה חמשה דורות מבנך זה, ותהי עשירה", והבטיחה [האשה]. וסיימה [הזקנה]: "כל אלו מבני; חמשה דורות יש כאן [וכנראה פרנסה את כולם בעשירות שקבלה] אצלי והנני בת מאה וחמש" [מקובל שלברכת אריכות ימים היה טווח גילאים אחר אצל כל אחד מהרביים. אצל הבעש"ט הרגיל היה 100 שנים, אצל אדה"ז 90-80 ואצל הצ"צ ירד עוד – בכל דור ירד מעט. היינו ענין ירידת הדורות כאשר "דור דור ודורשיו".

מה לומדים מהספור הזה? בדרך כלל בסיפורי עגונות הצדיק מוצא את הבעל או שולח את העגונה לאיזה מקום ושם הוא נמצא וכו'. כאן רואים שלפעמים אפילו הבעל שם טוב לא יכול לעזור למצוא את הבעל, אבל במקום זה הוא מברך באריכות ימים ועשירות – בתנאי שהאשה תעמוד בנסיון ותהיה אשה כשרה. בספור שלנו האשה עמדה בנסיון והברכה עמדה לה – יש כאן למוד זכות גדול על נשות ישראל.

אדם נאמן בשם לוי'ק'. במקור לא כתוב כך, רק בהיות שלא ידוע לנו מי זה הלוי'ק הזה משהו ראה לנכון להוסיף שמסתמא הוא אדם נאמן, אחרת לא היו מספרים בשמו. באמת זו הוספה מיותרת. חשוב לנו לקרוא ולחקוק בזכרוננו איך כתוב במדויק במקור, שדווקא אז זוכים לגעשמאק האמיתי של התועדות חסידים של פעם. אין להוסיף בגוף הטקסט כדי שנבין יותר טוב (יש דברים שאפשר להוסיף כהערה). יש שמע פעם משו"ב דאודסה, שבהיותו שם אמר השו"ב לדביתהו (לאשתו): "וע דו אליין ווי איך דערצייל וועסטו מיר ניט לאזען לייגען [ראי איך אני מספר, ואל תניחני לשקר] גם האשה היתה עדה לסיפור. אחד מתפקידי האשה הוא לא לתת לבעלה להגזים בדבורו. יש לגברים נטיה להגזים בסיפור (דווקא נשים מגזימות... לא?) תלוי איזו אשה. דברו חכמים, ולא חכמות, בלשון הבאי...]. וסיפר:

הוא ואשתו בנסעם לבעדער [מקום מעיינות מרפא] עמדו בקרעטשמע [בית מרוח] ובעלת הקרעטשמע מאד זקנה ומשפחתה גדולה, כולם מבניה דרים עמה. והתפלאו על זה. והזקנה הרגישה שהשו"ב מהחסידים; סיפרה לו שגשארה עגונה ושמעה שמע הבעל שם טוב ונסעה אליו (בת כ"ה היתה יש גורסין בת כ"ח, אך יותר מסתבר שהיתה צעירה יותר, בת כ"ה, ומברכת הבעל שם טוב היא זכתה לחיות עוד שמונים שנה, לפחות, עד גיל מאה וחמש. והסימן: "בן שמונים [תוספת של הבעל שם טוב] לגבורה". על ידי כניסת ה- פ לכ"ה היא זכתה להנאמר ב"אשת חיל" – "כפה פרשה לעני וידיה שלחה לאביון"].

ובשום אופן לא נתנו להיכנס [רואים שהיה קשה להכנס גם לבעל שם טוב, ובפרט לאשה], ושרתה [וישהתה] אצל הרבנית [לאה-רחל, שהיא אמא של אדל וצבי בני הבעש"ט. אצל הרבה צדיקים הבית היה מוקד

שיעבוד בכח עצמו (שטר, מה שנשאר אצלו היא התורה הזאת, אותיות השטר המקשרות בינו לבין השי"ת, כמו מכתב אהבה שנשאר ביד האשה כאשר בעלה נוסע למדינת הים. והיינו מה שבגלות "אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד". על הדבקות באותיות התורה, בשטר, נאמר "ארך ימים בימינה בשמאולה עשר וכבוד"), וכאשר עומד בכך תקופה ארוכה (לפי שנגזר עליו מלמעלה) ומתחזק בעבודה אז בסוף זוכה ליחוד האמיתי דהיינו שזוכה לגאולה (ביאה, בחינת ביאת המשיח). והיינו הסדר המבואר תמיד בחסידות של אתערותא דלעילא הקודמת לאתערותא דלתתא, אתערותא דלתתא, אתערותא דלעילא שלאחר האתערותא דלתתא.

לבינוני של התניא יש רק קידושי כסף ושטר ואילו לקידושי הביאה של הצדיק ("עבודת מתנה אתן את כהונתכם", אהבה רבה בתענוגים, דהיינו עבודה ללא עבודה, כמבואר בתניא) יזכו רק בביאת משיח. אפילו הבעל שם טוב, עליו אמר רבי מנחם מענדל מויטבסק שמעולם לא היה כמוהו ושעד משיח לא יהיה כמוהו (ואילו רבי נחום מטשנורוביל אמר שהוא עצמו משיח...), לא הצליח לעזור לאשה העגונה להתייחד עם בעלה... [אולי הבעל שם טוב זיכה את האשה ביחוד עליון, לא בעולם הזה, כמו שהרב אמר לגבי עבודת הצדיקים שהסתלקו בגיל צעיר]. פה קשה להגיד שהבעל שם טוב גרם לאשה ליחוד עליון במקום היחוד עם בעלה, יותר מסתבר שהוא נתן לה כוח על ידי ההבטחה להיות נאמנה וכשרה (להתעצם עם דרגת הבינוני של התניא שלעולם, בעלמא דין, לא יהיה צדיק, לא יזכה ליחוד השלם) – המדרגה (הדרך) של קידושי שטר (העבודה של משטר פנימי – "מח שליט על הלב", "שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך") – ועל ידי כך לזכות לכל הברכות שהוא הרעיף עליה.

עבודת הבינונים – תקופת ה"שטר"

מה אפשר ללמוד לעבודת ה' מהספור? למה דומה המציאות בה אי אפשר למצוא את הבעל אבל מתברכים בדברים אחרים? צריך לומר שכזו היא עבודת הבינוני כפי שמוסבר בספר התניא, ספר של בינונים. עד שלמדתי תניא יכולתי לחשוב שחבל לבינוני על הזמן (לפני התניא סתם אחד שנמנע מלחטוא במחשבה דבור ומעשה, כפי שמוגדר הבינוני בתניא, היה נדמה לו שהוא צדיק גמור. אך כאן מדובר באיש אמת שמבין שאינו צדיק, שמרגיש בעצמו שעדיין יש לו יצר הרע וכלל לא הרגו בתענית וכו') – הוא לעולם לא יהיה צדיק וכל העבודה שלו לא שוה. בתניא אדמו"ר הזקן מסביר שאפילו אם הבינוני נשאר בינוני כל ימי חייו עדיין עבודתו רצויה לפני ה'. היהודי – עם ישראל – הוא כמו האשה וכשהיא נשואה עם בעלה היא בבחינת צדיק. העגונה היא כמו הבינוני שלא יכולה להתייחד עם בעלה אבל במקום היחוד הבעל שם טוב מברך אותה באריכות ימים ועושר.

הבעל שם טוב מסביר בכתר שם טוב^ה את המשנה הראשונה במסכת קידושין, "האשה נקנית בשלש דרכים בכסף בשטר ובביאה". האשה היינו היהודי הנקנה לה' (על דרך הנאמר ב"אשת חיל" – "נודע בשערים בעלה") בשלשה שלבים (עיקר החידוש של פירוש הבעל שם טוב הוא ש"שלש דרכים" אינן דרכים נפרדות זמ"ז אלא שלשה שלבים של דרך עבודת ה'. רק שבהיות כל שלב שונה מאד מחברו כל אחד מכונה דרך בפני עצמו) – כסף, שטר, ביאה: קודם נותנים לאדם אהבה מלמעלה (כסף) כדי לקרב אותו לעבודת השי"ת, אח"כ לוקחים את המתנה מלמעלה כדי

^ה כש"ט (הוצאת קה"ת) י. ראה גם שכינה ביניהם פ"ו הערה ב ויין משמח ח"ג שער בתורה "קידושין במחשבה, דבור ומעשה".

המחשבה, נפלה לו מחשבה – שכנראה 'הוקרנה' מהבעש"ט אליו – שעדיף לא לגעת בהם, וכך הוא החליט לעשות. [מה יקרה אם הוא יזיז ויחזיר?] כנראה שיזעזע את הבעל שם טוב בעולמות העליונים. שוב הדגש שהחלטתו לא באה מתוך איזה דיון, אלא איזו החלטה ספונטאנית שאם הבעל שם טוב שם את הנעלים פה לא מזיזים אותן.

[כנראה דווקא ליהודי הפשוט יש חוש בנעלי בית של הבעל שם טוב.] היהודים הפשוטים, שכל כך יקרים היו אצל הבעל שם טוב (עד שאמר עליהם שיהודי פשוט קשור לפשיטות העצמות), הם בעצמם הפאנטאפעל של הבעל שם טוב (מכאן נעמיק עוד יותר בדברי המגיד לרבי אהרן הגדול הנ"ל), כלומר שחוש בנעלי בית של הבעל שם טוב הוא חוש בפנימיות מהות עצמו (שאינן להזיז ממקומו כלל, שהרי היהודי עצמו שלם בתכלית, לא חטא ולא יחטא לעולם). ההחלטה לא נבעה מתוך התקשרות ויראה מהבעש"ט – שהרי הוא לא היה משרת קבוע, כמו שרואים שלא פחד לטאטא מתחת למטה עליה ישן הבעש"ט – אלא מתוך רגישות מיוחדת, שהיא אחד היסודות בתורת הבעל שם טוב. הבעש"ט כותב שאם אדם הולך בדרך ו'סתם-כך' קוטף עלה מן העץ – אין זה מעשה רצוי. אין כאן איסור על פי שו"ע, אבל הבעל שם טוב אומר שאדם לא אמור לשנות דברים בטבע ובעולם אלא אם כן יש לכך תכלית ומטרה מוגדרת. לא לעשות דברים 'סתם-כך' אלא הכל מתוך כוונה – "להביא לימות המשיח", בלשון הרבי. כבר בחז"ל יש כלל גדול ש"שב ואל תעשה עדיף". [כמו שהרבי הרי"צ אומר שאם אדם מכניס כפית מרק לפה בלי לחשוב, הוא כמו בהמה]. כן. המודעות הזו מתאימה לשבת, בה אדם צריך לחשוב לפני כל תנועה שהוא עושה האם היא מותרת לפי הלכות שבת. בפרט, זה קשור להלכות מוקצה, יש הרבה דברים בשבת שאסור להזיז. עבור אותו משרת נעלי הבעש"ט היו בגדר מוקצה

ה. המשרת שלא הזיז את נעלי הבעש"ט (אות נא)

נא. רש"ג שמע מפנחס מדאקשיין, שבהיותו שותף בעסקו עם מתנגד אחד, שמעו שבקירבת מקום יש משרת הבעל שם טוב, ונסעו אליו. ובהגיעם למקומו, ראו שמבחוץ עומד זקן ושאלוהו, הבכאן דר משרת הבעל שם טוב וענה כן, ושאלוהו אם אפשר שהנכם בעצמכם? וענה, לא, כי אם אבי. והוליכם הביתה, וראו [זקן אחד] שמראה פניו עוד נראה צעיר הרבה ממנו. וסיפר המשרת, "פעם אחת בעת כבדו בית הבעל שם טוב [הוא נקה את הבית, היום אם תגיד 'לכבד את הבית', לא בטוח שיבינו מה אתה רוצה... כנראה שהיום לא יודעים לכבד...] (ואז לא היה אז המשרת הקבוע), והפאנטאפעל [=נעלי בית] היו תחת המטה שהבעל שם טוב היה ישן בה, וחשב האם לקחתם לנקות במקומם, והחליט שלא לנגוע בהם, וכיבד סביבם. ומשהקיין שאלוהו האם נגעת בם ואמר לו לא, והבעל שם טוב אמר לו "דערפאר זאלסטו לעבן הונדערט און צוואנציק יאהר" [לכן תחיה מאה ועשרים שנה]. [להעיר מספר סיפורים נוראים של ר' יעקב מקידאן].

[פעם היה שיעור באריכות על הסיפור הזה.] המשרת, שלא היה משרת קבוע, התלבט האם להזיז את נעלי הבית (פה שוב חזרנו לפאנטאפעל...) שמתחת למטה עליה ישן הבעש"ט. באופן ספונטי, בלי התעמקות

¹ אור ישראל ח"ג עמ' סו ואילך (ושם הסיפור בשניונים מעטים, לפי הנוסח בלקוטי סיפורים).

ממש), ואפילו את קרח (בן יצהר, היינו "שמן למאור". יצהר גם רומז ל"יצהר" שהבעל שם טוב מדליק לעבודת ה' כנ"ל). כתוב שבכל דור יש משה ויש קרח ושבדור שקרח יודה למשה רבינו – כמו שכעת מכריז עם בניו בגיהנם "משה אמת ותורתו אמת ואנו בדאים" – יבוא מלך המשיח, ואזי קרח עצמו יתעלה מאד כמו שנאמר "צדיק כתמר יפרח" ס"ת קרח.

(ולפי הווארט הנ"ל שהוא בעצמו הפאנטאפּעל של הבעל שם טוב, הוא בעצמו מוקצה אצל עצמו! והיינו מוקצה מחמת חסרון כּיס, הסוג החמור ביותר מבין סוגי המוקצה, דהיינו חפץ שעקב ערכו היקר אין מטלטלים אותו בשבת, היום שבו ניתן לחוש ולהכיר בערך היקר עד מאד של כל יהודי).

ו. נר הקרח (אות נב)

נב. רש"ג שמע משמואל, מורה-צדק מקובניץ, ששמע מאיש מהימן שבעצמו שמע ממשרת הבעל שם טוב, שהבעל שם טוב הקיצו בלילה ואמר לו קום עמי, שחפצי למבול בנהר, ולקח קרדום ונר. ובאמצע הטבילה כבה הנר, ואמר לו הבעל שם טוב: קח נר מהקרח והדלק, ולקח, והאירה עד סיום הטבילה.

זהו ספור מפורסם על הבעל שם טוב¹, על דרך הספור על רבי חנינא בן דוסא שאמר "מי שאמר לשמן וידלק יאמר לחומץ וידלק". הבעל שם טוב אומר דווקא לקרח שידלק. מה לומדים מהספור? שכל החסידות היא בשביל להדליק את הקרח – את הלכבות הקפואים – לעבודת ה'. איך הבעל שם טוב עושה זאת? על ידי הטבילה, שהיא אותיות ה'ביטל', כידוע. יש בטוי "הקרח הנורא" במעשה מרכבה ביחזקאל – הבעל שם טוב יכול להדליק גם את הקרח הנורא (להפוך את הקרח לנר מאיר אור – נורא. גם את היצר הרע בגימטריא "הקרח הנורא" יכול הבעל שם טוב להדליק לעבודת השי"ת – לא רק בבחינת "הרע כסא לטוב" אלא שהרע, כלומר הנטיה של היצהר לעשות רע, יהפוך לטוב ממש, "כיתרון האור מן החשך [עצמו]"

ז. החסידות נשמת הקבלה (אות נג)

נג. ארמו"ר מוהר"ש אמר: שחסידות הוא נשמת הקבלה".

פתגם זה מבואר אצלנו באריכות במ"א. הקבלה היא נשמתא דאורייתא ואילו החסידות היא נשמתא לנשמתא דאורייתא. בלשון הזה"ק נשמתא לנשמתא מקביל לדרגות החיה-יחידה שבנפש. בזוהר לא מובאות דרגות החיה-יחידה רק הנשמה אך הביטוי נשמה לנשמה רומז לשתי דרגות אלו (כאחת). בסוד פרד"ס הקבלה היא הסוד שכנגד החיה שבנפש (והחסידות היא היחידה שמעל לכל הנרנ"ח, הפרד"ס, וגם מיחדת את כולן, כמבואר ב"ענינה של תורת החסידות" של הרבי), אך כאן הקבלה היא בחינת הנשמה ביחס לרוח ונפש שהן תורה ומצות (כמבואר בתקו"ז), "והנגלת לנו ולבנינו". תורת החסידות היא תורת הבעל שם טוב שקבל מ"בעל הח"י" (אחיה השילוני), היינו שתי דרגות של אמונה (בסוד "צדיק באמונתו [ב אמונות] יחיה") – אמונה ב"המחדש בטוב בכל יום תמיד מעשה בראשית", מצד החיה שבנפש (לשון חיות – "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק". "רצוא ושוב" בגימטריא תורה – "אורייתא מחכמה [סוד החיה] נפקת"), ואמונה ב"כולא קמיה כלא חשיב", קמיה עצמותו יתברך ש"אין עוד מלבדו", מצד היחידה שבנפש.

¹ ראה אור ישראל ח"ב עמ' עד ואילך ביאור סיפור אודות נר של קרח (בשינויים גדולים, עפ"י ספר השיחות, עד שיתכן שאלה שני סיפורים).

כ"ז ניסן ע"ז - ת"א הנחת תפילין שניאור-זלמן שי' גינזבורג

"היום יום" כ"ז ניסן; רמ"ח אותיות (נד)

א. הוד שבגבורה | ב. הכח מהתפילין ל"קדש עצמך במותר לך" ("היום יום" ז"ך ניסן) |
ג. "יום צאתך מארץ מצרים" (רמ"ח אותיות אות נד) | ד. שכר מצוה למי שלא שקוע
בעולם הזה (ר"מ מקוברין בשם אדה"ז)

אוא"ס שלפני הצמצום ואילו "יום" היינו המשכת הקו לאחר הצמצום. ועוד יש לפרש ש"היום" היינו ה-יום, התפשטות ה חסדים בה"ק מחסד עד הוד, ו"יום" היינו ריכוז כל החסדים ביסוד, ב"צדיק יסוד עולם", על מנת למוסרם למלכות, "לעומר", ודוק.

יום ה"זה" של הספירה

אנחנו כעת בתקופה של ספירת העומר והיום הוא יום ה-יב של הספירה, "שבוע אחד וחמשה ימים לעמר", הוד שבגבורה. יש משהו מאד מיוחד ביום הזה, קשור למשה רבינו, קשור לתורה, לתפילין – כמו ששמענו קודם (במאמר שחזר שניאור זלמן) שמי שמניח תפילין כאילו הוגה בתורה יומם ולילה. שבוע הוא שבעה ימים, אז אומרים "היום שנים עשר יום שהם שבוע אחד וחמשה ימים לעמר" – שבוע אחד הוא ז' ימים וחמשה ימים הם ה', כך שבעצם זהו יום ה-זה של העומר.

כתוב ש"כל הנביאים נתנבאו ב'כה אמר הוי", מוסף עליהם משה רבינו שנתנבא ב'זה הדבר אשר צוה הוי". שמענו כעת במאמר שחזר

א. הוד שבגבורה

מזל^א טוב מזל טוב לשניאור זלמן, לכל המשפחה והידידים ולכל עם ישראל. לחיים לחיים.

סוד "היום יום" – הלוח וספירת העומר

ידוע פתגם אדמו"ר הזקן – ששניאור זלמן שלנו נקרא על שמו – שצריכים "לחיות עם הזמן". חוץ ממה שהפתגם מתיחס לפרשת שבוע, הרבי אומר שהוא מתיחס לכל מה שקשור על פי תורה לאותו יום. קשור גם לשיעורי החת"ת ול"היום יום", שצריכים לחיות עם הזמן. לכן נתחיל לקרוא את "היום יום" של היום.

לפני כן נאמר: מאין לקוח הביטוי "היום יום"? מספירת העומר, המתחילה "היום יום אחד לעומר"^ב. בדא"ח מוסבר ש"היום" היינו

^א נרשם (מהקלטה) על ידי איתאל גלעדי. לא מוגה.

^ב ביום השני של הספירה אומרים "היום שני ימים לעומר", וכך עד "היום עשרה ימים..." ואח"כ ממשיכים "היום אחד עשר יום..." עד הסוף, "היום תשעה וארבעים יום...". נמצא שיש 9 ימים שבהם אומרים "היום... ימים" 40- ימים שבהם אומרים "היום... יום". מ"פ "יום" ועוד

של התורה. יש צמצום של סילוק ויש צמצום של ריכוז העצם. הגבורה של מתן תורה היא צמצום של ריכוז עצמות ה' באותיות התורה שבכתב. לפני מתן תורה כתוב "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר" – כמעט פעם יחידה שכתוב "וידבר אלהים" ולא "וידבר הוי'",¹ גם סימן שהתורה היא מפי הגבורה, אבל לא צמצום של סילוק אלא צמצום של ריכוז כל העצמות.

כתוב ש"משה זכה לבינה" והתורה אומרת על עצמה "אני בינה לי גבורה", וכתוב על הבינה הזו ש"עד הוד אתפשטת". כך נפרש את הספירה של היום, הוד שבגבורה – הוד הוא הודאה למה שלמעלה מטעם ודעת, הודאה לעצמות. העצמות לא נתפסת בשום דבר חוץ מהודאה שלמעלה מטעם ודעת, ההוד תופס את הגבורה (שהיא כינוי לעצמות). לכן ספירת ההוד היא ענף ספירת הגבורה, והגבורה יוצאת מהבינה. זהו קו שמאל. יש מעלה בקו שמאל, לעתיד לבוא הוא יתעלה יותר גבוה מהכל, כמו שיצחק אבינו יהיה האב העיקרי לעתיד לבוא.

שניאור זלמן שנבואת משה נקראת אספקלריא המאירה, והדבר מתבטא בכך שנבואותיו פותחות ב"זה הדבר אשר צוה הוי'", והיום הוא יום ה-זה של הספירה.

הוד שבגבורה – הודאה לתורה שנתנה מפי הגבורה

איך זה קשור להוד שבגבורה? את כל התורה שמענו "מפי הגבורה", כל עשרת הדברות בכלל ובפרט שני הדברות הראשונים, "אנכי" ו"לא יהיה לך", שמענו כולנו מפי הגבורה.² איך מפרשים "מפי הגבורה"? אין ספירה אחרת חוץ מגבורה שהיא כינוי לעצמות ה' – ה' בעצמו לא נקרא חסד, לא נקרא חכמה וגם לא נקרא כתר. יש רק ספירה אחת שהיא כינוי בחז"ל לה' ממש בעצמו, לעצמות – גבורה. כשאומרים "מפי הגבורה" הכוונה מפי העצמות של הקב"ה. אפילו נצח, שיש בה משהו דומה – ה' נקרא "נצח ישראל" – "וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם" – בכל אופן לא מכנים את ה' נצח אלא רק "נצח ישראל", אבל כן קוראים לו גבורה.

כתוב שבגבורה היא הכח הכל יכול, מה שה' נושא הפכים, שבא לידי ביטוי במתן תורה (בסוד "אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי כי עז לאלהים"). את שני הדברות הראשונים שמענו ישירות מפי הגבורה, מפי אותו כח של נשיאת הפכים. כתוב בחסידות שזה גם הפירוש של "אנכי", "אנא נפשי כתבית יחבית", שאנכי הכנסתי את עצמי בתוך האותיות המצומצמות

¹ לעומת 100 "וידבר הוי'" בתנ"ך ("וידבר הוי'" = 248, אברהם, רמח מצות עשה, חסד-אהבה) יש רק 3 "וידבר אלהים": "וידבר אלהים אל נח לאמר", "וידבר אלהים אל משה ויאמר אליו אני הוי'", "וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר". והם בסוד הכנעה-הבדלה-המתקה (חש-מל-מל), ודוק. "וידבר אלהים אל נח" "וידבר אלהים אל משה" "וידבר אלהים את כל הדברים האלה" = 2142 = אהיה פעמים אמונה. הממוצע = 714 = 7 פעמים אמונה = 3 פעמים רחל וכו'. "וידבר אלהים" בה"פ = 8346 = 321 (אלהים במספר קדמי = השגחה) פעמים הוי'. ג"פ "וידבר אלהים" בה"פ = הוי' פעמים "וירא אלהים את האור כי טוב" (שעולה אחד במילוי: אלף חית דלת וכן תורה במילוי ע"ב [אורייתא מחכמה נפקת]: תינו ויו ריש הי – "תורה אור" שהיא "תורת הוי'").

² "מפי" = 130 = 10 פעמים 13, "הגבורה" = 221 = 17 פעמים 13. יחד, "מפי הגבורה" = 351 = 26, הוי' ב"ה, במשולש. ההפרש בין שתי התבות = 91 = 13, אחד, במשולש! הר"ת = 9 במשולש והס"ת = 5 במשולש. "מפי הגבורה" עם המילוי = 1561 = 7 פעמים "זה הדבר" (שעולה "אין עוד מלבדו").

היום ה-זה של הספירה. כך פתחנו ב"לחיות עם הזמן" של ספירת העומר.

הרי זה משובח" – השבחת ניצוץ משה שבכל יהודי

בכל אופן, זו פתיחה בספירה של היום, ההוד שבגבורה, והרמז היפהפה הוא לנבואת "זה", נבואת משה שמצביע – כמו בקריעת יום סוף – ואומר שזה ה' בעצמו וש"זה הדבר אשר צוה הוי'" (הרי "אורייתא וקודשא בריך הוא כולא חד").

בהגדה של פסח יש ווארט יפה של הרבי הרש"ב, "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח". לכל יהודי – למדנו זאת גם בתניא בימים האחרונים – יש ניצוץ של משה רבינו, שהוא ה"זה" שלו¹², רק משה מתנבא ב"זה", היכולת לזהות את ה' (חכמה, "מן המים משיתהו", שרש נשמת משה) על ידי התבוננות ("משה זכה לבניה") והעמקת הדעת (נשמת משה היא כח ההתקשרות של נש"י להש"ת). ה"זה" שלך, של כל אחד ואחד, משתבח על ידי שהוא מרבה לספר ביציאת מצרים, "לספר" לשון להאיר. תיכף נסביר מהי יציאת מצרים, אבל "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח" – ה"זה" שבו, בחינת משה שבו (שרש נשמת משה כנ"ל¹³), משתבחת. זה קשור להיום,

ב. הכח מהתפילין ל"קדש עצמך במותר לך" ("היום יום" ז"ך ניסן)

"היום יום" ז"ך ניסן – הכנסת קדושה בדברים המותרים

כעת נראה את "היום יום" של כ"ז בניסן. נקרא ביחד:
דברים המותרים אם עושה אותם להנאתו הם רע גמור [הוא כותב מאד חריף, שכל דבר מותר – מה שמותר לי פה לאכול, הכל עם הכשר הכי טוב, של הבר"צ, של הרב לנדא, אבל אם אני אוכל אותו להנאת עצמי – הוא לא סתם קליפת נוגה אלא רע גמור. קצת חידוש, כי רע גמור משמע ג' קליפות הטמאות לגמרי. והיינו מה שקליפת נוגה יורדת להכלל ולהוסיף חיות בג' הקליפות הטמאות לגמרי. וכך הוא מביא מהתניא: **כמו שכתב רבינו [אדמו"ר הזקן, שניאור זלמן] בפרק ז בתניא.**

[מה זה אומר לי? כאן הווארט שצריכים ללמוד מ"היום יום" הזה:] כתוב "קדש עצמך במותר לך" [כלל גדול בתורה שאדם יקדש עצמו במותר לו. כאן בא ההבדל בין המוסר לבין החסידות. לפי המוסר מפרשים "קדש עצמך במותר לך" לפרוש, פרישות, כמה שפחות לאכול. אבל אז מה שאתה אוכל, המעט שבכל מקרה צריך לאכול, לא בטוח שהוא בקדושה. החסידות ממתיקה לגמרי, אומרת שתאכל אבל שתחדיר קדושה, תכיר את ה' – "בכל דרכיך דעהו", גם בתוך המותר לך. זה הפירוש החסידי של "קדש עצמך במותר לך", כפי שכותב כאן:] צריך להכניס קדושה

¹² משה במספר קטן = זה (ז = דג) נמש של משה במ"ק, סוד יהושע בן נון). משה נתנבא ב"זה", 12, וזכה לבניה, 67 – סוד 1 2 1 3 4 5 6 7 : 12, זה, 345, משה, 67, בינה, ודוק.

¹³ 12 לפני 345 כנ"ל, היינו ה"מאין באת" של משה. ה"לאן אתה הולך" של משה היינו ל-67, בינה כנ"ל, "משה זכה לבניה" ("משה זכה לבניה" = דעת – אם אין דעת אין בינה ואם אין בינה אין דעת", בינה דעת = ישראל ומשה שקול כנגד כלל ישראל). "מאין באת" (504 = 7 פעמים עב = 8 פעמים סג) "לאן אתה הולך" (548 = 4 פעמים 137 = מרדכי מרדכי) "משה משה" (לא פסיק טעמא בנווייהו, היינו מה

שמיחד או"א עילאין) = 1742 = הוי' (בחכמה) פעמים בינה ! 12 345 67 = 424 = משיח בן דוד.

טובות, כשאתה אוכל בחבורה, בהתועדות, "גדולה לגימה שמקרבת", אתה מכבד את החבר שלך, מגלה אהבת ישראל (נכנס יין יצא סוד" – ה"סוד" של היהודי היינו האהבת ישראל שלו). תוך כדי הסעודה אפשר להדר במדות טובות וגם ביראת שמים, ובכך אתה מקיים "בכל דרכיך דעהו" וזוכה להרגיש את קדושת ה', את נוכחות ה' אתך כאן ועכשו, "דעהו".

זה "היום יום" של היום, ועיקר הווארט שהיום נותן את הכח לקיים את המאמר "קדש עצמך במותר לך" על דרך החסידות.

פרשת "קדש לי" בתפילין – כח ל"קדש עצמך במותר לך"

השאלה שאני שואל – חפשתי פה, האם יש כאן איזה רמז למצות תפילין? הרי המצוה המיוחדת כעת ששניאור זלמן שי' מתחיל לקיים, וגם המאמר ששמענו, היא בענין תפילין – המצוה המיוחדת לבר מצוה. האם ב"קדש עצמך במותר לך" אפשר למצוא רמז לתפילין? קודם כל, מה הפרשה הראשונה בתפילין? יש ארבע פרשיות בתפילין. הפרשה הראשונה היא הכי גבוהה, חכמה, איך קוראים לה? הפרשה הראשונה של תפילין היא "קדש לי כל בכור... לי הוא". הפסוק מסיים "לי הוא", כתוב שזה צירוף אותיות **אליהו** – אליהו הנביא זכור לטוב, שיבשר לנו את הגאולה, את ביאת המשיח בקרוב ממש. הפרשה הראשונה היא מוחין דאבא – יש אותה גם בתפילין של רש"י, אבל רומזת בפרט לתפילין דר"ת, כמו שנסביר יותר. בכל אופן, "קדש" שייך למאמר זה, שגם מתחיל "קדש". צריך לומר שדווקא פרשה זו בתפילין היא נתינת כח לקיים את ה"קדש עצמך במותר לך", להחדיר קדושה לתוך הדברים המותרים, תכלית הכוונה בכך שה' שם אותנו בעולם של דברים מותרים שחייבים אותם כדי לקדש אותם – "קדש עצמך במותר לך" הוא בעצם קידוש ה', המצוה הכי

בדברים המותרים, שיהיה בהם תכלית של תורה ומצוות ויראת שמים ומדות טובות [מה שאתה עושה אתה מרגיש ה', שיש לו תכלית].

"בכל דרכיך דעהו" בפנימיות ו"כל מעשיך יהיו לשם שמים" בחיצוניות

יש בחסידות שתי בחינות של עבודת ה' בדברי הרשות: או שכל מה שאני עושה הוא כדי שיהיה לי כח לעבוד את ה' – האוכל הוא לא תכלית בפני עצמו, אלא רק מביא לידי תכלית. אבל יש יותר מכך, מה שאמרנו קודם – "בכל דרכיך דעהו" – שיש תכלית בתוך האוכל עצמו. אם אני יכול להכיר את ה' בתוך המותר, בתוך ה"דרכיך", הדרכים שלך, דרכי הרשות, זה יותר מ"כל מעשיך יהיו לשם שמים" (וה"כל מעשיך יהיו לשם שמים" יבוא בדרך ממילא).

מלשון "היום יום" בתחלה, "צריך להכניס קדושה בדברים המותרים", משמע שמדובר כאן ב"בכל דרכיך דעהו", אך מלשוננו בסיום, "שיהיה בהם תכלית...", משמע שמדובר כאן ב"כל מעשיך יהיו לשם שמים". נמצא שהוא מביא את שתי הבחינות, שבאמת צ"ל שתייהן – בפנימיות "בכל דרכיך דעהו" ובחיצוניות "כל מעשיך יהיו לשם שמים" (יחסית, הפנימיות היא למעלה מהזמן, יש רק את רגע ההווה, ואילו בחיצוניות היא בתוך הזמן, חושבים על העתיד).

בפרט הוא מביא ארבעה דברים: תורה, מצות, יראת שמים, מדות טובות. תורה ומצות הן בסוד **וה** ("והנגלת לנו ולבנינו") בחיצוניות ואילו יראת שמים ומדות טובות הן בסוד **הו** ("דעהו", מלמטה למעלה) בפנימיות (ידוע שהחיצוניות היא בטבע הירידה בעוד שהפנימיות היא בטבע העליה). התכלית של "כל מעשיך יהיו לשם שמים" היינו בעיקר בנוגע לתורה ומצות, אך יראת שמים ומדות טובות יכולות להיות גם תוך כדי האוכל, בבחינת "בכל דרכיך דעהו". למשל, לגבי מדות

ותפילין כזוג הוא חוזר על הלשון לבישה – זה דיוק מענין. אם נעשה את החשבון של "קדש עצמך במותר לך" האותיות שבאמצע שוות תפילין ואילו ראשי וסופי התיבות שוים לבישת! יוצא שכל הביטוי "קדש עצמך במותר לך" שוה לבישת תפילין – לקוח כאן ישר מהתניא...

כשרואים את התפילין על שניאור זלמן – הוא לובש אותם, לא סתם מניח אותן, זה הלבוש היהודי האמתי. כמו שהפרשה הראשונה נותנת את הכח בפרט לקיים "קדש עצמך במותר לך", כעת למדנו שכל לבישת התפילין נותנת כח לקיים את "היום יום" של היום. [קושרים תפילין]. מניחים את הבתים וקושרים את הבתים על ידי הרצועות, אבל כנראה שהכל יחד – הנחת הבתים וקשירת הרצועות – נקרא לבישה. [הנחה היא על הראש וקשירה היא של היד]. "להניח" מברכים על היד. על תפילין של ראש בפני עצמם לא אומרים "להניח" אלא "על מצות" – הכל יחד הוא לבישה, כך יוצא מהלשון המדויקת של אדמו"ר הזקן בתניא.

"עוטר ישראל בתפארה" הולך על תפילין של ראש במיוחד, בהם כתוב "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך ויראו ממך" (שיראים מאתנו וגם זוכים – מי שראוי לכך – ליראת שמים ממה שרואים את גילוי האלקות השורה עלינו, היינו "ויראו ממך". נמצא שקיום מצות תפילין שייך ל"מהפכה הרביעית" עליה מדברים רבות בזמן האחרון. סתם "יראי ה'" הבאים בסמיכות ל"ישראל", "בית אהרן", "בית הלוי" היינו גרי צדק, כמבואר במפרשים. וככה יש לפרש גם את "ורבים מעמי הארץ מתיהדים כי נפל פחד היהודים עליהם", ממה ש"ליהודים היתה... ויקר", "אלו תפילין שבראש", וכמבואר אצלנו במ"א).

נעלית שיש בכל התורה כולה. זה כבר איזה רמז, שפרשת "קדש" בתפילין, החכמה של התפילין, ה-י – ארבע הפרשיות הן י-ה-ו-ה – נותנת כח ל"קדש עצמך במותר לך".

"קדש עצמך במותר לך" – כח "לבישת תפילין"

עוד יותר מזה: קודם כל, איך כותבים את המלה תפילין? כך על פי דקדוק, וכך באמת כתוב בסדור בברכת "להניח תפילין" (ולפעמים מברכים גם "על מצות תפילין"), אז שוה 570. אבל בכל ספר התניא¹ – שהמקום המיוחד בו הוא מסביר את כוונת תפילין, הוא בפרק מ"א שלמדנו לא מזמן – וכך בכל תורה שבעל פה כתוב תפילין מלא. אם נעשה חשבון של אמצעי תיבות "קדש עצמך במותר לך" נראה ששוה תפילין, י"פ חן.

נפתח בתניא את אותו פרק, פרק מ"א, בהמשך של אחד המקורות בתניא שהרבי קבע בי"ב פסוקים – "והנה ה' נצב עליו וכו'" הוא כותב "ויעמיק במחשבה זו ויאריך בה וכפי הפנאי שלו [כמו במאמר, שכתוב 'אין לנו פנאי', יעשה 'כפי הפנאי', מתחשבים בפנאי של האדם. מתי במיוחד צריך לחשוב ולהתבונן בזה?] לפני עסק התורה או המצוה כמו לפני לבישת טלית ותפילין". בדרך כלל אומרים להניח תפילין, אבל כאן הפועל הוא לבישה – כמו טלית. בהמשך, ביחס לטלית בפרט הוא משתמש בלשון עטיפה, אבל לגבי טלית

¹ יש יג "תפילין" בספר התניא, י"ל כנגד יג מדות הרחמים (מקור הסליחה והכפרה, תיקון הנפש והמשכת גילוי אלקות בעולם). ידוע שישנם מב אזכרות, שמות הוי' ב"ה, בתפילין, דהיינו יג פעמים פד, סוד תיקון הברית (כמבואר באגרת התשובה בתניא). נמצא שיש סגולה מיוחדת בקיום מצות תפילין לטהר ולקדש את הברית (החל מראשית הנחת התפילין, עוד לפני הבר-מצוה).

ווארט שכתוב בחסידות מה פירוש "כל ימי חיידך".

יש כאן חשבון קצת יותר מורכב – לחשב את אותיות המילוי של "כל ימי חיידך", האותיות הנסתרות, מה שבכח להתגלות, במילוי להוולד. אותיות המילוי של "כל ימי חיידך" (כף למד יוד מם יוד חית יוד יוד כף) שוות בדיוק שניאור זלמן! אז יש בפסוק זה שני רמזים ("על פי שני עדים") – "יום צאתך" שוה שניאור והמילוי של "כל ימי חיידך", צריך להיות ימים מלאים, יוצא בדיוק שניאור זלמן.

רמ"ח אותיות ומסורת הרש"ג

מה הווארט? לא יודע אם כולם מכירים, אבל יש חיבור שנקרא רמ"ח אותיות בחב"ד. נדפס בכמה מהדורות, לכל מהדורה יש מעלות וחסרונות. אף אחד עוד לא הדפיס נקי – אתגר חשוב מאד. רמ"ח אותיות היינו הווארטים הכי חריפים ועמוקים בחב"ד, שעברו דרך ר' שמואל גרונום, המשפיע הגדול של ישיבת תומכי תמימים שיסד הרבי הרש"ב.

הווארט שנביא הוא עדות של הרש"ג על שתי הנחות שראה ממאמר שאמר הרבי המהר"ש. הוא בעיקר היה דבוק ברבי המהר"ש. אחר כך היה משפיע בתומכי תמימים אצל הרבי רש"ב, בודאי היה מקושר אליו, אבל בכל אופן עיקר ההתקשרות שלו הוא לרבי המהר"ש. הרביים, הרבי הרש"ב והרבי הקודם, מאד העריכו אותו והקיפדו שהוא יהיה המשפיע בישיבה, אף שלצעירים היו כמה 'טענות'. קראו לו גרונום והיו אומרים עליו שלעולם לא היה לו רבי חי – תמיד הרבי שלו היה הרבי שלפני כן. אף על פי כן, אותו דווקא הרבי בעצמו שם כמשפיע ראשי וכל מסורת הסיפורים עברה דרכו. יש אפילו מישהו שעשה חקירה בחב"ד, אחד הספרנים, שכתב ש-65% מכל סיפורי הרביים, מאדמו"ר הזקן והלאה, עד הרבי הרש"ב ועד בכלל, עברו

ג. "יום צאתך מארץ מצרים" (רמ"ח אותיות אות נד)

שש זכירות בתפילין דר"ת – מח הזכרון במוחין דאבא

נראה עוד משהו יפה: דווקא בתפילין של רבינו תם, שהם מוחין דאבא, אחרי שאומרים קריאת שמע ופרשת "קדש" ו"והיה כי יבאך" (שהרי דווקא בתפילין דר"ת נוהגים לומר את כל ארבע הפרשיות של התפילין), אומרים שש זכירות, לפי סידור אדמו"ר הזקן, הסיודור של שניאור-זלמן. סימן ששש זכירות שייכות לרבינו תם, למוחין דאבא. למה? כי כתוב שמח הזכרון קשור לאבא, לחכמה.

איך אני יודע? בפירוש, בפרשת "קדש", שכנגד מוחין דאבא, כתוב "ולזכרון בין עיניך". בשאר הפרשות לא כתוב כך, אלא "ולטטפת בין עיניך", ורק בפרשת "קדש" כתוב "ולזכרון" – מכאן לומדים בחסידות שזכרון שייך למח החכמה. גם בתפילין דרש"י יש פרשת "קדש", אבל תפילין דר"ת כולם מוחין דאבא, לכן מאד מתאים לומר את הזכירות דווקא בתפילין דר"ת. תפילין דר"ת נותנים כח לזכור את הזכירות לא רק כשואמרים אותן אלא במשך כל היום כולו.

רמזי שניאור-זלמן בזכירה הראשונה

הזכירה הראשונה היא "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך". יש שני רמזים לשניאור זלמן בזכירה הראשונה. נעשה חשבון יחד: קודם כל, כתוב "למען תזכר את יום צאתך" – כמה שוה "יום צאתך"? 567, בגימטריא שניאור, שני-אור. כל פעם שאתה אומר "יום צאתך" – יום הוא אור, ויקרא אלהים לאור יום", צריך לצאת ממצרים – הכח בא משניאור. כתוב שיש "יום צאתך" וצריך לזכור אותו "כל ימי חיידך". תיכף נסביר לפי

הזה. הוא אמר שראה בעצמו שתי הנחות של מאמר של הרבי המהר"ש, של שני גדולי החסידים – גרשון-דוב מפאהר ושמואל-בער בוריסוב.

הוא מספר: בראשונה, של גרשון-דוב, ראיתי שכתוב ש"כל ימי חייד" הולך על בעל תשובה. עיקר יסוד העבודה ויסוד החיים בכלל של בעל תשובה הוא שפעם אחת הוא קבל על עצמו הסכם חזק בלב (זה הביטוי) שהוא נפרד מכל וכל מהרע. זה הווארט – יסוד היסודות שהוא מקבל בלב שלו, בהסכם חזק, שאין לו יותר עסק בחיים שלו עם הרע.

דרך אגב, "הסכם חזק" בחסידות חב"ד הוא אחד הכינויים של ספירת ההוד, כמבואר באריכות בכמה מקומות. [מה עם נצח? נצח הוא יותר הכרעה, להכריע, לנצח. יש פרצוף הדעת, עשרה לשונות של דעת, וההסכם של הדעת הוא בהוד. היום אנחנו בהוד שבגבורה, גם קשור.

בכל אופן, הוא אומר שבאותו יום – יום הוא בהירות – יש בהירות, מאיר לך שאתה מקבל להפרד מהרע מכל וכל. הוא אומר שאותו יום שקבלת את ההסכם הזה החזק בלב הוא "יום צאתך מארץ מצרים", ולפי אותו יום "כל ימי חייד", כל המדרגות שתשיג בחיים – אהבה זוטא, אהבה רבה, אהבה בתענוגים – הן על בסיס אותו הסכם, שפעם החלטת שאין לי יותר עסק בחיים עם הרע, עם הקליפה. הוא אומר שכך ראה הנחה אחת. הוא מעיד ששני חסידים

דרכו – 65% מהסיפורים על הרביים בחב"ד הם ממנו.

"יום צאתך מארץ מצרים" [הסכם בעל תשובה לפרוש מהרע] כל ימי חייד [בעליה בקדש]"

זו הקדמה כדי לספר את מה שהוא אמר כאן, סיפור ופירוש יפה על "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייד"¹. על הפסוק

¹ רמ"ח אותיות אות נד וז"ל:

רש"ג ראה שתי הנחות ממאמר חסידות על הפסוק "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייד", האחת מר' גרשון דובער פאהארער והשניה מר' שמואל בער בוריסובער. באחת נכתב: אצל בעל תשובה, עיקר התחלת התשובה הוא ההחלטה החזקה בכל כחות נפשו להפרד מהרע לגמרי, ושלא יהיה שייך לרע כלל, חס ושלום, והוא מוסר את עצמו לעבודתו יתברך. ובעקבות התחלה זו יגיע הוא אחר כך לכל המדרגות הנעלות – אהבת עולם, אהבה רבה בתענוגים וכו'. וזהו פירוש "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים", שההחלטה ורצון חזק זה בתוקף נפשו לצאת מהרע – היא שעומדת לו "כל ימי חייד", ו"יציאה" זו היא המקור והשורש לכל המדרגות שיבואו אחר כך, ודי למבין. ובשניה נכתב: "ארץ מצרים" זהו גם בצד הקדושה, והיינו שכל המדרגות בכל סדר ההשתלשלות הן רק "מצרים ונבולים", ואילו היציאה מארץ מצרים היא עליה והתכללות באחדות הפשוטה ממש, באור אין-סוף ברוך-הוא שלפניה עצמו. וכשיבוא למדרגה זו

– אזי גם יבוא אחר כך לכל המדרגות, איזה שיהיו. וזהו פירוש "כל ימי חייד" – בחיות ההשתלשלות והעולמות, ודי למבין. [עד כאן ההנחות]. וההבדל ביניהם: הביאור הא' הוא מלמטה למעלה והביאור הב' הוא מלמעלה למטה.

מהי ארץ מצרים של הקדושה? יש מיצרים וגבולים מצד הקדושה, מה שלכל לאדם יש הגבלה. הוא עובד את ה' במדידה והגבלה, הכל בסדר, שומר ש"ע מאה אחוז – אבל הוא לא פורץ. אין לו, מה שהרבי אמר, "אורות דתהו בכלים דתיקון". "אורות דתהו" אין לו בכלל. הכל מתון-מתון. הבעש"ט אומר שצריך "זריזות במתינות". זריזות היא "אורות דתהו", שצריך להכניס בכלים של תיקון, במתינות. יש אחד שהתרגל שהכל עושה מתון, הוא קם בבקר, מניח תפלין, הכל עושה בסדר – והוא חי במצרים. אפילו בהתבוננות...

יש ווארט אחר בתוך הרמ"ח אותיות^ט שאפילו מי שלומד קבלה, לא סתם לומד נגלה – מי שלומד רק נגלה ודאי נמצא במדידה והגבלה, הכל במיצרים, בשיעורים – גם בקבלה כל העץ חיים הוא רק באור הממלא, הכל במדידה והגבלה. כל ענין החסידות הוא קודם כל לצאת מזה, בלשון החסידות הוא כותב שלצאת ממצרים היינו לצאת מהצמצום בכלל – לעלות לפני הצמצום הראשון של אור אין סוף. ועוד כותב שם שפעם אחת היה חסיד מגדולי החסידים של אדמו"ר האמצעי שבקש ממנו לומד חסידות על עץ חיים. הוא הגיב לו: מה? אתה רוצה חסידות על עץ חיים?! עץ חיים הוא השתלשלות ואני אומר חסידות "העכער און נאך העכער", כתבי האריז"ל הם השתלשלות ואני מדבר גבוה ועוד יותר גבוה, לפני הצמצום, וגם בזה יש סובב (גבוה) ועצמות (עוד יותר גבוה).

כך הוא אומר כאן ש"מי צאתך מארץ מצרים" היינו שדבר ראשון צריך שתצא מכל הגבול של הקדושה, כל המצרים, כל הצמצום הראשון, כל העולמות של הקדושה – תצא מהכל. הביטוי הוא שתגיע לאחדות פשוטה שלפני הצמצום, שהכל אחד, "אין עוד מלבדו", רק ה' – עצמות ה' שלפני הצמצום. אם אדם

כתבו את ההסבר של אותו מאמר בצורה אחרת לחלוטין. זה כל היפי המיוחד של הווארט הזה.

"כי נפלתי קמתי"

[מה קורה אם אדם עושה הסכם זה ויש לו נפילות? איך הוא מתמודד נוכח הנפילות?] שאלה טובה, כותב "כי נפלתי קמתי", "שבע יפול צדיק וקם". [זה לא אומר שלא קבל באמת?] לא, עדיין יש יצר הרע, עד שיתקיים "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ". כעת אנו בין פסח ראשון לפסח שני, וכתוב שמוסר ההשכל של פסח שני הוא ש"אין אבוד", גם אם הייתי טמא ונפלתי והייתי בדרך רחוקה – אפשר לתקן, תמיד אפשר לתקן. זה מוסר ההשכל של התקופה הזו.

דרך אגב, על מה שאתה שואל כותב בפירוש בתחלת דרך חיים של אדמו"ר האמצעי – כותב בדיוק על הדבר הזה, שבעל תשובה עלול ליפול, ואומר שלא לחשוב שה' לא קבל את התשובה שלך. צריך לקום – "כי נפלתי קמתי", "שבע יפול צדיק וקם". כשקמים לא לחשוב שמה שהיה לא היה אמתי, כמו שכתוב בתניא בכלל (לגבי מחשבות זרות בתפלה), צריך לחזור לזה ולחזק יותר – תלית תמונה עם מסמר אחד ונפל? תתלה יותר חזק, תתקע יותר חזק בתוך הקיר שלא יפול.

בכל אופן, זהו פירוש אחד, "למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים" – לזכור תמיד את היום שקבלת את ההסכם החזק להפרד מהרע, והוא ילוח אותך "כל ימי חיך", זהו בסיס כל ההשגות.

"יום צאתך מארץ מצרים [לאורות דתהו]

ימי חיך [בכלים דתיקון]"

מה היה כותב בהנחה השניה, של החסיד השני? הוא פירש שיש ארץ מצרים של קדושה. הוא אומר שמה שכתוב כאן "יום צאתך מארץ מצרים" אינו ארץ מצרים של הקליפה, לא להפרד מהרע, אלא ארץ מצרים של הקדושה.

^ט אות קנב (נתבארה בשיעור פרשת שמיני ש"ז).

– "יום צאתך מארץ מצרים" – יהיה לך כל ימי חייך.

ד. שכר מצוה למי שלא שקוע בעולם הזה (ר"מ מקוברין בשם אדה"ז)

מיום ה"זה" ליום ה"זו" (שיחת כ"ח ניסן)

נאמר עוד ווארט יפה שראיתי שקשור ל"היום יום". אמרנו שהיום הוא יום ה-זו של ספירת העומר. מחר הוא יום ההולדת של האבא של שניאור זלמן – צריך כבר לומר לו מזל טוב – והוא כבר יום ה-זו של ספירת העומר. איפה כתוב "זו"? אני יודע מהו "זה", משה רבינו, אבל מה עם "זו"? כתוב שיש שלשה "זו", כולם "עם זו". "זה" יש הרבה – משה רבינו מתנבא "זה הדבר אשר צוה הוי"ו שמונה פעמים בתורה, היחוד של נבואת משה רבינו "עם זו" יש פעמיים בשירת הים, שייך לשביעי של פסח, "עם זו גאלת"ו עם זו קנית". אחר כך יש עוד "עם זו" בישעיהו הנביא, "עם זו יצרת לי תהלת יספרו".

מחר יום ה-זו של הספירה – השיחה המפורסמת של הרבי של כ"ח ניסן היתה בעצם בין כ"ז לכ"ח, מחברת את היום עם מחר, השיחה של "אורות דתהו בכלים דתיקון". זה היה אחרי תפלת ערבית – הרבי גם ציין שהתפללו וספרו את העומר, כבר "יסוד שבגבורה". בכל אופן, זה היה אחרי שביום ה-

זכה לחוות זאת פעם בחיים, שיצא לגמרי מכל מצרי הקדושה, חוויה זו תלוה אותו כל ימי חייו.

מה פירוש "כל ימי חייך"? בדיוק ההיפך מהפירוש הראשון, הרי יש "רצוא ושוב", וכשתחזור לחיי היום יום שלך, לתפקד ולעשות דברים בקדושה, אתה חוזר לתוך הצמצום – תהיה לך שם חיות אמתית, חיות חסידית. חיות בכל הדברים הקטנים-יחסית שאתה עושה, "כל ימי חייך", יש לך הארה מלפני הצמצום, כי פעם אחת יצאת מכל המדידה וההגבלה שיש בעולם. זה "יום צאתך מארץ מצרים" ואותו צריך לזכור "כל ימי חייך". כלומר, כל מה שאתה עושה בחיים, כשאתה חוזר לתוך הצמצום, תזכור את היום הזה שיצאת מהצמצום. אז תהיה לך חיות אמתית דקדושה, "כל ימי חייך", בכל מה שאתה עושה.

התבססות על חויה מכוונת בעבודה מלמטה למעלה ובעבודה מלמעלה למטה

כך, מעיד הרש"ג, קראתי איך שני חסידים רשמו אותו דיבור המתחיל מפי הרבי המהר"ש. לא רק שני פירושים שונים אלא הפוכים. הוא אומר בסוף שהפירוש הראשון הוא מלמטה למעלה – שבסיס החיים הוא ההסכם החזק שקבלת להפרד מהרע ואילו בפירוש השני בסיס החיים של החסיד הוא שפעם אחת ה' זכה אותו לצאת מהעולם, כמו "יוצא אותו החוצה" באברהם אבינו (היהודי הראשון, סוד החוויה האלוקית הראשונה של כל יהודי), שהוציא אותו החוצה מהצמצום לגמרי, מהחלל הפנוי.

הצד השווה שבחיים של כל אחד צריכה להיות חוויה אחת, מספיקה אפילו פעם אחת בחיים, שחוויה, והיא מלווה אותך כל החיים ונותנת לך כח וחיות בכל מה שאתה עושה, כל המדרגות שאתה משיג, כל התורה ומצוות שאתה עושה. לכאורה זה צריך לקרות כבר מצוה, שאותו יום

1 "אורות דתהו בכלים דתיקון" = 1690 = הוי' פעמים א-דני (סוד יחודא עילאה ששילוב אד' בהוי', בטול והתכללות הזמן והמקום בלמעלה מן הזמן והמקום, יחסית גילוי של אורות דתהו ויחודא תתאה ששילוב הוי' באד', המשכת הלמעלה מן הזמן והמקום להאיר בתוך הזמן והמקום, יחסית כלים דתיקון). יסוד שבגבורה = 598 = הוי' פעמים חיה ("הוי' בחכמה", סוד החיה שבנפש [יש עוד שני ימים בספירת העומר ששנים אותו מספר – "גבורה שביסוד", כפשוט,

מצוה בהאי עלמא ליכא". כתוב "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם" – היום אין שכר מצוה אלא רק לעתיד לבוא. שכר מצוה מאד שייך לבר מצוה.

שכר מצוה, כך הוא פירש בשם אדמו"ר הזקן, היינו שמחה של מצוה. יש כמה ווארטים קשורים בחב"ד. ווארט אחד אומר שכל המצוות שה' נתן לנו הן רק היכי תמצי להתועד, שתהיה הזדמנות לעשות פארברייגן של חסידים יחד, להתועד יחד בשמחה. כמו כאן – זכינו להניח תפילין לראשונה ולקיים התועדות חסידים. למה זה טוב? כתוב בחסידות שזו הזדמנות לחסידים להתאחד, לשבת יחד, לגלות אהבת ישראל ואחדות ישראל, כמו שהרבי מדגיש (לא רק אהבת ישראל אלא גם אחדות ישראל). כתוב ש"תחת אשר לא עבדת את הוי' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל. ועבדת את אויביך", הכל כי לא מקיימים מצות בשמחה ובטוב לבב מרב כל. שוב, השכר הוא גילוי המצוה (כפירוש אדה"ז בתניא ל"שכר מצוה מצוה"), שאתה שמח במצוה שה' זכה אותנו.

שכר המצוה על אתר הוא השמחה בה, אבל "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", שמי ששקוע בעניני העולם הזה לא יכול להרגיש שמחה של מצוה. בדיוק שייך ל"היום יום" של היום, מי שקוע בדברים המותרים – שהוא כלל בביטוי "רע גמור" – אין לו את זאת, לא יזכה אף פעם לשמחה של מצוה, ל"שכר מצוה".

זה ממש ווארט יפהפה שאיני זוכר במסורת החב"דית שלנו, ווארט פשוט ולענין שרבי משה מקוברין שמע מאדמו"ר הזקן. השמחה של מצוה לא יכולה להיות אם אתה שקוע ב"האי עלמא", בעולם הזה, בדברים המותרים כמו שכתוב ב"היום יום". לכן אפשר להבין שהיות שהעיקר הוא שמחה של מצוה והגאולה תלויה בשמחה של מצוה – משיח אותיות ישמח וישמח – אז להיות שקוע בעניני העולם, שמונע שמחה של מצוה, זה רע גמור.

זה של הספירה הרבי היה באהל. הוא חזר מהאהל ואז התפללו תפלת ערבית ובאופן פתאומי היתה שיחה זו. יש להניח בפשטות שהשיחה נולדה אצלו באהל, ביום ה-זה של ספירת העמר, והוא אמר אותה ביום ה-זו. זהו סוד החשמל (של נבואת יחזקאל, מעשה מרכבה), ה"חש" של השיחה היה ביום ה-זה של ספירת העומר והאמירה, ה"מל" של השיחה, היה ביום ה-זו, כח ניסן (יום כיבוש יריחו על ידי יהושע בן נון, תלמידו וממלא מקומו של משה רבינו).

כ"ט ניסן – הילולת ר"מ מקוברין

יום אחרי זה בא כ"ט ניסן (יום ה-יד לעומר, מלכות שבגבורה, שלמות ספירת הגבורה, שבה דווקא גילוי העצמות כנ"ל), והוא יום הארציטי של אחד מגדולי הצדיקים של החסידות הכללית – רבי משה מקוברין. מי שלא מכיר אותו אפשר לספר עליו הרבה סיפורים. בפולין קראו לו, מבין כל הצדיקים, איש אמת. הוא הרבי של הרבי הראשון של סלונים – כלומר, סלונים יוצאת מקוברין, ממנו. הוא היה בתקופת הצמח צדק, היה גדול ממנו בחמש שנים ונפטר שמונה שנים לפניו, בכ"ט ניסן תרי"ח.

"שכר מצוה [שמחה של מצוה, למי שקוע] בהאי עלמא ליכא"

למה אני מזכיר אותו? כי בספרי סלונים, בהם כתובים כל הסיפורים עליו, יש ווארט אחד שהוא חוזר מאדמו"ר הזקן, שניאור זלמן – ווארט מאד יפה שקשור לבר מצוה. שוב, הארציטי שלו מתרטיים. הוא אומר שהוא שמע מאדמו"ר הזקן פירוש על מאמר חז"ל "שכר

ר"נצח שבנצח" (משום שגבורה-יסוד = נצח-נצח, כמבואר סוד זה במ"א)). 1690 ועוד 598 = 2288 = הוי' פעמים כביכול (= יא פעמים יצחק וכו'), ודוק.

אושר, בחינת היסוד (אבר התענוג), כמו "אשר קדשנו במצותיו", מה שאנחנו מאושרים, בחינת זו, בכל מצוה שאנו זוכים לקיים. בכל המצוות צריך לזהות אלקות, "זה אלי ואנוהו", היינו בחינת התפארת, זו (שבה מאיר נשמת משה רבינו, בחינת הדעת שהיא נשמת התפארת), ואז אני מאושר, זו. זו משלים את זו לשלמות של שם הוי' ב"ה (שביחד עם "יעקב יוסף" עולה "יעקב יעקב", וד"ל). שתזכה תמיד לאושר זה מתוך גילוי האלקות שבכל מצוה שאתה מקיים. ברכה אחרונה.

והכל מתחיל היום משמחת מצות תפילין. לחיים לחיים.

בין "זו" ל"זו"

[מה הקשר בין זו לזו] בדקדוק יש זו, כמו בקידושי אשה, "בטבעת זו", וגם זו, כמו ב"עם זו". למה צריך כל כך לדקדק בנוסח הקידושין? כי פירוש המלה שונה. זו היינו "אשר" ("עם זו יצרתי לי" היינו עם אשר יצרתי לי).

לפי הקבלה ניקוד החולם הוא בתפארת ואילו ניקוד השורק הוא ביסוד – יעקב ויוסף, "גופא ובריתא חשבינן חד". "אשר" הוא גם לשון

ספירת העומר תשע"ז בעקבות שבעת הרועים

שבוע רביעי - משה רבינו

חז"ל אומרים שהקב"ה נתן את "פלפולה של תורה" למשה עצמו אך משה נהג בעין טובה ומסר זאת לכל ישראל. כלומר, משה אינו מסוגל להותיר אצלו משהו מהתורה היקרה מפז, והוא מוסר את התורה בשלמות לעמו האהוב, חסד שבנצח. ביום הזה, כל אחד מאתנו צריך להפנות את כח הניצוח שלו כדי לגלות עומקים חדשים באהבת ישראל.

גבורה שבנצח – ירא בשת

ראשית דרכו של משה כגואל ישראל היא במעשה הגבורה של הכאת המצרי (מתוך אהבת ישראל), גבורה שבנצח, יצחק אבינו בתוך משה. כתוצאה ממעשה זה נחשפה גם פנימיות הגבורה, מדת היראה, "וַיִּירָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֶכְן נִוְדַע הַדְּבָר". אך הביטוי הגבוה יותר של יראת משה היה במעמד הסנה, "וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו פִּי יָרָא מִהֵבִיט אֶל הָאֱלֹהִים". בקבלה מוסבר שמה מתקן את נשמת הַקֵּל: הבל חטא בכך ש"הביט בשכינה" ואילו משה מגיב להתגלות ה' ביראה בדרגתה הגבוהה ביותר: יראה של בוש קיומית מעצם העמידה מול ה', "יראת בשת" (בלשון הזוהר).

בזכות משה, קבלו כל ישראל את המדה הזו של יראה-בושה במעמד הר סיני, כפי שנאמר "וּבְעֵבוֹר תְּהִיָּה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם לְכַלְתִּי תַחֲטְאוּ" ופירשו חז"ל: יראה על הפנים זו הבושה, "עז פנים לגיהנם ובושת פנים לגן עדן".

חסד שבנצח – אהבת נצח

בשבוע הרביעי של ספירת העומר אנו חיים עם משה רבינו, המבטא במבנה שלנו את מדת הנצח. משה הוא הרועה הנאמן, כמו שהוא מכונה בספר הזוהר "רעיא מהימנא"; הוא מלמד אמונה ובטחון לכל ישראל (הבטחון הוא הפנימיות של הנצח); ובידו ניתנה לנו התורה הנצחית. במהלך השבוע, נגלה את הבחינות השונות בתוך משה, וננסה בעזרת ה' ללכת בדרכו.

חסד שבנצח פירושו האהבה שמתגלה אצל משה רבינו – אברהם אבינו בתוך משה – "משה רבינו אוהב ישראל היה". באהבת משה לישראל יש כח אדיר, עד כדי מסירות נפש, כדברי משה "וְעַתָּה אִם תִּשָּׂא חַטָּאתֶם וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא מִסְפָּרְךָ אֲשֶׁר כָּתַבְתָּ". בחסידות מוסבר שאהבת ישראל היא ביטוי שיא לאהבת ה': כיון שכאשר אנו מאד אוהבים מישהו, אנו אוהבים את מה שהוא אוהב ("לאהוב מה שהאהוב אוהב"), ולכן מי שאוהב את ה' בכל נפשו, עד מסירות נפש ממש, אוהב את בניו-אהוביו של ה' באותה מסירות נפש. וכך אומר משה לה': אני כל-כך אוהב את בניך שבלעדיהם אין טעם לחיי. כלפי חוץ, הקב"ה כעס אז על ישראל ורצה לכלותם, אבל משה קלט את המסר הפנימי של ה' הקורא למשה 'לנצח' אותו בתפילה ולגלות את אהבת ה' הנצחית לישראל.

ביום הזה, "נצח שבנצח" – בדיוק באמצע ספירת העומר – נתקשר למשה שבדור ונטעם מעט מתורתו של משיח.

זו לא בוושה להתבייש מה'.

תפארת שבנצח – עץ חיים היא

כבר למדנו שמוש הוא הפנימיות של יעקב אבינו, "עמוד התורה" בין האבות. כאשר מתגלה הממד הפנימי של יעקב בתוך משה, אנו זוכים לקבל בפועל את "תורת מִשֶׁה עֶבְרִי" – יעקב שבמשה, תפארת שבנצח. האמת הנצחית של יעקב אבינו ("יעקב לא מת") מתגלה בתורת משה אמת, שהיא היא "עץ החיים". באמת, בכל אחד מאתנו העוסק בתורה מתגלה באותה עת "ניצוץ משה", תפארת שבנצח.

הוד שבנצח – הודאה לאהרן

ההוד שבנצח הוא התכללות מדת אהרן הכהן בתוך משה רבינו. אין אחים אהובים כמשה ואהרן, אך ניתן לומר שהשיא הוא כאשר משה מודה לאחיו הגדול בויכוח ההלכתי שהתעורר ביניהם, "וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה וַיֵּיטֵב בְּעֵינָיו" – "הודה ולא בוש". אמנם משה רואה את החכמה בבהירות שאין כמותה, ב"אספקלריא המאירה", ובכל זאת הוא מטה אזנו לשמוע את האמת המתגלה בסברא של אהרן.

נזכור שמדת הנצח המתוקנת נזהרת מהתנצחות לשמה, ויודעת להודות באמת, לשים קץ לויכוח ולומר "אתה צודק" – ההוד שבנצח.

בפנימיות התפארת נמצאת מדת הרחמים והדבר מודגש בכך שיעקב ומשה היו רועי צאן. הקב"ה בדק את משה במרעה, שם התגלו רחמיו על הצאן הרכות והנדרחות – ולכן נמצא ראוי לרעות את ישראל, "כִּי מִרְחֻמִּים יִנְהַגֵּם". זו מנהיגות אמת.

יסוד שבנצח – אמת ואמונה

בפנימיות היסוד נמצאת מדת האמת, ולכן יסוד שבנצח הוא האמת של משה רבינו, "משה אמת ותורתו אמת". "חותמו של הקב"ה אמת", וכאשר הקב"ה מוסר את התורה ביד משה הוא מעניק לו בכך את החותמת האישית שלו. את חותם האמת ראוי לתת בידי איש אמת, שאינו משנה במאומה מהאמת הצרופה, איש נאמן שומר החותם.

המלים **אמת ואמונה** קרובות זו לזו (בחכמת הלשון, שתייהן מהשרש **אמן**). והנה על משה נאמר "וַיְהִי יְדִיו אֱמוּנָה עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ", בידו החזקה הוא מחזק ומחזיק את האמונה הנצחית של ישראל בה, עד לסיום המלאכה. רק כך ניתן לנצח את עמלק המטיל ספק באמונה (**עמלק** = **ספק**) ומאיים לפגוע בקדושת הברית של עם ישראל, השייכת למדת היסוד של יוסף הצדיק.

נצח שבנצח – משה משה

נצח שבנצח הוא משה שבמשה, העצמיות של משה. הנה כך קורא ה' למשה "מִשֶׁה מִשֶׁה" – היחיד ששמו נכפל ללא הפסק באמצע ("לא פסיק טעמא"), ביטוי לרצף הנצחי בנשמת משה בכל דור ודור. כלומר, מיד לאחר מות משה הוא חוזר בפנים חדשות, 'מתגלגל' שוב ושוב בתור "משה שבכל דור", נשמה כללית המנהיגה את הדור וממשיכה את פעלו של משה הראשון.

משה נקרא "נֶאֱמָן", נאמנות נצחית שאינה משתנה עם הזמנים והדורות. אפשר לסמוך עליו שכשם שהופיע בתור "גואל ראשון" ביציאת מצרים ומתן תורה, כך יופיע בתור "גואל אחרון", בתוך מלך המשיח שיגלה לנו את טעמי התורה המתוקים מדבש.

אָשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה" – שפל וסבלן שאין כמותו. לכן אין למשה שמץ רצון משלו להיות מלך ומנהיג, ובכל כוחו הוא מנסה לדחות את המשרה. משום כך, כאשר לבסוף הוא נעשה מנהיג בעל כורחו – מלכותו והתנשאותו על העם משקפים רק את מלכות ה'. זו מלכות אמת שיכולה להחזיק לנצח, מלכות שבתוכה ענוה ושפלות.

מתוך האחריות של משה כלפי ישראל, הוא מתפלל עליהם במשך ארבעים יום – במושגים שלנו זו תפלה נצחית... הוא מבקש רחמים ומתחנן, "וַיִּחַל מֹשֶׁה" – ומפרשים חז"ל שהוא נעשה חולה על ישראל. חווית התפילה שייכת למדת המלכות בנפש, ותפלת משה היא המלכות שבנצח. יהי רצון שנדע להתפלל כך.

לא לחנם התאמץ משה לקחת את עצמות יוסף עמו – היסוד שבנצח, יוסף שבמשה. משה הוא "שומר הברית" של כלל ישראל, ובזכות זאת הוא מנצח כל אויב. באמונתנו האיתנה, ננצח בעזרת ה' את הספק ונזכה לשמור על אות ברית הקודש שבנו.

מלכות שבנצח – ענוה בתכלית

משה אינו רק גדול הנביאים. בכל התורה, משה הוא גם הדמות המובהקת של המנהיג, מלך בישראל, "וַיְהִי בִישְׂרוֹן מֶלֶךְ", זו המלכות שבנצח, דוד המלך בתוך משה. אמנם משה הוא גם בתכלית הענוה והבטול, כמו שהוא אומר (עליו ועל אהרן) "וַנִּחְנֶנּוּ מָה" ! וכמו שהתורה מעידה עליו "וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנּוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם

אל תהיה עיתונאי

אוצר הפרשה - נקודה מעובדת לשלחן שבת

משיעור כ"א אדר שני ע"א

מעשה הוא רק משקיף על כך כעיתונאי. אולי הוא אפילו יצלם את ה'אקשן', כדי להראות לחבריו, אך לא יקום לעשות מעשה ולקפוץ בספונטניות לים, כיון שבדעתו הוא אינו חלק מה'סרט' הזה, רק צופה ומדווח.

תיקון הבעיה הזו בשורשה הוא על ידי מדת ההשתוות, כפי שלימד מורנו הבעל שם טוב: להבין שכל היהודים שווים. אין דבר כזה ש'אנחנו האליטה וההוא סתם'... כל אחד ואחת – גם אני וגם השני – הוא חלק א-לונה ממעל ממש. לזה זוכים על ידי שמקיימים "שויתי הוי' לנגדי תמיד", על ידי שרואה תמיד את ה' הנמצא בכל מקום, וגם בכל אחד ואחת, הרי הוא משהו ומשתוה עם כולם.

הדבר נרמז במאמר חז"ל "לא תלך רכיל" – אזרה לבית דין, שלא יהא רך לזה וקשה לזה", דורשים רכיל מלשון רך, על הבית דין לא לעשות איפה ואיפה, להתנהג עם אחד ברכות ועם השני קשות, אלא להשוות את מדותיהם לשני הצדדים. זו בדיוק הנקודה של ההשתוות, להתייחס לכולם בשוויון, והחידוש כאן – בסמיכות לציווי השני – הוא שעל ידי מדת ההשתוות הזו מגיעים להעריך כראוי את חיי השני, לחיות עם כולם.

זהו ציווי התורה: אל תהיה עיתונאי – התערה בין הבריות מתוך שפלות ושמחה שגם אתה חלק מכל זה. כך תהיה אכפתי, ואם צריך תקפוץ בטבעיות לתוך הים הסוער כדי להציל יהודי אחר.

בפרשת קדושים אנו מצווים "לא תלך רכיל בעמך לא תעמד על דם רעך אני הוי'". יש כאן את האיסור לספר לשון הרע על החבר, ואיסור לא להתעלם מלהציל יהודי שהולך למות, כמו הרואה את חברו שהולך לטבוע שחובה עליו לקפוץ לים ולהצילו.

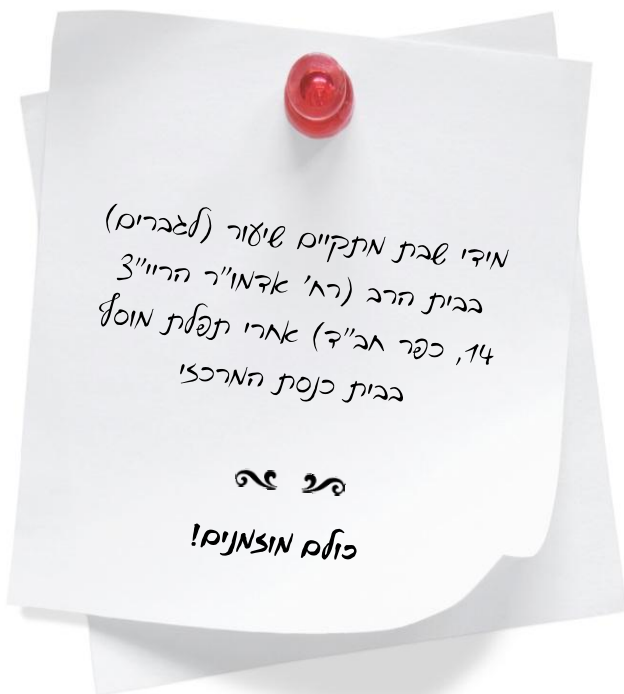
אם התורה הסמיכה שני איסורים לאותו פסוק, ודאי שיש איזה קשר ביניהם. קשר זה ניתן להסברה בשני כיוונים:

א. סמיכות המצוות בפסוק מלמדת אותנו שיש מקרה שמותר לספר לשון הרע, והוא אם בא לידינו מידע שאחד מתכוון לפגוע בשני, שחובה עלינו לספר לשני על כך ולהזהירו, ולא לעמוד על דמו.

ב. אפשר לראות בפסוק כתיאור של סבה ומסובב: כאשר אדם מרכל על חברו הרי בכך הוא מנתק את עצמו ממנו, לא אכפת לו 'לכלך' עליו, וממילא גורם שאם יזדמן לסיטואציה שחברו טובע בים – לא יקפוץ להצילו, כיון שאין הוא נוגע לו!

יוצאת מכאן נקודה חשובה: אדם יכול לחשוב שכל שהוא יספק יותר 'סקופים' ו'נייעס', על חשבון אנשים אחרים, הוא יהיה יותר מעורה בחברה, יצבור עניין ורייטינג. אבל ההפך הוא הנכון, התוצאה של לשון הרע בנפש המספר היא ניתוק מאנשים ומחברים – כיון שהמספר כביכול עומד מבחוץ, משקיף על החברה כמו עיתונאי ומלגלג על כולם, כאילו שהוא לא חלק מהכלל.

הסתכלות כזו על החברה מביאה את האדם לאי-אכפתיות מאדם שטובע בים, כיון שבשעת

חזנה לקבל "ואביטה" ?
רשימת נקודות ההפצה

050761899	ירושלים - גבעת שאול	0546610722	כפר חב"ד
0506166086	קרית מלאכי	0507951105	ראשון לציון
0584829829	גבעת רונן	0523003085	יצהר
0547827702	גוש שילה	0508884177	גוש עציון
0528989683	קרית ארבע - חברון	0584006135	ירושלים - קטמונים
0507707161	צפת	0527580073	בני ברק

חזנה להקים נקודה במקום מגוריך? צלל 0523003085

ניתן להקדיש את 'ואביטה' לזכות יקיריכם ולזכות בהפצת שיצורי
הרה במאות עותקים **השואל!**
elimiz770@gmail.com